

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI SINIF ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
YAŞADIĞI ÇATIŞMALAR VE BU ÇATIŞMALARIN
ÇÖZÜM STRATEJİLERİNİN SOSYAL
YAPILANDIRMACILIK KURAMINA DAYALI
OLARAK İNCELENMESİ**

Meltem İLLEEZ

**İZMİR
2006**

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI SINIF ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
YAŞADIĞI ÇATIŞMALAR VE BU ÇATIŞMALARIN
ÇÖZÜM STRATEJİLERİNİN SOSYAL
YAPILANDIRMACILIK KURAMINA DAYALI
OLARAK İNCELENMESİ**

Meltem İLLEEZ

Danışman

Doç. Dr. Abbas TÜRNUKLÜ

**İZMİR
2006**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadığı Çatışmalar ve Bu Çatışmaların Çözüm Stratejilerinin Sosyal Yapılandırmacılık Kuramına Dayalı Olarak İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2006
Meltem İLLEEZ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne;

Bu çalışma,

Jürimiz tarafından
Anabilim Dalı.....Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS/
DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Adı-Soyadı

Üye.....

Adı-Soyadı

Üye.....

Adı-Soyadı

Üye.....

Adı-Soyadı

Üye.....

Adı-Soyadı

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2006

Prof. Dr.

Enstitü Müdürü

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No : **Konu Kodu:** **Üniv. Kodu :**
***Not : Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.**

Tezin yazarının

Soyadı : İllez

Adı : Meltem

Tezin Türkçe adı : İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadığı Çatışmalar ve Bu Çatışmaların Çözüm Stratejilerinin Sosyal Yapılandırmacılık Kuramına Dayalı Olarak İncelenmesi

Tezin yabancı dildeki adı :

Tezin yapıldığı

Üniversite : Dokuz Eylül
Üniversitesi

Enstitüsü : Eğitim Bilimleri
Enstitüsü

Yılı : 2006

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Dili : Türkçe

Sayfa sayısı : 177

Referans sayısı : 122

Tez danışmanlarının

Ünvanı : Doç. Dr.

Adı : Abbas

Soyadı : Türnüklü

Türkçe anahtar kelimeler :

1. Çatışma
2. Çatışma Çözüm Stratejileri
3. Sosyal Yapılandırmacılık

İngilizce anahtar kelimeler :

1. Conflict
2. Conflict resolution strategies
3. Social constructivist theory

Tarih :

İmza :

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın oluşum aşaması süresince benden yardımlarını esirgemeyen ve her fırsatta destek olan pek çok kişi oldu. Bu kişilerin isimlerini anmak ve kendilerine teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Öncelikle; çalışmamın her aşamasında benden yardımlarını ve desteğini esirgemeyen, bilgileriyle bana ışık tutan, çok değerli, saygıdeğer danışman hocam Doç Dr. Abbas TÜRNLÜ'ye teşekkür ediyorum.

Akademik açıdan beni güçlendiren, öğrenim yaşamıma önemli katkıları bulunan, yaşam boyunca istekle ve sevgiyle çalışabileceğim öğretmenlik mesleğine sahip olmamı sağlayan Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı değerli öğretim üyeleri hocalarıma teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Uygulama yaptığım Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında görev yapan değerli öğretmen arkadaşlarıma, istekle ve büyük çaba harcayarak anket sorularını yanıtlayan sevgili 4. ve 5. sınıf öğrencilerine katkılarından dolayı çok teşekkür ediyorum.

Çalışmalarım süresince benden desteklerini esirgemeyen Okul Müdürüm Aygün KAYNAK'a, birlikte çalıştığım meslektaşlarım Tülay ÇALIŞKAN, Sibel TURAL, Bahriye UMAÇ, Aykut DÜLGERBAKİ, A.Hilal BACAK, Fatma KÜÇÜKMELEŞ, Zehra TAŞCI, Arzu GEZ, Berrin EMRAN ve Özben ÖZDEN'e teşekkür ediyorum.

Özverili yaklaşımlarıyla, çalışmamın ölçme değerlendirme boyutunda benden yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşım Uzman Psikolojik Danışman Zahit HARMANLI'ya teşekkür ediyorum.

Son olarak, maddi ve manevi katkılarıyla beni sürekli destekleyen, varlıklarıyla bana güç veren, onur duyduğum, sevgili anne ve babama sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI.....	1
YEMİN METNİ	İ
DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ	İİ
TEZ VERİ FORMU.....	İİİ
TEŞEKKÜR.....	İV
İÇİNDEKİLER	V
ŞEKİL LİSTESİ.....	X
TABLO LİSTESİ	Xİ
ÖZET.....	Xİİİ
ABSTRACT	XV
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Amaç ve Önemi	2
1.3 Problem Cümlesi	4
1.4 Alt Problemler	4
1.5 Sayıtlılar	6
1.6 Sınırlılıklar.....	6
BÖLÜM 2.....	7
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1 ÇATIŞMA.....	7
2.2 GELİŞİM DÖNEMİNE GÖRE OKULLARDA YAŞANAN ÇATIŞMALAR	8
2.2.1 Okul Öncesi Çağı Çocuğunun Özellikleri ve Çatışmaları.....	9
2.2.2 İlköğretim Çağı Çocuğunun Özellikleri ve Çatışmaları.....	9
2.2.3 Ergenlik Döneminin Özellikleri ve Çatışmaları.....	16
2.2.4 Genç Yetişkinlik Döneminin Özellikleri ve Çatışmaları	17
2.3 ÇATIŞMANIN NEDENLERİ.....	18
2.4 ÇATIŞMANIN DOĞASI.....	18

2.5 ÇATIŞMA ÇÖZME	20
2.5.1 Çatışma Çözmede Kullanılan Stratejiler	21
2.5.1.a Uzlaşma	22
2.5.1.b Alttan Alma	23
2.5.1.c Saldırma	23
2.5.1.d Yüzleşme	24
2.5.1.e Geri Çekilme	24
2.6 ÖĞRENCİ ÇATIŞMALARININ YÖNETİMİ	25
2.6.1 Okullarda Öğrenci Çatışmalarının Çözümünde Kullanılan Teknikler	26
2.6.1.a Problem Çözme ve Tartışma (Müzakere)	28
2.6.1.b Arabuluculuk	29
2.6.1.c Çatışma Çözümünde Yargıçlık	30
2.7 SOSYAL YAPILANDIRMACILIK	30
2.7.1 Yapılandırıcılık	30
2.7.2 Yapılandırıcılığın Tarihsel Gelişimi	31
2.7.3 Sosyal Yapılandırıcılığın Tanımı ve Eğitimdeki Yeri	33
2.7.4 Çatışma Çözümü ve Sosyal Yapılandırıcılık	34
2.8 ÇATIŞMA VE SOSYAL YAPILANDIRMACILIK İLE İLGİLİ YURT İÇİ VE DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	35
2.8.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	35
2.8.2 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	40
BÖLÜM 3	46
3.1 YÖNTEM	46
3.2 ARAŞTIRMA MODELİ	46
3.3 ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ	46
3.4 EVREN VE ÖRNEKLEM	46
3.4.1 Evren	46
3.4.2 Örneklem	47

3.5 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	57
3.5.1 Kişisel Bilgi Formları.....	57
3.5.2 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalar ve Bu Çatışmaların Çözümüne İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Anketlerinin Hazırlanma Aşaması	57
3.5.3 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalar ve Bu Çatışmaların Çözümüne İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Anketlerinin Geçerliği	58
3.5.4 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalar ve Bu Çatışmaların Çözümüne İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Anketlerinin Madde Analizleri	59
3.6 UYGULMA.....	72
3.7 VERİ ÇÖZÜMLEME TEKNİKLERİ.....	72
BÖLÜM 4.....	75
BULGULAR VE YORUMLAR.....	75
4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	75
4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	81
4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	87
4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	89
4.5 Beşinci Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	93
4.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	96
4.7 Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	99
4.8 Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	101
4.9 Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	102
4.10 Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	104
4.11 On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	106
4.12 On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	109
4.13 On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	111
4.14 On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	113
4.15 On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	115

4.16 On Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	121
4.17 On Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	123
4.18 On Sekizinci Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorumlar	126
BÖLÜM 5.....	129
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	129
5.1 SONUÇ.....	129
5.2 TARTIŞMA	134
5.2.1 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışma Türleri:	134
5.2.2 Öğretmenlere Göre İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışma Türleri:	135
5.2.3 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalara İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:	135
5.2.4 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışma Nedenleri:	136
5.2.5 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmaların Nedenlerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:	136
5.2.6 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Aralarında Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Strateji ve Taktikleri:	137
5.2.7 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaları Çözmek İçin Kullandıkları Çatışma Çözme Strateji ve Taktiklerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:	137
5.2.8 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerin Yaşadığı Çatışmaların Sıklık Düzeyi:	138
5.2.9 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşları Arasında Yaşanan Çatışmaları Çözmek İçin Kullandıkları Stratejiler ve Taktikler:	138
5.2.10 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Derslere Etkisi:	139

5.2.11 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmalarının Dersler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:	140
5.2.12 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Akran İlişkilerine Etkileri:	140
5.2.13 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Akran İlişkilerine Etkilerine Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri:	140
5.2.14 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmaları Çözmek İçin Başvurdukları Strateji ve Taktikler:	141
5.2.15 Öğretmenlerin, Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalarla Başa Çıkmak İçin Kullandıkları Strateji ve Taktiklere İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:	142
5.2.16 Okul Yöneticilerinin Öğrenci Çatışmalarını Çözmek İçin Kullandıkları Strateji ve Taktikler:	143
5.2.17 Velilerin Çocuklarının Kendilerine Yansıyan Çatışmalarını Çözmek İçin Kullandıkları Strateji ve Taktikler:.....	143
5.3 ÖNERİLER	144
EKLER.....	146
KAYNAKÇA	168

ŞEKİL LİSTESİ**Sayfa****ŞEKİL 1**7- 12 Yaş Çocuğunun Gelişim Görevleri: **10****ŞEKİL 2**

İlköğretim Çocuklarının Kullandıkları Çatışma Çözme

Yollarının Deutsch ve Johnson ve Johnson Smith ve Ratcliff

Tarafından Farklı Şekilde Açıklanması: **13****ŞEKİL 3**

Çatışma Çözümünde Kullanılan Stratejilerin Taraflarda

Yarattığı Duygular: **22****ŞEKİL 4**

Okullarda Çatışma Çözümünde Kullanılan Tekniklerin

Aşamalı Sınıflandırılması: **27**

TABLO LİSTESİ

Sayfa

TABLO 3.1.....	47
TABLO 3.2.....	48
TABLO 3.3.....	48
TABLO 3.4.....	49
TABLO 3.5.....	50
TABLO 3.6.....	50
TABLO 3.7.....	51
TABLO 3.8.....	51
TABLO 3.9.....	52
TABLO 3.10.....	52
TABLO 3.11.....	53
TABLO 3.12.....	53
TABLO 3.13.....	54
TABLO 3.14.....	55
TABLO 3.15.....	55
TABLO 3.16.....	56
TABLO 3.17.....	56
TABLO 3.18.....	60
TABLO 3.19.....	61
TABLO 3.20.....	64
TABLO 3.21.....	65
TABLO 3.22.....	66
TABLO 3.23.....	67
TABLO 3.24.....	68
TABLO 3.25.....	70
TABLO 3.26.....	71
TABLO 4.27.....	76
TABLO 4.28.....	78
TABLO 4.29.....	80
TABLO 4.30.....	82
TABLO 4.31.....	84
TABLO 4.32.....	86
TABLO 4.33.....	88
TABLO 4.34.....	90
TABLO 4.35.....	93
TABLO 4.36.....	97
TABLO 4.37.....	99
TABLO 4.38.....	101
TABLO 4.39.....	103
TABLO 4.40.....	105
TABLO 4.41.....	107
TABLO 4.42.....	110

TABLO 4.43..... 112
TABLO 4.44..... 114
TABLO 4.45..... 116
TABLO 4.46..... 118
TABLO 4.47..... 120
TABLO 4.48..... 122
TABLO 4.49..... 124
TABLO 4.50..... 126

ÖZET

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan iletişim çatışmalarını ve bunların çözüm stratejilerini sosyal yapılandırmacılık kuramına dayalı olarak incelemektir.

Örneklem: Araştırmada öğretmenlere yönelik anket uygulanırken tabaka örnekleme tekniği benimsenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın yapılacağı okullar tabakalandırılan okullardan basit tesadüfi örneklem tekniğine göre kurayla belirlenmiştir. Öğrencilere yönelik ankette basit tesadüfi örneklem seçim tekniğine göre seçilen okullardan uygulamaya izin veren öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilere uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları: Bu araştırmada veriler, biri öğretmenlere diğeri öğrencilere yönelik olarak hazırlanan iki anket ve kişisel bilgi formları ile elde edilmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında en sık yaşanan çatışma türü %70 küsmeye, en az yaşanan çatışma türü %29 dedikodu yapmadır. Öğrencilerin cinsiyeti ile çatışma türleri arasında farklılıklar saptanmıştır. Yüzdelik değerlerin cinsiyete göre dağılımında erkek öğrencilerin (%38), kız öğrencilere (%28) göre daha çok küfretme, kız öğrencilerin (%77), erkek öğrencilere (%63) göre daha fazla küsmeye davranışı gösterdikleri görülmüştür. Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzey ve anasınıfı eğitimi alma durumu ile çatışma türleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Öğrenciler ile öğretmenlerin çatışma türlerine ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğretmen görüşlerine göre, öğrenciler yoğun olarak fiziksel şiddet, sözel şiddet ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar yaşamaktadırlar. Öğrenciler kişiler arası çatışmalar ve iletişim çatışmaları üzerinde yoğunluk göstermişlerdir.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile yaşadıkları çatışmaları çözme strateji ve taktikleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bulgulara göre kız öğrencilerin çatışmalarını karşılıklı konuşup, anlaşıp özür dileyerek çözme yolunu erkek öğrencilere oranla daha sık kullandıklarını ve empati yeteneklerinin daha gelişmiş olduğu, erkek

öğrencilerin ise çatışmalarını çözmek için kız öğrencilere oranla yıkıcı stratejileri daha sıklıkla kullandıkları görülmektedir.

ABSTRACT

The Aim of Research: The aim of this study to examine communication conflicts and their conflict resolution strategies between 4. and 5. class students in primary schools based on social constructivism theory.

Sampling: As the questionnaires are applying to the teachers, stratified sampling technique is appropriated in this view, the research used stratified is determined according to random sampling from stratified schools by conscription. Questionnaire for students are applied to students in selected schools given permission by their according to random sampling.

Devices of Data Collection: In this study, data is acquired by applying two questionnaires for teachers and students and individual data forms.

Findings: At the end of the research, between 4. and 5. class students, the most frequent living disagreement type is % 70 sulk and the least living disagreement type is gossip. It is established that there are differences between students' sex and disagreement types.

There are meaningful differences between teachers' and students' opinions disagreement types. In view of teachers, students' intents disagreement related to live physical verbal violence and moral values. According to students, students live generally interpersonal disagreements and communication disagreement.

There are meaningful differences between disagreement solutions strategies and tactics by sex of the students. Female students often use the mutual speaking and apologies to solve disagreements. For this reason their empathy ability is more developed than male students. Male students often use destructive strategies to solve the disagreements.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, sayılıtlara, sınırlamalara, kısaltmalara ve tanımlara yer verilmektedir.

1.1 PROBLEM DURUMU

Eğitim sistemi toplumun varlığını sürdürmesinde önemli bir role sahiptir. Eğitim sisteminin en işlevsel parçası olan okullar, eğitim politikalarını ve yeterli organların bu politikalar doğrultusunda saptadığı genel ve özel eğitim amaçlarını gerçekleştirmekle yükümlüdür (Açıkalın, 1995). Bu yükümlülüğün gerçekleştirilmesi için öğrenci gelişimini amaçlayan ve öğrenmenin başlatılması, sürdürülmesi, geliştirilmesi amacıyla düzenlenen planlı etkinliklerden oluşan bir süreç olan öğretimin uygulayıcıları, öğretmenlerdir (Açıkgöz, 2005). Bu yönüyle; oldukça karmaşık bir görevi olan ve sisteme en önemli katkıyı yapan kişiler, öğretmenlerdir.

Okulların diğer önemli ögesi, okul yönetiminden sorumlu olan okul müdürü ve müdür yardımcılarıdır. Eğitim sistemi, belirlediği genel kavram ve süreçlerin çevre ve okul düzeyinde uygulanmasını okul müdür ve müdür yardımcıları ile onların okul yönetimi hakkındaki bilgi ve becerilerine bırakmaktadır (Kabadayı, 1982). Öğretmenlerin, okul müdür ve müdür yardımcılarının bilgi ve becerileri okulların başarısını etkilemektedir.

Ayrıca okulların başarısı öğrencilerin akademik başarılarına, olumlu bireysel gelişimlerine, yeteneklerini gerçekleştirmelerine, bireyler arası olumlu ilişkiler kurmalarına bağlıdır. Okullarda bireylere, toplum ve diğer toplum üyeleriyle uyum içinde yaşamaları ve yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürmeleri için gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır.

Okullar ve diğer eğitim kurumları bütün toplumsal kurumlar gibi toplumun ihtiyaçlarına cevap verdiği sürece yaşamakta, veremediği zaman değişikliğe uğramakta ya da yerini bir yenisine terk etmektedir. Eğitim sisteminin toplumun beklentilerini karşılayabilmesi için sistemin verimli çalışması gerekmektedir. Sistemin verimli çalışması da sistemi oluşturan kişiler arasındaki iletişimin niteliğiyle yakından ilgilidir. Bu nedenle eğitim sisteminin önemli bir parçası olan okullarda kişiler arasında yaşanan iletişim çatışmalarının yapıcı çözümü eğitim

sisteminin olumlu gelişmesini sağlarken yıkıcı çözümü yıpranmalara yol açarak işlerliğinin yok olmasına neden olmaktadır (Bursalıoğlu, 1998). Buna ek olarak kişiler arası çatışmalar öğrencilerin öğrenmeye, öğretmenlerin öğretime ayırdıkları zamanı olumsuz etkileyerek eğitim-öğretim sürecinin verimli ve üretken kullanılmasını engellemektedir.

Okullarda çatışmalar öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen, öğrenci-idareci, öğrenci-veli, öğretmen-öğretmen, öğretmen-idareci, öğretmen-veli ya da idareci-veli arasında olabilmektedir. Öğülmüş (2001), okullarda yaşanan çatışmaları çalışmasında; kırıcı ya da küfürlü konuşma, temizlik ve görgü kurallarına uymama, işini yaparken gereken dikkati göstermeme, başkalarını rahatsız edecek davranışlarda bulunma, konuşan kişinin sözünü kesme ya da konuşmayı dinlemeyerek başka bir şeyle ilgilenme, diğer öğrencilerin çalışmalarına engel olma, diğer öğrencilere ve öğretmene kaba ve saygısızca davranma, okula devam etmeme ya da sık sık geç kalma, sınavlarda hile yapma, sağlığa zararlı alışkanlıklar edinme, diğer öğrencilerin ya da okulun eşyalarına zarar verme vb. olarak sıralamaktadır. Toplumun ve geleceğin belirleyicisi olan okullarda yaşanan bu çatışmaların çözümünde kullanılan geleneksel yöntemler istenen barışçıl ve demokratik ortamın sağlanabilmesi için artık yetmemektedir. “Bu nedenlerle okullarda yapıcı ve barışçıl bir ortamın sağlanabilmesi bireylerin gelişimine katkıda bulunabilecek çatışma çözme becerilerinin kazandırılması bir zorunluluktur” (Öner, 1999: 190). Bu bağlamda ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıflarda okuyan öğrencilerin yaşadıkları çatışma türleri ve bu çatışmalarla öğrencilerin, öğretmenlerin başa çıkma yollarının belirlenmesine yönelik betimsel bir alan araştırmasına gereksinim vardır. Mevcut araştırma bu gereksinimi gidermek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

1.2 AMAÇ VE ÖNEMİ

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan iletişim çatışmalarını ve bunların çözüm stratejilerini sosyal yapılandırmacılık kuramına dayalı olarak incelemektir. Bir diğer amacı da, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan iletişim çatışmaları ile bunların çözüm strateji ve taktiklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerini belirlemektir.

Önemi

Son çocukluk dönemi olarak adlandırılan 6-12 yaş gelişim evresinde olan, ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin sağlıklı bir gelişim gerçekleştirebilmeleri, büyük ölçüde onlara hazırlanan yakın çevre koşullarına, tanınan fırsatlara, benlik değeri adı altında atılan olumlu tohumlara, evde ve okulda sunulan sağlıklı iletişim ortamına bağlıdır (Yavuzer, 2004).

İlköğretim birinci kademe döneminde, çocuğun anne-baba ile özdeşimin yanı sıra, öğretmen ve arkadaş gibi başka kişilerle özdeşimleri de önem kazanır; çünkü çocuk bu dönemde anne-babasının aktardığı değer ve kuralların yanı sıra kendisinin yaşantılarından yola çıkarak oluşturduğu değer ve yargıları da benimsemeye başlar. Bu nedenle ilköğretim dönemindeki çocuğun, okulda etkileşimde bulunduğu öğretmen ve arkadaşlarıyla olan iletişimi, bu iletişimin niteliği ve içeriği özel önem taşımaktadır (Yavuzer, 2004). Çünkü çocuklar günlerinin büyük bir bölümünü öğretmenleri ve akranlarıyla etkileşim içersinde geçirerek çeşitli aktiviteler yapmaktadırlar. Bu durum uyum sağlanamayan aktivitelerde kişiler arası çatışmaların yaşanmasını da beraberinde getirmektedir. Bu çatışmalar genellikle bir öğrencinin davranışı diğer öğrencinin amacına ulaşmasına engel olduğunda ortaya çıkmaktadır (Stevhan, 2004).

Yaşanan bu kişiler arası çatışmaların çözümünde okullarda uygulanan strateji ve taktikler de öğrencilerin çatışma ve çözümü ile ilgili algı ve becerilerini etkilemektedir. Okullarda başvuru, yıkıcı çatışma çözüm yolları gelecekte amaçları için mücadele etmekten çekinen ve çatışmaya girmekten endişe duyan ya da amaçlarını saldırgan davranışlarla gerçekleştirmeye çalışan bireylerin yetişmesine neden olabilmektedir. Çünkü okullarda öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların çözümünde kullanılan olumsuz, hatta zaman zaman şiddet içeren yollar, onların çatışmaları; ilişkileri bozan, yıkıcı bir durum olarak algılamalarına yol açmaktadır. Oysa ki çatışma, nasıl kontrol edilebildiğine bağlı olarak, yapıcı ya da yıkıcı potansiyeli olabilen bir olgudur (Coleman ve Yoshida, 2004). Aslında her çatışma hedef için doyurucu ve yapıcı bir sonuç verme potansiyeline sahiptir (Coleman ve Yoshida, 2004). Çatışmayı oluşturan davranış okul içinde öğrencinin yaşam değerini arttırdığı, geliştirdiği sürece işlevsellik kazanır. Çatışma, yapıcı bir gelişim sağladığı sürece değerlidir. Yapıcı bir gelişim sağlayan çatışmada, sağlıklı düşünme, karar

verme, stresle başa çıkma becerileri, yüksek motivasyon, etkili iletişim ve sağlıklı bir ruhsal yapı vardır (Johnson ve Johnson, 1994a; Yanoov, 1996). Yapıcı çatışma çözümü, etkili problem çözme becerisi ve işbirlikli davranışları temel alır. Bu nedenle okullarda öncelikle eğitimcilerin bu bilgi ve becerileri kazanarak yaşanan çatışmaların çözümünde etkili bir şekilde kullanabilmesi gerekmektedir. Bu yönden bakıldığında çalışmanın amacı olan ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan iletişim çatışmaları ve bunların çözüm stratejilerinin karşılaştırılması olarak incelenmesinin okullarda halen mevcut olan durumu saptaması ve açıklaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3 PROBLEM CÜMLESİ

Bu araştırmanın problemini şu şekilde ifade edebiliriz:

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri okul ortamında ne tür çatışmalar yaşamaktadırlar? Bu çatışmaların çözümünde öğrenciler, öğretmenler, okul yöneticileri ve veliler hangi strateji ve taktikleri kullanmaktadırlar?

1.4 ALT PROBLEMLER

Bu çalışmada yukarıda belirtilen probleme dayalı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında ne tür çatışmalar yaşanmaktadır? Bu çatışmalar öğrencilerin,
 - a) Cinsiyetlerine,
 - b) Yaşadıkları çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine,
 - c) Ana sınıfı eğitimi alma durumlarına
 göre farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmenlere göre ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında ne tür çatışmalar yaşanmaktadır? İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı çatışmalara ilişkin öğretmen görüşleri, onların
 - a) Cinsiyetlerine,
 - b) Mesleki deneyimlerine,
 - c) Mezun oldukları bölüme,
 göre farklılık göstermekte midir?

3. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?
4. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmaların nedenleri nelerdir? Öğrenci çatışmalarının nedenleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
5. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmaların nedenlerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?
6. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri aralarında yaşadıkları çatışmaları nasıl çözmektedirler?
7. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaları çözmek için kullandıkları çatışma çözüm strateji ve taktiklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?
8. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı çatışmaların sıklık düzeyi nedir?
9. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri, arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek için hangi strateji ve taktikleri kullanmaktadırlar?
10. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri farklılık göstermekte midir?
11. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı çatışmalar derslerini nasıl etkilemektedir?
12. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?
13. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı çatışmalar, akran ilişkilerini nasıl etkilemektedir?
14. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaların akran ilişkilerine etkilerine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında fark var mıdır?
15. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için başvurdukları strateji ve taktikler,

- a) Cinsiyetlerine,
- b) Mesleki deneyimlerine,
- c) Mezun olduğu bölüme

göre farklılık göstermekte midir?

- 16.Öğretmenlerin, öğrencileri arasında yaşanan çatışmalarla başa çıkmak için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?
- 17.Okul yöneticileri öğrenci çatışmalarıyla hangi strateji ve taktikleri kullanarak baş etmektedirler?
18. Veliler çocuklarının kendilerine yansıyan çatışmalarını çözmek hangi strateji ve taktikleri kullanmaktadırlar?

1.5 SAYILTILAR

1. Araştırma sırasında sınıf öğretmenlerinin anketleri içtenlikle yanıtlamış oldukları varsayılmaktadır.
2. Araştırma sırasında öğrencilerin anketleri içtenlikle yanıtlamış oldukları varsayılmaktadır.
3. Bu araştırmada çeşitli kaynaklardan ve kurumlardan elde edilen bilgilerin gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.
4. Araştırma kapsamındaki örneklem grubundan elde edilen sonuçların genellenebileceği varsayılmaktadır.

1.6 SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırmada elde edilen bulgular, veri toplama araçlarının değerlendirilmesiyle sınırlıdır.
2. Bu araştırma İzmir İli metropol ilçeleri MEB’ e bağlı ilköğretim 4. ve 5. sınıfları okutan toplam 116 sınıf öğretmenine uygulanmıştır.
3. Bu araştırma İzmir İli metropol ilçeleri MEB’ e bağlı ilköğretim 4. ve 5. sınıfta okuyan toplam 537 öğrenciye uygulanmıştır.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1 ÇATIŞMA :

Gelişmenin göstergesi olan çatışma, insan doğasının ayrılmaz bir parçasıdır. Çatışmasız yaşam, değişimin ve gelişimin olmadığı bir yaşamın göstergesidir. İnsanın olduğu her yerde çatışma kaçınılmazdır; çünkü insan sosyal bir varlıktır. Alinsky (1969), “Yaşam bir çatışmadır ve sen o çatışma içerisinde var olursun.” cümlesiyle çatışma ile yaşam arasındaki ilişkiyi vurgulayarak kişiler arası ilişkinin tanımlandığı her ortamda çatışmanın yaşandığını ve insan hayatında yapıcı, ilerlemeci bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Buna karşın çatışma, insanlar tarafından kişisel gelişim aracı olarak değil; çoğunlukla şiddet gibi olumsuz bir durum olarak algılanmaktadır (Gray,1986). Bu nedenle çatışma ve bunun beraberinde şiddet ve yabancılaşma, insanların hayatında rastlanan bir olgu haline gelmiştir (Coleman ve Yoshida;2004). Oysa şiddet ve benzeri davranışlar, çatışmaların çözümünde kullanılan yıkıcı bir yöntemdir ve günümüzde büyük boyutlara ulaşan önemli bir sorun haline gelmiştir. Her gün televizyon ve gazetelerden insanların birbirleriyle olan sorunlarını şiddete dayalı yolları kullanarak çözmeye çalıştıklarına tanık olunmaktadır. Halbuki günümüz toplumu, yaşadığı çatışmaları yaratıcı, yapıcı, barışçıl yollarla çözerek kendini ve kişiler arası ilişkilerini geliştiren bireylere gereksinim duymaktadır. Bu nedenle bir çok araştırmacı, çatışma ve çatışma çözme becerilerine yönelik çalışmalar yapmıştır ve bu çalışmalar sonucunda çatışmayla ilgili değişik tanımlamalara ulaşmıştır. Buna göre; Yavuzer (2003) çatışmayı, insan ilişkilerinde; bireylerin, karşılıklı olarak birbirlerinin ihtiyaçlarına müdahale etmesi durumunda veya değerleri uyuşmadığı zaman, kişiler arasında baş gösteren uyuşmazlık, zıtlasma, kavga ve sürtüşme olarak ifade ederken Gordon (2001), insan ilişkisi modelinde, birinin davranışları öbürünün gereksinimlerine ters düştüğünde, karşılanmasını engellediğinde ya da değerleri birbirine uymadığında bu kişiler arasında ortaya çıkan anlaşmazlık olarak tanımlamaktadır. Hocker ve Wilmot (1995) da çatışmayı, en az iki bağımsız tarafın birbirlerine zıt amaçlara sahip olması, kaynak yetersizliği ve taraflardan birinin

diğerinin amaçlarına ulaşmasına engel olması durumlarında ortaya çıkan anlaşmazlık olarak açıklamaktadırlar (Hocker ve Wilmot, 1995; aktaran Longaretti ve Wilson, 2000). Johnson ve Johnson (1995)'da bireyler arasında oluşan bu anlaşmazlıkları küçük ya da büyük boyutlarda yaşanan bir olgu olarak tanımlamıştır.

Çatışma tanımlarının ortak noktalarına bakıldığında çatışmaların, her türlü uyumsuzluğu kapsadığı, insanın olduğu, bir başka ifadeyle kişiler arası iletişimin olduğu her yerde çok çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilen bir durum olduğu görülmektedir. Bu nedenle kişiler arası iletişimin yoğun olduğu okullarda, çatışmaların yaşanması kaçınılmazdır. Bu çatışmalar, özellikle büyük şehirlerdeki okullarda farklı sosyo-ekonomik sınıflardan ve kültürlerden gelen; değerleri, anlayışları, gereksinimleri, çıkarları, algı ve tutumları farklılık gösteren öğrencilerin günde en az 5-6 saat aynı sınıf ortamında bulunma zorunluluğundan kaynaklanabilmektedir. Bu zorunluluk da farklı özellikte öğrencilerin aynı ortamı paylaşmalarını ve farklılıktan kaynaklanan çatışmaların yaşanmasını da beraberinde getirmektedir (Türnüklü, 2004). Yaşanan bu çatışmalar, okullardaki eğitim-öğretim sürecini aksatmaktadır. Bu aksaklık öğretmenlerin, öğretime ayırmaları gereken zamanın yaşanan çatışmalar nedeniyle şikayetçi olan öğrencileri dinlemek ve sorunlarını çözmek için harcamalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum, öğretmenlerde tükenmişliğe ve mesleklerine karşı isteksizliğe; öğrencilerde derslerden ve okuldan uzaklaşmaya yol açmaktadır. Ayrıca yaşadıkları çatışmaları çözüme kavuşturamayan öğrencilerin derste dikkatlerini toplamaları ve verimli olmaları mümkün değildir (Açıkgöz, 2005).

2.2 GELİŞİM DÖNEM ÖZELLİKLERİNE GÖRE OKULLARDA YAŞANAN ÇATIŞMALAR

Bireyler arasında yaşanan çatışmalar, çeşitli yaş dönemlerine göre farklılık göstermektedir. Ayrıca bu yaş dönemlerinin özellikleri ve bunu bağlı olarak yaşanan çatışmalar, bireyin sosyo-ekonomik düzeyi, bilişsel ve duyuşsal gelişimine göre değişmektedir (Dewey, 1996).

2.2.1 Okul Öncesi Çağı Çocuğunun Özellikleri ve Çatışmaları :

Okul öncesi (2-5 yaş) dönemdeki çocuklar ben-merkezlidirler; bu nedenle genellikle oyuncak, oyun alanı, eşya gibi sahip oldukları nesneler üzerinde çatışma yaşamaktadırlar. Bu yaş dönemindeki çocuklar davranışlarını sosyal değerinin farkında olmadan gerçekleştirdikleri için yaşadıkları çatışmaları saldırganca ve uyum bozucu davranışlarla çözmeye çalışmaktadırlar ve çatışma süreleri ortalama 1 dakika gibi kısa bir süredir (Selman, 1980; aktaran Chen, 2003).

2.2.2 İlköğretim Çağı Çocuğunun Özellikleri ve Çatışmaları :

İlköğretim çağı, çocukların dış dünyaya açıldığı dönemi kapsamaktadır. Okul çağı dönemi olarak da adlandırılan bu dönem, 7 yaşında başlayarak ergenliğin ilk belirtileri olan 12-13 yaşa kadar sürmektedir. Bu dönem çocuğundan istenen, gelişim görevi olarak, fiziksel ve sosyal becerilerde yetkinlik sağlamasıdır (Atkinson ve diğerleri, 1996).

Okul yıllarının başında olan çocuklar, temel anlamda duygusal bağımsızlıklarını değil, fiziksel bağımsızlıklarını kazanırlar. İlköğretim çocuklarının yaşitlarıyla geçinmeyi öğrenmesi bağımsızlık kazanmakla yakından ilişkilidir. Bu anlamda çocukların bağımsızlık kazanmaları için, anne-babaların ve öğretmenlerin anlayışa dayalı ilişkiler kurması gerekir. Havighurst (1972), bu dönemi toplumsal kişilik kazanma süreci olarak tanımlamıştır. Gelişimsel görevler üzerinde bir kuram ortaya çıkaran Havighurst (1972)'a göre; gelişimsel görev bireyin hayatının belirli bir döneminde ortaya çıkar, bu görevin başarı ile yapılması mutluluğa ve sonraki görevlerinde de başarıya götürür, başarısızlık ise mutsuzluğa, toplumun kabul etmemesine ve sonraki görevlerinde zorlukların yaşanmasına sebep olur. Bu alanda çalışmalar yapan Havighurst (1972), 7-12 yaş çocuğunun gelişim görevlerini açıklamıştır. Bu açıklamalar Şekil-1'de gösterilmektedir.

Şekil -1 : 7-12 Yaş Çocuğunun Gelişim Görevleri

Büyük ve küçük kaslarını kullanmayı öğrenme.
Oyunlarda gerekli olan motor becerilerde ustalık kazanma.
Kendisine ve gelişmekte olan vücuduna karşı olumlu tutum geliştirme.
Akranlarıyla iyi ilişkiler kurmayı öğrenme.
Anne-baba dışında başka yetişkinlerle ilişki kurmayı öğrenme.
Kurumsal kurallara uyarak yaşamayı öğrenme.
Uygun kız-erkek rollerini öğrenme.
Okuma-yazma-sayısal alanlarda temel beceriler geliştirme.
Zaman kavramını öğrenme ve somuttan soyuta usamlama gücünü kazanma.
Kişisel bağımsızlık kazanma.
Yaşamında kendisi için önemli olan yetişkinleri büyük ölçüde model alarak toplumsal ve mesleki roller geliştirme.
Vicdan ve değer sistemini geliştirme.

Somut işlemsel devrede yer alan ilköğretim 1. kademe öğrencileri somut bilgileri düzenli ve mantıklı olarak işleyebilmektedir. 11-12 yaşındaki çocuklar somut düşünceden soyut düşünceye geçmektedirler (Yörükoğlu, 2000). Bu nedenle simgesel terimlerle akıl yürütebilmekte ve yetişkin düşünce modellerini kazanmaya başlamaktadırlar. Ayrıca mantıksal sonuç çıkarmaları, dikkati yoğunlaştırma yetenekleri, dikkat ve bellek kapasiteleri esaslı ölçüde artar. Çocuklar bu yaşlarda, özel deneyimlerine dayanarak sebep-sonuç ilişkileri kurmaya ve genel ilkelere ilişkin görüş geliştirmeye başlarlar (Yavuzer, 2004).

Ayrıca ilköğretim çocukların, aileden çıkıp dış dünyaya açıldığı toplumsal çevreye iyice karıştığı bir dönemdir (Yörükoğlu, 2000). Çocuğun okula başlamasıyla birlikte okul öncesine oranla daha çok sayıda arkadaşla ilişki kurduğu, bireysel oyunun yerini grup oyunlarının aldığı görülür. Başka bir deyişle çocuğun okul çağı ile birlikte akran gruplarıyla ilişkiye girdiği ve sosyal bilincinin arttığı izlenir. Çocuk, kendini sınıf, arkadaş ve oyun grubu içinde bulur. Bu da onu kendi grubunun tüm etkinliklerine katılmaya, arkadaşlarıyla iletişim kurmaya yönlendirir. Yaşam süreci

içinde belki de hiçbir dönemde rastlanmayacak düzeydeki kolay etkilenme bu evrede görülür (Yavuzer, 1994).

Bu dönemin diğer özelliği ise; rekabet duygusunun yoğun yaşanmasıdır. İlköğretim çağındaki çocukların birbirleriyle rekabet etmelerinin onların gelişimleri üzerinde olumlu etkileri olmaktadır; ancak rekabet zaman zaman öğrenciler arasında çatışmalar yaşanmasına neden olur ve yaşanan bu çatışmaların çözümünde kullanılan yollar, çocukların gelişim sürecini etkilemektedir. Bu dönemdeki çocuklar çatışmalarını kavga ve şiddet gibi yıkıcı yollarla çözmeye çalışırlarsa rekabetten beklenen olumlu gelişim gerçekleşmemektedir. Bunu yanında, eğer çocuklar arkadaşlarıyla yaşadıkları çatışmaları uzlaşmacı ve yapıcı bir yaklaşımla çözmeye çalışırlarsa bu durum onların gelişimlerine yardımcı olmaktadır (Koch ve Miller, 1987; aktaran: Carruthers ve Carruthers, 1996). Bu nedenle 7-12 yaş dönemindeki çocuklara yaşadıkları çatışmaları kavga, saldırma gibi yıkıcı değil; yapıcı çatışma çözme becerilerinin öğretilmesine gereksinim vardır.

Gelişim dönem özellikleri göz önünde bulundurularak verilen eğitimle, öğrencilere çatışma yönetimi becerileri kazandırılarak demokratik bir toplumda yaşanılması konusunda aktif roller üstlenmeleri ve prova yapmaları sağlanır. Çünkü ilköğretimin amacı bu yaş dönemindeki çocuklara, demokratik yapıda iyi bir yurttaş olmalarını sağlayacak bilgi birikimi ve beceriyi kazandırmaktır (Bickmore, 2001).

İlköğretim öğrencilerine çatışma yönetimi becerisi kazandırmak amacıyla eğitim programları düzenlenmeden önce bu yaş döneminin yaşadığı çatışmaların nedenlerinin ve yapısının anlaşılması gerekmektedir. Çünkü iyi bir eğitim programının oluşturulması ihtiyaç ve amaçların belirlenmesiyle başlar. Bu ihtiyaçlar ve amaçlar doğrultusunda da programın içeriği, öğrenme yaşantıları ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı planlanır (Demirel, 2003). Bu düşünceden hareketle öncelikle ilköğretim çağındaki çocukların çatışmalarını inceleyen araştırmacıların saptamalarına yer verilecektir. Örneğin, Longaretti ve Wilson (2000) yaptığı araştırmada ilköğretim düzeyindeki çatışmaların, somut amaçlara yönelik olduğunu, ilköğretim çağındaki çocukların genellikle amaca yönelik engelleme yaşadıklarında çatışma yaşadıklarını ve bu çatışmalarını fiziksel saldırganlık yoluyla çözdüklerini saptamışlardır.

Shantz (1987), bu dönem çocuklarının yaşamış oldukları çatışmaların yetişkinlerden pek farklı olmadığını ve çocukların da yetişkinler gibi başkalarının davranışlarını kontrol etme, olay ya da gerçekler konularında çatıştıklarını belirtmektedir. Ayrıca kızların daha çok başkalarını kontrol, erkeklerin ise nesneler için çatıştıkları görülmektedir (Shantz, 1987 Aktaran: Hortaçsu, 1997).

Türnüklü (2002a)'nın Johnson ve Johnson(1996)'dan aktardığına göre 7-12 yaş dönemi çocukları arasında fiziksel şiddet ve kavg; küfür, aşağılama ve dedikodu; bahçede oynarken karşılaşılan çatışmalar; sırasını alma çatışmaları; kaynaklara ulaşma, sahip olma ve kontrol etme çatışmaları; seçim, değer ve inanç çatışmaları; akademik çalışmalarla ilgili çatışmalar olmak üzere yedi tür çatışma yaşanmaktadır.

Longaretti ve Wilson (2000) ilköğretim öğrencileri 3. ve 4. sınıf öğrenci ve öğretmenleri ile çatışma çözüm stratejilerini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmanın sonucunda öğrencilerin çatışmalarını çözmek için fiziksel zorlama, oyun grubundan uzak tutma, tartışma, bağırma ya da aşırı kabullenme şeklinde yollara başvurdukları; öğretmenlerin ise bağırma, dinlememe, cezalandırma, uyarma yollarını kullandıkları; en az aşırı kabullenme, geri çekilme ve problem çözme yollarını kullandıkları görülmektedir.

İlköğretim çocuklarının kullandıkları çatışma çözüm yolları Deutsch, Johnson ve Johnson, Smith ve Ratcliff tarafından farklı şekilde açıklanmıştır. Bu açıklamalara ilişkin bilgiler Şekil-2' de verilmiştir.

Şekil-2*

Deutsch (1992)	Johnson ve Johnson (1996)	Smith, Inder ve Ratcliff (1995)
■ Çatışmadan kaçma (Genellikle içe dönük öğrencilerin kullandıkları yoldur). ■ Çatışmaya karışma ve çatışmayı arttırma (Genellikle saldırgan davranış gösteren çocukların kullandıkları yoldur). ■ Kendini ortaya çıkarma. ■ Çıkarıcı davranma, kaybedici olmama. ■ Duygusal olma ya da aşırı mantıklı olma. ■ Anlaşmazlık çıkarma ya da aşırı anlaşmaya dayalı olma. ■ Zorlayıcı olma.	■ Kazan-kazan ■ Kazan-kaybet ■ Geri çekilme ■ Uzlaşmacı ■ Bastırma (Çatışmayı yok sayma).	■ Duygusal tepkiler (Ağlama vs) ■ Problem çözme becerileri ■ Teslimci davranışlar ■ Tepkisiz kalma ■ Yarışmacı tutum

* Longaretti ve Wilson (2000) tarafından derlenmiştir.

Öğrencilerin kullandıkları çatışma çözüm stratejileri bireysel farklılıklar gösterir. Her öğrenci yaşadığı çatışmaları ayrı ve kendine özgü stratejiler kullanarak çözmektedir. Johnson ve Johnson (1992b)'a göre; ilköğretim öğrencileri çatışmalarını çözmek için tartışma, fiziksel zorlama, geri çekilme ya da öğretmenlerine şikayet etme strateji ve taktiklerini kullanmaktadırlar. Öğrencilerin kullandıkları çatışma çözüm stratejileri önceki yaşantılarına ve anne-baba tutumlarına dayanmaktadır. Burada asıl önemli olan öğrencilerin amacını belirlemek

ve amaçlarına ulaşmak için kullandıkları yolları öğrenmektir. Bu nedenle öğretmenler, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak, kazan-kaybet yaklaşımından çok sistemli ve yapılandırmacı bir çerçeve içerisinde, problem çözme becerisine dayalı olan kazan-kazan yaklaşımının eğitimine yönelmelidirler (Daunic, Stephen, Robinson, Miller ve Landry, 2000). Çünkü kazan-kaybet yıkıcı bir yöntemdir (Coleman ve Yoshida, 2004). Öğretmenler kazan-kazan yaklaşımının eğitimini verirken, kendileri de öğrencilerle yaşadığı çatışmalarını kazan-kazan yaklaşımıyla çözmelidir. Çünkü bu yaş dönemi çocukları için öğretmen önemli bir modeldir ve öğrenciler aslında öğretmenlerinin çatışma çözüm yollarını kullanmaktadırlar. Bu nedenle öğretmenlerin yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklerin yapıcı, barışçıl olması, öğrenci davranışlarını, sınıf atmosferini olumlu; yıkıcı, saldırgan olması, olumsuz yönde etkilemektedir (Teaching Social Skills To Kids Who Don't Have Them, 2001). Öğretmenlerin kullandıkları çalışkan, tembel veya yaramaz çocuk gibi etiketleme davranışı ilköğretim öğrencilerinde de yaygın olarak görülmektedir.

Ayrıca öğretmenlerin iletişim biçimleri de sınıfta yaşanan çatışmaların çözüm yollarını belirlemede oldukça önemlidir. Çünkü öğretmenler bilinçli veya bilinçsiz olarak yaptığı hareketler ve söylediği sözlerle öğrencileri, hatta sınıf atmosferini etkilemekte ve yönlendirmektedirler (Baltaş, 1998). Buna göre öğretmenler öncelikle öğrencilerle etkili bir iletişim kurmalıdırlar (Longaretti ve Wilson, 2000). Öğretmenlerin eleştiride bulunmaları; suçlama, göz dağı verme gibi davranışlardan sakınmaları çok önemlidir. Sürekli işaret parmağını gösteren, tartışan ve iddia eden, yargılayan, takma adıyla seslenen, sürekli tenkit eden, kıyaslayan, ve iğneleyici konuşan öğretmenler etkili çatışma çözme becerilerine sahip değildirler ve bu durum öğrencilerin de çatışma çözme becerilerini olumsuz etkilemektedir. Sınıfta yaşanan çatışmaları yeterli bir şekilde çözebilmeleri için öğretmenlerin dinleme, empati, sonuç çıkarma, beden dilini kullanma vb. iletişim becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Egan, 1986; aktaran Davidson & Wood, 2004). Eğer öğretmenlerin bu becerileri eksik ise öğrencileri ile etkili iletişim kuramazlar ve bu eğitim-öğretim sürecini aksatır (Yüksel, 2001). Bunu ek olarak öğretmenlerin derslerde ve diğer sosyal etkinliklerde rekabete dayalı anlayışı değiştirmeleri de çatışma ile yapıcı olarak baş etmek için önemli bir adım olmaktadır (Lederach, 1997; Rouhana ve

Kelman, 1994; aktaran Coleman ve Yoshida, 2001). Sınıfta güveni oluşturan, saygınlığı sağlayan, yetenekli öğretmenler öğrencilerin gereksinimlerini, çatışmalarını, çatışmalarının nedenlerini çabuk kavrar ve uygun çözüm yolları üretirler (Kılbaş, 2001).

Johnson ve Johnson (1994b), yaptıkları araştırmada; ilköğretim öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaları çözmek için kazan-kaybet yaklaşımında oldukları, kazan-kazan yaklaşımını bilmedikleri; bu nedenle birçok öğrencinin fiziksel zorlamanın yaşadıkları çatışmalara çözüm getiren bir strateji olduğuna inandıkları ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma sonucu, ilköğretim kurumlarında çatışma yönetimi eğitimi verilmesi gerekliliğini göstermektedir. İlköğretim öğrencilerine gelişimsel özelliklerine göre çatışma çözüm stratejileri olarak iletişim becerilerinin gelişimi, karar verme becerisi özellikle somutlaştırma yöntemi kullanılarak pozitif düşünce yapısı kazandırılmalıdır (Opatow, 1991). Bu amaçla öğretmenler, öncelikle öğrencilerin akademik başarılarını ve sosyal becerilerini bilmeli, çatışma oluşturan etkenleri fark etmeli; çatışmanın tanımlanmasına yardımcı olarak öğrencilerin çatışmayı, nedenlerini ve doğasını tanımlarına yardımcı olmalıdırlar (Longaretti ve Wilson, 2000). Öğretmenler, öğrencilerin çatışmaya yönelik bilişsel yapılarını değiştirmek amacıyla sosyal beceri kazandırmaya yönelik uygulamalar da yapmalıdırlar. Öğretmenler bu uygulamaları planlarken şu ilkeler doğrultusunda hareket etmelidirler (Stevhan, 2004):

- 1- Aktivitelerin amaçlarına göre yapılandırılması.
- 2- İşbirlikli çalışmaya yönlendirmesi.
- 3- Çatışmaya yönelik düşüncelerin ve inançların belirlenmesi.
- 4- Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi.
- 5- Mikro-öğretime dayalı olması.
- 6- Açık ve net yönergelerinin bulunması.
- 7- Öğretmenin kılavuzluk etmesi.

Ayrıca ilköğretim döneminde öğrencilere arabuluculuk ve problem çözme becerileri kazandıracak uygulamalara ve programlara yer verilmelidir (Longaretti ve Wilson, 2000). Bu programlarda öğretmenler, çatışmanın gerçektışı ve küçük anlamsız boyutları üzerinde vurgu yaparak çatışmayı gelişimin bir parçası olarak

göstermelidirler (Opotow, 1991). Çatışma çözümü becerilerinde sosyal gelişimin ve eğitimin büyük bir önemi vardır. İlköğretim öğretmenleri, öğrencilerin sosyal gelişimlerini izlemeli, sosyal çevreye uyum problemi yaşayan çocukları tespit etmelidirler. Sosyal kurallar ve sosyal beceriler öğretmenler tarafından öğrencilere aktarılmalıdır (Longaretti ve Wilson, 2000).

Yukarıda açıklanan ilkeler ve yaklaşımlar doğrultusunda öğrencilere uygulanacak çatışma yönetimi eğitimi, öğrencilerin öğretmenlere ve okula yönelik pozitif aktarımlarının olmasını sağlayarak okul disiplini sağlamak ve okulun atmosferini değiştirmektedir (Daunic ve diğerleri, 2000). Buna göre, çatışma çözümü eğitimi, öğrencilerin çatışmaya yönelik eğilimlerini olumlu olarak pekiştirerek, sosyal ilişkilerin gelişimini sağlamakla birlikte akademik anlamda başarıyı beraberinde getirmektedir (Stevhan, 2004).

2.2.3 Ergenlik Döneminin Özellikleri ve Çatışmaları :

Fırtına dönemi olarak adlandırılan ergenlik döneminde genç yetişkin olmaya hazırlanmakta ve giderek kendisini tanımaya, içinde yaşadığı toplumu anlamaya çalışmakta, haberdar olmaya başlamaktadır (Yavuzer, 1999). Kızlar için genellikle 10-14, erkekler için 12-16 yaşlarını içeren ön ergenlik döneminde bilişsel bir olgunlaşma görülmektedir (Çifci ve Sucuoğlu, 2003). Ergenlerin çatışma doğasında temel olarak “kimlik kazanma” arayışı yatmaktadır. Bununla birlikte engellenme, otorite kurma gibi etkenler çatışmayı daha da arttırmaktadır (Atkinson ve diğerleri, 1996).

Ergenlik döneminde, başlıca çatışma kaynağı aile olmaktadır. Ailenin ergenin bağımsızlaşma mücadelesine karşı takınacağı tavır ciddi bir çatışma yaşanmasına neden olabilmektedir (Robin ve Foster, 1984 ege üniv tezi). Köknel (2001), ergen ile anne-baba arasında yaşanan çatışmaları biçimsel ve içerik olmak üzere iki grupta toplamaktadır. Biçimsel çatışmalar arkadaş seçimi, kız-erkek arkadaşlığı, eve dönüş-yemek saati gibi nedenlerden kaynaklanırken, içerik çatışmaları meslek seçimi, başarılı insanın tanımlanması, dünya görüşü, ideolojik görüşler gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Okullarda da ergenler ile öğretmenler arasında otorite ve engellenmeden kaynaklanan çatışmalar yaşanmaktadır. Bu

çatışmalara, ergenler genellikle derse devamsızlık, öğretmeni engelleme ve şiddet gibi yıkıcı davranışlarla tepki göstermektedirler.

2.2.4 Genç Yetişkinlik Döneminin Özellikleri ve Çatışmaları :

Genç yetişkinler biyolojik, psikolojik ve sosyal açılardan çocuklar ile ergenlerden farklıdır. Genç yetişkin çocukluk ve ergenlik çağlarından kurtulmuş bağımsız bir bireydir. Genç yetişkinin temel amacı, toplumsal dünyaya yönelmek olup toplumsal etkileşimler sağlamaktır. Bu amaçla içinde bulunduğu ailede, çevrede grupta, toplumda amacını, beklentisini, duygularını, düşüncelerini, inançlarını, tutum ve davranışlarını belirlemeye çalışmaktadır. Genç yetişkinler için özellikle üniversite yıllarında toplumsal olma daha önemli hale gelmektedir. Arkadaşlık ilişkileri belli bir düzene oturmakta ve kendisini belli bir çevre içinde ait hissetmek istemektedir. Bu arayış, onları çevresiyle etkileşim içinde bulunmaya itmektedir. Bu etkileşim, genç yetişkinleri ilişkilerinde bilinçli ya da bilinçsiz olarak sürekli olarak etkilemekte ve onların hem kendi içinde hem de çevresiyle çatışmalar yaşamasına neden olmaktadır (Onur, 2004). Burada önemli olan genç yetişkinlerin bu çatışmaları çözme biçimleri ve bu amaçla kullandıkları becerilerdir (Özgit, 1991).

Bu alanda araştırma yapan Haferkamp (1992), yaş ortalamaları 23,5 olan 124 üniversite öğrencisinin cinsiyetle, ilişki kalitesi, çatışma algıları, kullandıkları çatışma çözme biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet ile ilişki kalitesi, çatışma algıları, kullandıkları çatışma çözme biçimleri arasında anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır. İlişkilerde erkeklerin, kızlara göre daha az samimiyet kurduğu, kızların kızlarla daha samimi ilişkiler kurduğu görülmüştür. Çatışma çözme biçimleri açısından sonuçlara bakıldığında kızların dolaylı çatışma çözme biçimlerini ve özellikle kaçınma biçimini erkeklere oranla daha fazla kullandıkları ortaya çıkmıştır. Erkeklerin ise daha çok yadsıma-kaçınma biçimini kullandıkları gözlenmiştir (Haferkamp,1992; Aktaran: Kavalcı, 2001). Genel olarak, genç yetişkin yeni ilişkiler kurar ve gelişiminin sürmesini sağlar (Onur, 2004). Bu nedenle eğitim-öğretim özellikleri ve yaşadıkları çatışmalar, çocuklar ve ergenlerinkinden ayrı nitelikler taşımaktadır (Akpınar, 2005).

2.3 ÇATIŞMANIN NEDENLERİ

Kişiler arasında yaşanan çatışmaların nasıl çözümlenebileceğinin anlaşılması, çatışmanın kaynağının saptanması ile başlar. Hayatımızın doğal bir parçası olan çatışmalar, küçük yanlış anlamalar ve hayal kırıklıklarından tutun da, kendisinden veya başkalarından çok fazla beklentisinin olmasına kadar bir çok nedenden kaynaklanabilmektedir. Hangi televizyon kanalının izleneceği üzerine kavga etmek, okulda kalemler için kavgaya tutuşmak ya da otobüste yer kavgası yapmak günlük çatışmalardandır. Çatışmalar basit anlaşmazlıklardan, kavgalar ya da çete savaşları gibi ciddi şiddet hareketlerine kadar uzanabilmektedir (Martin ve Greenwood, 2002). Deutsch (1973)'a göre çatışmalar, bireyler arasında uyum sağlanamayan aktivitelerin sonucunda oluşur. Öyle ki bir kimsenin davranışları ve yaptıkları diğer bireyin amaçlarına, isteklerine ulaşmasını engellediğinde çatışma yaşanmaktadır (Deutsch, 1973; aktaran: Stevhan, 2004). Korkut (2004)'un Mc Farland'dan aktardığına göre çatışmalar açık olmayan iletişimlerden, yanlış anlamalardan, başkalarının bakış açılarına göre davranıp davranmamalardan ortaya çıkabilmektedir. Koç (2004) ise iletişim çatışmalarının asıl kaynağının, arka planda kalan, dikkati çekmeyen duygular olduğunu açıklamaktadır. Sıradan bir konuyu tartışırken bile kişinin bir anda tepkisel biri haline gelmesinin sebebini, öfke, çaresizlik, umutsuzluk ya da kızgınlık gibi bir duygunun içine girmesine ve bu tür duyguların da kişileri iletişim çatışmalarına sürüklediğini savunmaktadır.

Karip (1999), çatışmaların iki nedenden kaynaklanabileceğini belirtmektedir. Bunlar, daha önce yaşanan çatışmalar ve çevresel koşullardır. Çevresel koşullar olarak sınırlı kaynakların paylaşımı, amaç farklılıkları ve özerklik isteğini göstererek kişinin daha önce yaşadığı çatışmaları ile çevresel koşulların etkileşiminin somut bir çatışmaya neden olduğu gibi, gelecekte karşılaşılabilecek gizil bir çatışmayı da yapılandıracağı üzerinde durmaktadır. Öner (1999) de, insanlar arasında yaşanan çatışmaların büyük bir bölümünde ait olma, güç, özgürlük ve eğlence gibi bazı temel gereksinimleri karşılayabilme çabasının yer aldığını savunmaktadır.

2.4 ÇATIŞMANIN DOĞASI

Çatışmaların nedenlerini incelediğimizde bireyler arasında yaşanan çatışmaların pek çok nedeni ve bunların yaşamın doğal bir parçası olduğunu

söyleyebiliriz. Dolayısıyla kişiler arası ilişkinin olduğu her türlü ortamda çatışmanın yaşanması olağan ve kaçınılmazdır (Korkut, 2000). Bu nedenle çatışmadan kaçmak yerine onun doğasının ve uygun çözüm yollarının bilinmesi gerekmektedir; çünkü insan ilişkilerinde yaşanan çatışmalar ve anlaşmazlıklardaki sorun çatışmanın varlığına ilişkin değil, nasıl yönetildiğine ve çözümlendiğine ilişkindir. Çatışmaların yapıcı, barışçıl ve uygun çözüm yollarını bilmeyen bireyler, çatışmaya girdiklerinde yaşayabilecekleri olumsuzlukları veya şiddeti düşünerek endişe duyarlar. Oysa ki çatışma, nasıl yönetildiğine bağlı olarak yapıcı ya da yıkıcı, potansiyeli olan bir olgudur (Coleman ve Yoshida, 2004). Bir başka ifade ile kişinin sorunu çözmek için seçtiği yol yapıcı ya da yıkıcı, olumlu ya da olumsuz olmaktadır (Türnüklü, 2002a). Çatışmalar yıkıcı olarak çözüldüğünde kızgınlık, öfke ve düşmanlık duyguları yaratır, acıya ve üzüntüye yol açar. Çatışma ayrılık, kavga ya da hukuksal bir dava ile sona erebilir. Çatışmaların bu olumsuz sonuçlarının yanı sıra, insanlara, iletişim sırasında yaptıkları hataları görme, nasıl iletişim kurmaları gerektiği gibi konularda iç gözü kazanmalarına fırsat tanınması gibi olumlu sonuçları da vardır (Dökmen, 2001). Bu nedenle çatışmalar insan ilişkilerinde birçok önemli ve olumlu sonuçlar için de gizil güce sahiptir.

Çatışmaların insan ilişkilerinde sahip olduğu olumlu sonuçlar, Türnüklü (2002a) tarafından şu şekilde sıralanmaktadır: Çatışmalar sizin nasıl bir değişime gereksiniminiz olduğunu belirler, sizin değer verdiğiniz, önemseydiğiniz kişileri, isteklerinizi ve hedeflerinizi ortaya çıkarır, kimliklerimizi ve kişiliklerimizi geliştirir, diğer kişinin kimliğini ve kişiliğini görmemizi sağlar, yeni hedefler koyarak harekete geçmemizi sağlar, çatışmaların yapıcı çözümü, ilişkileri gücenme duygularından ve diğer kişiye yönelik olumsuz duygulardan korur, çatışmaların birlikte çözülmesiyle kişilerin kendine olan güveni artar ve ilişkileri güçlenir, çatışmaların yapıcı çözümü depresyonu engeller, taraflarının kendi öz değerlerine ilişkin farkındalıklarını güçlendirerek karşılaştıkları her türlü güçlkle dış bir zorlama olmaksızın başa çıkabilme ve empati becerilerini geliştirir. Eğer çatışmaların bu olumlu yanları bilinirse çatışmaya karşı yöneltilen yanıtlar bireyi korkulu, savunmacı ve ben merkezli olmaktan çıkarıp kendine güvenen ve diğer kişiye yönelik sevgi, merhamet ve şefkat duyan bireyler haline dönüştürecektir. Bu durum da bireylerin yaşadıkları çatışmaları yapıcı olarak çözmeye çaba sarf etmelerini sağlayarak işbirliğine

yatkınlıklarını arttıracaktır. Okullarda yaşanan çatışmalar öğrencilerin yaşam değerini arttırdığı, geliştirdiği sürece yapısallık kazanır (Johnson ve Johnson, 1994a).

2.5 ÇATIŞMA ÇÖZME (ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ)

Duryea (1992) çatışma çözümünü, kişiler arasında uzlaşma yaratmak için çıkarları temel alarak yapılan pazarlık süreci olarak tanımlamıştır (Duryea, 1992; aktaran Smith ve diğerleri, 1996). Mourer (1991)'a göre ise çatışma çözme, anlaşmazlıkları olan tarafların, başarılı bir sonuca ulaşmak için birlikte yürüttükleri bir çalışma sürecidir (Mourer, 1991; aktaran: Koruklu, 2003). Korkut (2004) ise çatışma çözümünü, tarafların başarılı bir sonuç elde edinceye kadar aynı fikirde olmadıkları, konu ya da durum üzerinde çalışma süreci olarak açıklamaktadır.

Çatışmaların çözülmesinde iki tarafında etkili rolü vardır; çatışmalar sağlıklı düşünce biçimi ve etkileşimsel olarak çözümlenirse yapıcı olur. Sağlıklı düşünce biçimini sağlayan etmenler, kişinin kendi farkındalığının olması, iletişim becerilerine sahip olması ve empatidir. Bütün bu etmenler, olaya ilişkin düşüncelerin değerlendirilmesini ve öğrenilmesini sağlar (Özer, 1998). Bunun sonucunda çatışma çözümünün bireylerin gelişimini ve değişimini sağlayabilmesi için bireylerin çatışma çözmeye ilişkin bakış açılarının olumlu ve eğitici olması gerekmektedir.

Bireyler çatışmalarını genellikle kazan-kaybet yaklaşımıyla çözmeye çalışmaktadırlar. Bu yaklaşım, bireylerin yaşadıkları çatışmaları çözmek için kaçma ya da saldırgan tepkilerde bulunma davranışları göstermelerine yol açmaktadır. Bazı bireyler kişileri ve ilişkilerini çok önemsedikleri için, çatışmanın yol açtığı olumsuz duyguları yaşamamak adına kaçmayı ya da görmezlikten gelmeyi tercih edebilir. Bazı bireyler için ise çıkarları ve amaçları ilişkilerinden çok daha önemlidir ve bu durum onların çıkarları nedeniyle yaşadıkları çatışmalarda saldırgan tepkiler göstermelerine yol açmaktadır. Bireylerin yaşadıkları çatışmaları çözmek için saldırgan tepkilerde bulunmaları ya da çatışmadan kaçmaları taraflardan birinin veya her ikisinin kaybetmesine yol açtığı için sağlıklı yollardır (Selçuk ve Güner, 2001).

Öner (1999)'e göre bu sağlıklı çatışma çözme yollarını kullanan kişiler;

- 1- İstediklerini elde edemedikleri zaman öfke nöbetine girerler.
- 2- İstediklerini elde edebilmek için hiç çekinmeden şiddete başvurabilir ve çevrelerindeki tehdit ederler.

- 3- Sorunu, tartışmayı reddederek çözüme ulaşabilme yollarını tıkarlar.
- 4- Yalnızca kendilerinden daha güçlü olduğunu düşündükleri kişiler karşısında pes ederler.
- 5- Yaşanan sorun ve çözüm ile ilgili olasılıkları açıkça ve dürüstçe ortaya koymayı reddederler.

Bireyler yukarıda açıklanan çatışma çözüm yollarını kullanmak yerine birbirlerini suçlamadan ve birbirlerine zarar vermeden de problemlerini yapıcı bir şekilde çözebilirler. Çünkü taraflar problem çözme yaklaşımını benimsedikleri zaman her iki tarafında çıkarlarını gözetken ortak bir çözüm bulabilirler. Bu gibi durumlarda en etkili sonuçları elde etmek için tarafların işbirliği yapması ve problem çözme becerilerine sahip olması gerekmektedir (Johnson ve Johnson, 1996b). Bireylerin yaşadıkları çatışmaları işbirliği yaparak çözmeleri için eleştiride bulunma, suçlama, tehdit etme, göz dağı verme gibi davranışlardan sakınmaları çok önemlidir. Ayrıca çatışmaların yapıcı olarak çözümlenebilmesi için bireylere dinleme, empati kurma, sonuç çıkarma, beden dilini kullanma vb. iletişim becerileri kazandırılmalıdır (Egan, 1986; aktaran Davidson & Wood, 2004).

Öner (1999)'e göre bu becerilere sahip kişiler;

- 1- Karşısındakileri dikkatle dinlerler.
- 2- Karşılarındaki kişilerin gereksinimlerini gözetirler.
- 3- Çabuk gerilmez ya da yüzeysel uzlaşmalara yanaşmazlar. Bir dizi çözüm üretirler.
- 4- Sorunla ilgili herkesin sorunun çözümü üzerine odaklaşabilmesini sağlarlar.

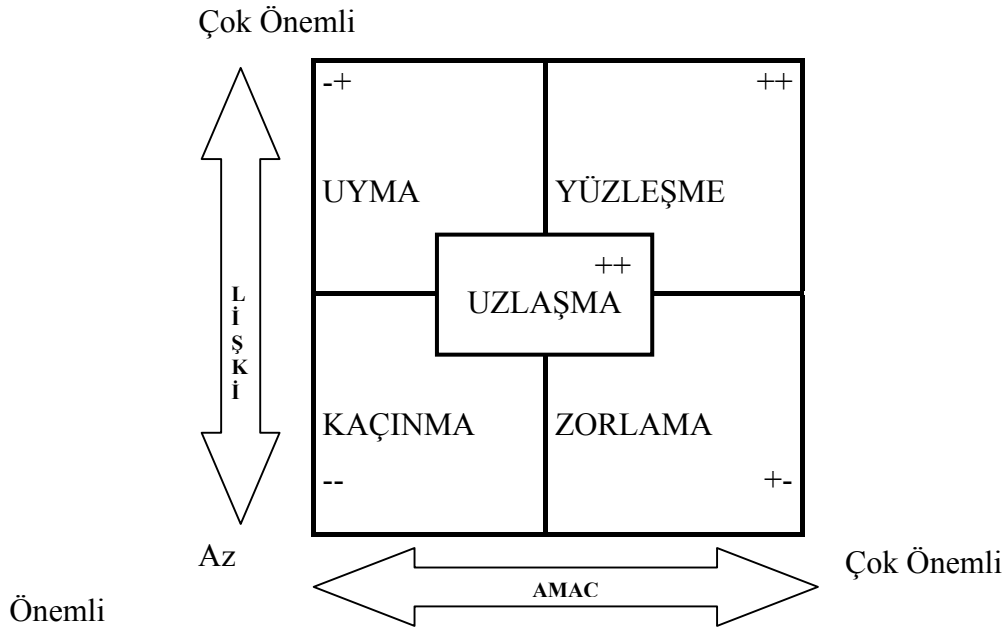
2.5.1 Çatışma Çözümünde Kullanılan Stratejiler

Çatışmaların çözülmesinde iki tarafında büyük rolü vardır; çünkü kişiler arası çatışmalar ancak iki tarafta olaya sağlıklı bakabildiğinde etkili olarak çözümlenebilir. Diğer bir deyişle iletişim sürecinde kişinin kendi farklılığını, belirli bir olaya ilişkin yorumunu dile getirme becerisi kadar karşısındaki kişinin aynı olayla ilgili üretmiş olduğu yorumu ve bakış açısını dinleyebilme becerisi de önemlidir; çünkü iletişim süreci kişilerin karşılıklı olarak aynı olayla ilgili düşüncelerini sınılamasını ve

öğrenebilmesini içerir (Özer, 1998). Bir başka açıdan bakıldığında çatışma çözme tarafların başarılı bir sonuç elde edinceye dek aynı fikirde olmadıkları, konu ya da durum üzerinde çalışma süreci olarak tanımlandığında kişiler arası çatışmaların yıkıcı veya yapıcı olarak sonuçlandırılması kişilere bağlıdır (Korkut, 2004). Çünkü bir çatışma yaşanırken bireyin iki seçeneği vardır: Bunlardan birincisi, çatışmayı sürdürmek, ikincisi ise çatışmayı çözmektir. Eğer bireyler yaşadıkları çatışmaları çözmek istiyorlarsa öncelikle amaçları ile ilişkilerinin önem derecesine karar vermek zorundadırlar. Amaç ve ilişkilerine verdikleri öneme göre de bireyler çatışma çözümünde şu beş stratejiyi kullanabilirler (Johnson ve Johnson, 1995): Uzlaşma, alttan alma, saldırma, yüzleşme, geri çekilme.

Şekil -3’ te bireylerin çatışmalarını çözmeye amaç ve çıkarlarına verdikleri önem doğrultusunda bu beş stratejiden hangisine başvurdukları ve bu stratejilerin kullanılması durumunda taraflarda yarattığı duygular +,- işaretleriyle gösterilmektedir.

Şekil-3*

* Şekil-3: Johnson ve Johnson (1995: 4.2) Teaching Students To Be Peacemakers adlı kitabından alınmıştır.

2.5.1.a Uzlaşma

Uzlaşma stratejisinde hem ilişki hem de amaçlar eşit derecede önemlidir. Bu nedenle bireyler çatışma konusu ortaya çıktığında, sadece kendi isteğinin yapılmasına olanak verecek bir çözümde ısrar etmek yerine her iki tarafı birden tatmin edecek bir çözüm bulmaya çalışmaktadırlar (Cüceloğlu, 1997). Kazan-Kazan ya da Kaybeden Yok yaklaşımına dayanan bu stratejide anahtar soru, en iyi çözümü kimin getireceği değil, her iki tarafında kabul edebileceği bir çözümün nasıl bulunabileceğidir. Bu yaklaşım, işbirliğini ve sorunların en iyi biçimde nasıl çözülebileceğini gösterir. Bu yöntemin diğer bir üstün yanı ise çözümlerin tarafların dışında hiç kimse tarafından kabul edilmek zorunda olmamasıdır. Bulunan çözüm yolu kişilere özgüdür. Diğer bir deyişle, taraflar yaratıcılıklarını açığa çıkararak kendilerine özgü sorunlarına yine kendilerine özgü ve yaratıcı çözümler bulmada özgürdürler (Gordon, 2001).

2.5.1.b Alttan Alma

Alttan alma stratejisi, bireyler için amaçların değil, ilişkini önemli olduğu çatışmaların çözümünde kullanılır. Kazan-Kaybet yaklaşımına dayanan bu stratejide taraflardan birinin amacından vazgeçerek ilişkiyi korumaya yönelik davranır ve karşısındakinin istediğini yapar. Ayrıca bir kişi yaşadığı çatışmaları sürekli alttan alarak çözmeye çalışırsa bu durum diğer kişilerin ona karşı özensiz davranmalarına yol açar. Bunun sonucunda da alttan alan kişide psikolojik ve duygusal zararlar oluşur. Bu stratejinin çatışma yaşadığınız kişiyle ilişkinizin önemli olduğu ve hatalı olduğunuzu fark ettiğiniz durumlarda kullanılması önerilir (Johnson ve Johnson, 1995).

2.5.1.c Saldırma

Saldırma stratejisi, ilişkinin değil, amaçların, isteklerin önemli sayıldığı ve bu nedenle çatışmayı çözmek için karşıdaki kişinin bulunan çözüm önerisini kabul etmeye zorlandığı stratejidir. Bu strateji, Kazan-Kaybet yaklaşımına dayanır. Taraflardan biri zorla kazanırken diğer taraf kaybetmektedir (Korkut, 2004). Bu nedenle kaybeden taraf mutlaka varılan sonuçtan hoşnut olmayacaktır. Bu stratejide çoğunlukla en güçlü olan, en çok ısrar eden, en hileli davranan üste çıkar. Ayrıca böyle bir yaklaşım, bireyin kendisine ve karşısındakine, saldırganlık ve öfke içeren

davranışlar sergileyerek zarar vermesine yol açar. Bu davranış genellikle taraflar sorunları üzerinde konuşmak istemedikleri ya da birbirlerinin gereksinimlerine önem vermedikleri zaman ortaya çıkar. Çatışmalara saldırgan bir şekilde tepki veren bireyler için önemli olan, ulaşmaya çalıştıkları amaçlarıdır ve her ne pahasına olursa olsun amaçlarına ulaşmaya çalışırlar. Dolayısıyla bu bireyler için karşıdaki bireyle olan ilişkileri pek önem taşımamaktadır. Sonuçta daha saldırgan olan taraf kazanabilir ya da her iki tarafta kaybedebilir (Selçuk ve Güner, 2001). Bu durumda da kazanan bir başka ifadeyle amaçlarına ulaşan, büyük bir olasılıkla, karşıdakinin saygısını, güvenini ve iyi niyetini kaybeder (Cüceloğlu, 1997).

2.5.1.d Yüzleşme

Yüzleşme, amaç ve ilişkilerin çok önemli olduğu, iki tarafında taviz vermeden gereksinimlerini tam olarak karşılayabildikleri bir stratejidir ve işbirliğini gerektirir. Kendini ifade edebilme, etkin dinleme ve yaratıcılık isteyen bu stratejide çatışan kişiler beyin fırtınası yaparak karşılıklı çıkarları gözeten çözüm önerileri sunarlar ve her iki tarafın da ihtiyaçlarını, amaçlarını karşılayacak en iyi çözüm önerisi kabul edilir. Kazan-Kazan yaklaşımına dayanan bu strateji büyük bir olgunluk gerektirmesi nedeniyle uygulaması zor; fakat her iki tarafında varılan çözümden mutlu olmasını sağladığı için uzmanlarca önerilen bir stratejidir (Korkut, 2004).

2.5.1.e Geri Çekilme

Geri çekilme, ilişkinin ve amaçların önemli olmadığı durumlarda kullanılan bir stratejidir. Geri çekilme stratejisinde isteklerden ve ilişkiden vazgeçilerek çatışma adeta yok sayılır. Bu nedenle iki tarafa da çatışmada kaybetmiş sayılır (kaybet-kaybet yaklaşımı). Sadece ilişkinin ve amaçların gerçekten önemsiz olduğu çatışmalarda kullanılması uygundur (Korkut, 2004). Bu stratejiye çoğunlukla çatışmaları çözmeye çabalamanın boş bir uğraş olduğuna veya çatışmayla yüzleşmektense fiziksel ya da psikolojik olarak geri çekilmenin daha kolay olduğuna inananlar baş vurmaktadır (Öğülmüş, 2001). Bu bireyler, çatışmanın yol açtığı yoğun duyguları yaşamamak için kaçmayı veya görmezlikten gelmeyi tercih ederler (Selçuk ve Güner, 2001).

2.6 ÖĞRENCİ ÇATIŞMALARININ YÖNETİMİ

Okullarda, öğrenci çatışmalarının yönetimine ve çözümüne yönelik iki temel yaklaşım söz konusudur. Bunlardan birincisi, öğrencilerin davranışları ve çatışmaları üzerindeki dış (öğretmen, müdür, veli vb.) denetim, etki ve müdahaledir. Diğer ise, öğrencinin davranışları ve çatışmaları üzerinde iç (öğrencinin yine kendisinin) müdahale etki ve denetimdir. Bu yaklaşımlar kısaca öğretmen merkezli ve öğrenci merkezli yaklaşım olarak sınıflandırılabilir (Türnüklü, 2002a)

Okullarda öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar ve şiddet olayları, genellikle dış denetime dayalı ödül-ceza disiplin anlayışıyla çözülmektedir (Öner, 1996). Öğretmen merkezli bu yaklaşımda öğretmen, müdür ya da veli, öğrenci çatışmalarını ve anlaşmazlıklarını ödül ve ceza sistemini kullanarak, güçle denetlemeye ve yönetmeye çalışır (Türnüklü, 2002a). Öğretmenlerin öğrenciler üzerinde kurdukları ödül ve ceza kaynaklı güç öğrencilerin onlara olan bağımlılığından gelmektedir ve büyüyüp geliştiklerinde, bağımlılıkları azaldıkça etkili olmamaktadır. Ayrıca öğretmenin, öğrenci çatışmalarını ve davranışlarını yönetmede sıkça ödül ceza kaynaklı güç kullanması, öğrencilerin benlik imajını zedeler ve kendine olan güvenini azaltır. Bu durumlarda isyan etme, meydan okuma, karşı koyma, yalan söyleme, duyguları saklama, sinsice davranma, başkalarını suçlama, dedikodu yapma, hile yapma, patronluk taslama, yenilgiden nefret etme, işbirliği yapmama, boyun eğme, rol yapma, yağcılık yapma, hayal kurma, geri çekilme ve yeni şeyler denemekten kaçma gibi davranışlar gözlenir (Johnson ve Johnson, 1996a).

Öğretmen merkezli yaklaşım, dış denetime dayandığından öğrenciler kendi davranışları üzerinde yetkilendirilmezler ve sorumlu kılınmazlar. Öğretmen hem öğrenci davranışları için ölçüttür hem de süreçte yargıç, hakim ya da gözetmen rolü oynar. Bu yaklaşımın en önemli sınırlılığı, öğrenciye kendi davranışlarını denetleme, yönlendirme ve karar verme hakkının tanımaması ya da sınırlı tanınmasıdır. Bu durum öğrencilerin yaşadıkları çatışmaları kendi başlarına çözebilme becerilerini geliştirmek yerine dış denetime bağlı disiplin anlayışını benimsemelerine neden olmaktadır. Dış denetime alışan çocuklar, davranışlarını yönetirken iç disiplin geliştiremedikleri için yeterince sosyalleşmemektedir (Gordon, 1999). Daha geniş

anlamda bu yaklaşım, öğrencinin dışı, yani kendi öz güçlerinin dışında bir güce bağımlı bir kimlik ve kültür içinde toplumsallaşmasına neden olmaktadır (Türnüklü, 2002a).

Ülkemizde disiplin kurullarında öğretmen merkezli çatışma çözme yolları uygulanmaktadır. Bununla birlikte yasak olmasına rağmen bedensel ceza, öğrencilerin çatışmalarını ve sorunlu davranışlarını çözmede disiplin aracı olarak kullanılmaktadır; ne var ki dayak korkusuyla kazanılan sorumluluk yüzeyde kalmaktadır ve öğrencinin öğrenme sürecinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ayrıca bedensel cezanın arkasından gelen gözyaşı ve öfke çatışma çözümünde olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Gözütok, 1993).

Öğretmen merkezli yaklaşımın tam karşısında yer alan öğrenci merkezli yaklaşım ise, öğrenciye kendi anlaşmazlıkları, çatışmaları, davranışları ve genel anlamda yaşamı hakkında karar verme, seçim yapma, denetleme, pekiştirme ve girişimde bulunma becerisi kazandırmayı vurgulamaktadır. Kişinin öz denetiminin yani iç disiplininin geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu yaklaşımın temel amacı, öğrenciyi kendisiyle ve çatışma yaşadığı arkadaşıyla yüzleştirmek ve doğru davranışı hem kendisinin hem de diğer kişinin gereksinimlerini karşılayacak biçimde yine o öğrenciye buldurmaktır (Türnüklü, 2002a).

Gordon (1999)'a göre öğrencilere bu çatışma çözme becerileri, kazan-kazan (kaybeden yok) yöntemiyle öğretilir. Böylece kişinin kendi davranışlarını gözlemesi, denetlemesi, değerlendirmesi, pekiştirmesini daha derin olarak kendi sorununun farkına varmasını sağlayarak bilişsel, toplumsal ve ahlaki yönden kişinin olgunlaşmasını hızlandıracaktır. Bu durum, aynı zamanda kişinin düşünsel anlamda da özgürleşmesi ve dış denetimden uzaklaşarak özgür ve yapıcı davranmasına yol açacaktır (Türnüklü, 2002a).

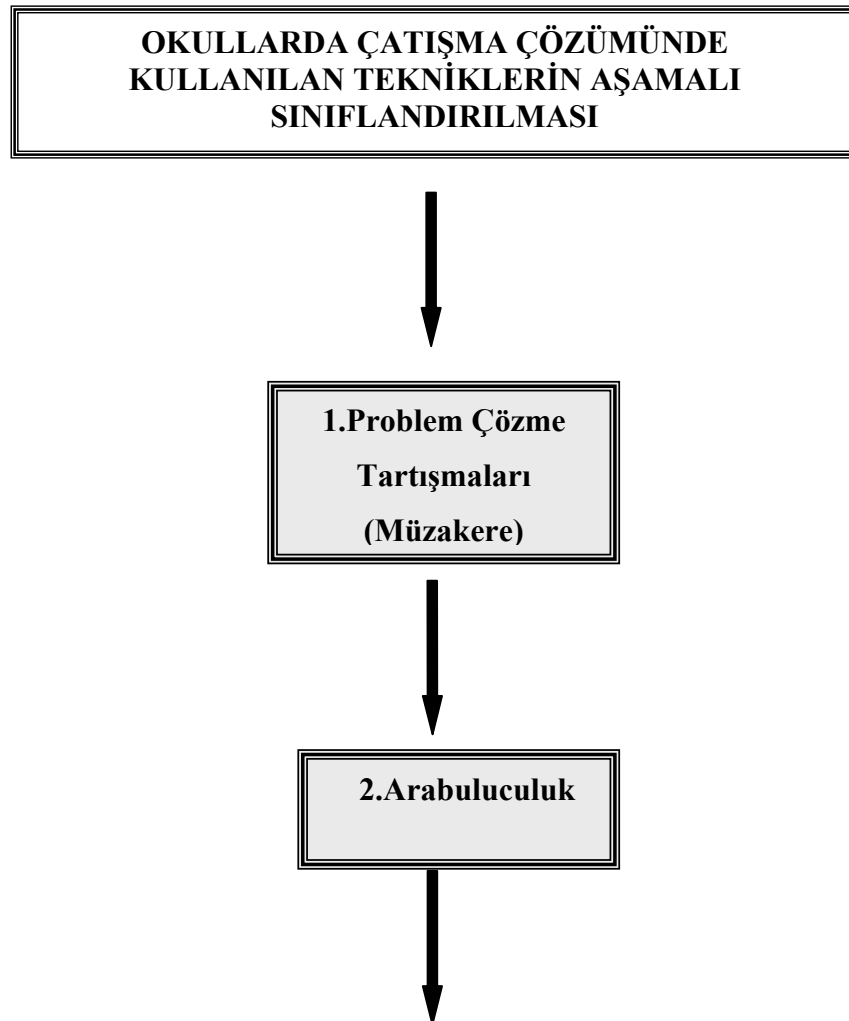
2.6.1 Okullarda Öğrenci Çatışmalarının Çözümünde Kullanılan Teknikler

Öğrencilere çatışmaların nasıl yönetileceği ve çözümleneceğine ilişkin kazandırılacak bilgi ve beceri onların sadece okuldaki akademik yaşamlarında ve toplumsal ilişkilerinde başarı sağlamaz, okul dışındaki ilişkilerinde (arkadaş, meslek ve aile) de başarılı olmaya yönelik gelişimsel avantaj sağlar. Böylece, kişinin yaşam

boyu taşıyacağı toplumsal bir beceri kazanılmış olur ve bu becerisini gittikleri her yere götürebilir, girdikleri her ilişkiye dahil edebilirler. Bu nedenle, öğrencilere kişiler arası çatışmaların ve anlaşmazlıkların nasıl yönetileceğinin ve çözüm becerisinin öğretimi, kişinin bireysel yaşamına, toplumsal ilişkilerine yönelik uzlaşmacı, yapıcı, uyumlu ve barışçıl yaklaşımları benimsemesine ve buna yönelik tutum sergilemesini sağlar (Johnson ve Johnson, 1997).

Okullarda öğrencilere öğretilebilecek başlıca çatışma çözüm teknikleri; problem çözme tartışmaları (müzakere), arabuluculuk ve yargıçlıktır. Öğrenciler bu teknikleri kullanırken öncelikle problem çözme tartışmalarını kullanmalı, eğer öğrenciler bu teknikle çatışmalarını çözemezlerse bir arabulucudan yardım almalı ve arabuluculuk tekniği de yaşanan çatışmayı çözüme kavuşturamazsa son çare olarak arabulucu yargıçlık tekniğini kullanarak çatışmayı çözmelidir (Johnson ve Johnson, 1994a).

Şekil-4

2.6.1.a Problem Çözme (Müzakere)

3.Yargıçlık

Tartışmaları

Tartışma, benzer ya da farklı çıkar ve gereksinimleri olan kişilerin ortak bir anlaşmaya varmak için birlikte yaşadıkları bir süreçtir. Çatışma çözümüne iki temel tutum içinde yaklaşılabilir (Cüceloğlu, 1997):

- 1.Tutum: ya ben kazanacağım ya da o kazanacak
- 2.Tutum: sen de ben de mutlu olabiliriz.

Birinci tutum, kazan-kaybet; ikinci tutum kaybeden yok yaklaşımıdır (Cüceloğlu, 1997). Kazan-kaybet yaklaşımında taraflardan biri varılan sonuçtan memnun değilken kaybeden yok yaklaşımında her iki taraf da varılan sonuçtan memnundur.

Öğretmenler bu iki tutuma dayalı olarak öğrencileriyle iletişim kurarlar. Birinci tutuma dayalı olarak iletişim geliştiren öğretmenler, öğrencileriyle sürekli bir güç savaşı ve yarışma duygusu içerisindedirler. Bu durum öğrencilerin öğretmenlere karşı kırgınlık veya düşmanlık duymalarına, sorunlara çözüm bulma konusunda isteksiz olup sadece çözümün gereklerini yerine getirmelerine, sorumluluk duygusu ve özdenetim geliştirmedikleri için zorlama kalktığında uygulamayı bırakmalarına, dolayısıyla bağımlı bir kişilik geliştirmelerine, korkuya bağlı boyun eğme duygusu geliştirmelerine neden olmaktadır. (Gordon, 2000).

Öğrencilerle yaşadığı çatışmalarda, onlara zarar vermemek adına kaybetmeyi seçen öğretmenler de vardır. Bu öğretmenler de mesleklerine karşı bir isteksizlik, etkisiz sınıf yönetimi nedeniyle moral bozukluğu ve verimlilikte azalma görülmektedir. Bu durum öğrencilerin de öğretmene olan saygılarını yitirip onu zayıf ve beceriksiz görmelerine neden olmaktadır (Gordon, 2000). Öğretmenlerin sıklıkla başvurduğu “Ya kazan ya da kaybet” yaklaşımının hem öğretmen hem de öğrenci açısından aralarındaki çatışmaların çözümünde yapıcı bir etkisi olmadığı ve sınıf içi iletişim ortamını geliştirmediği açıktır.

Kaybeden Yok yaklaşımında etkileşimsel bir süreç vardır. Bu yaklaşım da bir çatışma durumunda her iki tarafı birden tatmin edecek bir çözüm bulmaya çalışmaktadırlar. Kaybeden-yok yaklaşımında temel olan, iki tarafın kabul edilebileceği çözümün nasıl bulunacağıdır. Bu yaklaşımda işbirliği en temel

yaklaşımıdır. Çözüm yolu kişilere özgüdür. Diğer bir deyişle, taraflar yaratıcılıklarını açığa çıkararak kendilerine özgü sorunlarına yine kendilerine özgü ve yaratıcı çözümler bulmaktadırlar (Gordon, 2001).

Kişiler kaybeden yok yaklaşımını benimsediklerinde aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarının basamaklarını kullanarak çözebilirler. Johnson ve Johnson (1996a)'a göre problem çözme tartışmaları belli işlem basamaklarını içerir. Bu işlem basamakları tarafların istemlerinin belirlenmesi, tarafların duygularının belirlenmesi, istemlerin ve duyguların nedenlerinin belirlenmesi, diğer kişinin istemlerinin, duygularının ve bunların nedenlerinin belirlenmesi, karşılıklı kazançları içeren çözüm seçeneklerinin yaratılması, adaletli, eşit ve akılcı anlaşmanın yaratılmasıdır.

2.6.1.b Arabuluculuk

Arabuluculuk, iki veya daha fazla kişinin aralarındaki çatışmaları yapıcı bir çözüme ulaştırmak amacıyla; taraf tutmayan, üçüncü bir kişinin desteğiyle yaptıkları problem çözme tartışmalarıdır. Çatışma çözümünde üçüncü bir kişi, diğer bir ifade ile arabulucu, çatışma yaşayan tarafların yardım aldıkları yansız bir kişidir. Arabulucular, asla çatışmanın taraflarına problemin çözümünü sunmazlar; ancak tarafların problem çözme tartışmalarının basamaklarını takip etmelerine destek olur ve onlara kılavuzluk yaparlar (Türnüklü, 2002a).

Arabuluculuk sürecinde arabulucunun tarafların söylediklerini takip eden ve doğru bir şekilde özetleyebilen uzman bir dinleyici olması gerekir. Bu özetleme ve tekrarlama aynaya benzer ve konuşmacının duygularını, düşüncelerini yansıtır (Navaro, 1999). Arabulucunun yorumunu içermez. Arabulucu etkin dinleme, özetleme yoluyla taraflara anlaşılma duyguları yaşatarak savunma duygularını ve dirençlerini azaltır. Bu durumda tarafların çatışmanın çözümü için alternatif yollar düşünmelerini sağlar (Türnüklü, 2002b İlköğretimde Rehberlik Dersi Notları).

Arabulucu olarak eğitim almış öğrencilerin arkadaşlarının yaşadıkları çatışmaları problem çözme basamaklarını uygulatarak yapıcı bir şekilde yine kendilerine çözdürtmesine akran arabuluculuğu denir (Smith ve diğerleri, 2002). Arabuluculuk eğitiminde temel olarak aktif dinleme, duyguları tanımlama, karşıdan gelen mesajı algılama, beden dili, beyin fırtınası ve etkili problem çözme becerisi

vardır. Öğrencilerin arabuluculuk sürecine katılımı eleştirel düşünme, problem çözme ve öz disiplin becerilerini geliştirmektedir. Kazan-kazan tutumunun bir yansıması olan arabuluculuk başarılı ve etkili problem çözmek için yaralanılan bir yöntemdir. Okul içinde akran arabuluculuğunu uygulamak için; işbirliğine dayalı aktivitelere ağırlık verilmelidir. Okulda uygulanan akran arabuluculuk programı, okulda demokratik bir ortam oluşturur (Kowalski, 1998).

Problem çözme tartışmalarında olduğu gibi arabuluculukta da belirli işlem basamakları vardır. Bu basamaklar saldırganlığın sonlandırılması, tarafların arabuluculuk istediklerini belirtmeleri, problem çözme tartışmalarının kolaylaştırılması ve anlaşmanın resmileştirilmesidir (Türnüklü, 2002b).

2.6.1.c Çatışma Çözümünde Yargıçlık

Yargıçlık, çatışma çözümünde kimin haklı ya da haksız olduğuna üçüncü bir kişinin karar vererek; taraflara en uygun çözüm seçeneğini bulmasıdır. Yargıçlık bağımsız bir teknik olarak görülmemeli; problem çözme tartışmaları, arabuluculuk teknikleri çatışmaları çözüme kavuşturmadığında son seçenek olarak kullanılmalıdır. Bir başka ifadeyle taraflar aşamalı olarak öncelikle problem çözme tartışmalarına girerler. Eğer taraflar problem çözme tartışmalarıyla anlaşmaya varamazlarsa devreye arabulucu girer. Eğer arabulucu da tarafların anlaşmaya varmalarını sağlayamazsa, kimin haklı ya da haksız olduğu ile çözüm seçeneğine arabulucu yargıç rolünü kullanarak karar verir (Türnüklü, 2005 Kişiler Arası Çatışmalar ve Çözüm Stratejileri Ders Notları).

2.7 SOSYAL YAPILANDIRMACILIK

Sosyal yapılandırmacılığın temeli yapılandırmacılık kuramına dayanmaktadır. Bu nedenle, yapılandırmacılık kuramı hakkında genel bilgiler açıklanmıştır.

2.7.1 Yapılandırmacılık

Pozitivizmin bir görünümü olan yapılandırmacılık, Berger ve Luckman'ın çalışmalarına dayalıdır. Bir başka ifadeyle yapılandırmacılık, geleneksel eğitim anlayışının tersine bilgilerin davranışlarımıza rehberlik etmesi ve gerçeğin kişisel süreçlerle yeniden biçim kazanmasıdır (Witkin, 1999).

Yapılandırmacılıkta bilgi, bireyden bağımsız değildir. Yapılandırmacılıkta nesnel bilginin yerine bireyin kendi yaşantıları ve uygulamaları sonucunda oluşturduğu bilgi vardır. Buna göre, öğrenme bilgi oluşturmaktır. Öğrenme, öğrenenin yeniden bir bakış açısı kazanarak, bilgiyi kendisi tarafından anlamlandırma ve yapılandırma sürecidir (Demirel, 2005).

En genel anlamıyla yapılandırmacılık, bireysel ve toplumsal bir uyum sürecidir. Birey bu süreç içerisinde bilgileri, etkin olarak oluşturur ve yaşamını düzenler (Matthew, 2003).

Hızlı bir değişim içinde bulunan dünya, yenilik ve gelişimleri kavrayan, görevinin farkında olan bireylere ihtiyaç duymaktadır. Bu da ancak yapılandırmacılık yaklaşımıyla sağlanır (Erdem ve Demirel, 2002). Çünkü yapılandırmacılık, zihinsel süreçlerin sosyal etkileşimle gerçekleşmesini sağlar (Brooks, 1993; aktaran Koç, 2003).

Yapılandırmacı yaklaşımı benimseyen bir öğretmen öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir danışman konumundadır. Öğretmen, sınıfta etkileşimi artırıcı tutum ve davranışlar sergilemelidir. Öğrencilere kendi bilgilerini yapılandıracakları bir ortam sağlamalıdır (Ersoy, 2005). Çünkü, yapılandırmacılıkta yetişkin merkezli eğitim yerine, öğrenci merkezli eğitim vardır. Yetişkin merkezli eğitimde öğrenciler, kendi davranışlarını kontrol etme becerisi kazanamazlar. Yetişkin merkezli eğitimin en önemli dezavantajı öğrenciyi dış kontrollü yapması ve dışa bağımlı bir kimlik içerisinde toplumsallaştırmasıdır. Öğrenci merkezli eğitimde ise birey yaşamı hakkında karar verme, seçim yapma ve değerlendirme becerisi kazanmaktadır. Buna göre yapılandırmacılık, öğrenciye farkındalık sağlayarak öğrencinin kendi gereksinimlerini karşılamayı öğrenmesini ve özdenetim becerisi kazanmasını sağlamaktadır (Türnüklü, 2006).

2.7.2 Yapılandırmacılığın Tarihsel Gelişimi

Yapılandırmacılık, ilk olarak Vico tarafından ortaya atılmıştır. Vico'nun sloganı "İnsan beyni ancak kendi yarattığını bilebilir."dir (Witkin, 1999). Yapılandırmacılar yaşantının işlevselliğini ve uyumluluğunu araştırmıştır. Yapılandırmacılığın savunucularından olan Kant kuralların insanların tarafından

oluşturulduğunu ve bu kuralların topluma aktarıldığını belirtmektedir (Duffy ve Jonassen, 1992; aktaran Koç, 2004).

Yapılandırmacılık kuramının bir diğer savunucusu da Piaget'tir. Piaget, bilişsel yapılandırmacılığı oluşturmuştur. Ona göre, birey şemalar yoluyla problemi çözmekte ve çevreyi şemalar yoluyla anlamlandırmaktadır (Demirel, 2005). Piaget'ye benzer olarak Vygotsky de çocukların öğrenmelerinin gelişim seviyelerine bağlı olduğunu savunmuştur. Ancak, Vygotsky çocukların zihinsel gelişimlerine belli sınırlar ile gösterilmesine karşı çıkmıştır (Gergen, 1995).

Piaget'ten farklı olarak Vygotsky çocuklardaki zihinsel gelişim basamaklarını iki aşamada incelemiştir. Birinci basamak çocuğun gerçek zihinsel seviyedir. Gerçek zihinsel seviyenin tanımı çocuğun anne, babasından veya öğretmeninden yardım almadan kendi başına yapabildiği zihinsel işlemlerdir. Vygotsky'e göre ikinci zihinsel gelişim basamağı da potansiyel zihinsel seviyedir. Potansiyel zihinsel seviye çocuğun anne, babasından veya öğretmeninden yardım alarak gerçekleştirdiği daha üst zihinsel becerileridir. Vygotsky'e göre eğitimciler çocuklara rehberlik yaparak potansiyel zihinsel seviyelerini, gerçek zihinsel seviyesi haline getirmektir. Bu nokta da önemli olan çocuğun gerçek zihinsel seviyesi ile potansiyel zihinsel seviyesinin sınırlarını ve arasındaki mesafeyi bilmektedir. Vygotsky iki seviye arasındaki mesafeye yaklaşık gelişim alanı adını verir (Watson, 2001).

Yapılandırmacılığın sosyo-kültürel boyutu üzerinde duran Vygotsky, bilişsel gelişimi çevreden bireye doğru olduğunu belirtmektedir. İçselleştirme ve özümseme sosyal ortamdaki bilginin kazanılması için önemlidir. Bir diğer önemli öğe dildir. Dil, sosyal çevreyi oluşturmada önemli bir rol oynamaktadır (Hickey ve McCaslinprees, 2001). Dil yoluyla, birey çevresindeki bireylerle bilgi aktarımını gerçekleştirmektedir. Dilin üç fonksiyonu üzerinde durulmaktadır. Bunlar açık konuşma, ben merkezli konuşma ve iç konuşmadır. Açık konuşma dışa vurulmuş iletişime geçebilmek için kullanılmaktadır. Ben merkezli konuşma, bireyin kendi kendine yaptığı konuşmasıdır. İç konuşma, ben merkezli konuşmanın duyulmadan içten yapılan biçimidir. Kültürel bilgi açık konuşma yoluyla oluşurken iç konuşma yoluyla bilgiler arasında ilişkiler kurularak anlamlandırma süreci gerçekleştirilmektedir (Demirel, 2005).

2.7.3 Sosyal Yapılandırmacılığın Tanımı ve Eğitimdeki Yeri

Hickey ve McCaslinprees (2001), sosyal yapılandırmacılığı, kültür ve sosyal çevre ile gerçekleşen bir gelişim olarak tanımlamaktadır. Sosyal yapılandırmacılık kuramında birey ve toplum ayrılmaz bir bütündür. Bu yüzden yapılandırma süreci içerisinde o toplumun sosyal güçleri önem kazanmaktadır. Temel olarak sosyal yapılandırmacılık kuramı kültür ile öğrenim deneyimlerinin birbirinden ayrılamayacağını savunur. Her bir kültürün belli bir düşünme biçimi ve becerisi vardır. Eğitimciler, kültür yapısını dikkate almak zorundadırlar; çünkü kültür yapısının farklılığı çocukları gelişim ve öğrenme süreçlerinde farklılık meydana getirmesine neden olmaktadır. Vygotsky ve onun fikirlerini benimseyen araştırmacılar sosyo-kültürel yapı ile gelişim ve öğrenme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Birey, sosyal yaşantılarla bilgiyi yapılandırmakta ve bu şekilde tanımlamaktadır. Bu bağlamda, yapılandırmacılar ilgi, değer ve stratejilerin gözlemler ve yaşantılar yoluyla kazanıldığını belirtmektedir. Gözlemi yapan öğrencinin değerleri, çıkarları, ilgileri her zaman işin içindedir (Deane, 1993).

Sosyal yapılandırmacılıkta bilgi sübjektiftir. Öğrenciler sosyal ve duygusal alandaki bilgilerini, deneyimleriyle anlamlandırmaktadırlar. Bu anlamlar, sosyo-kültürel dünyada yetişkinler ve akranlar ile etkileşim içerisinde müzakere edilir. Bilgiler, geçici ve müzakere edilebilir durumdadır. Buna bağlı olarak sosyal gerçek, değerlerden bağımsız değildir ve ölçülemez. Öğretmen, öğrencileri ile birlikte bu sosyal gerçeklerin anlamını araştırmalı ve yapılandırma sürecinde etkin bir şekilde rol almalıdır (Laird, 1995).

Dollard ve Christensen (1996), öğretmenlerin rolleri üzerinde durmuştur. Öğretmenler sınıf içinde sosyal yapılandırmacı kurama göre aşağıdaki şekilde davranmalıdır.

- 1- Öğretmenler, öğrencilerin öz denetim kazanmalarına yönelik cesaretlendirici olmalıdır. Öğretmen sınıf içerisinde baskıcı, kontrol edici bir tarz benimserse öğrenciler de akranları arasında bu biçimi yansıtacaklardır. Buna göre öğretmenler, işbirlikli öğrenme etkinliklerine ağırlık vermeli, öğrencilerin kültürel özelliklerini göz önünde bulundurarak eğitim-öğretim sürecini yapılandırmalıdır.

- 2- Sosyal yapılandırımcılıkta öğretmen etkilidir. Öğretmen, yaşama bakış açısıyla ve sosyal değerleriyle öğrencilere model olmaktadır.
- 3- Öğretmenler, sınıf içerisinde yaşanan çatışmaların çözümünde yapıcı stratejiler kullanarak öğrencilere rehberlik etmelidir ve onları akranlarıyla yaşadıkları çatışmaların çözümünde yapıcı stratejileri kullanmaları için cesaretlendirmelidir.

Özetle; sosyal yapılandırımcı öğretmen; bireye uygun etkinlikler yaratma, öğrenenlerin kendisi ile ilişki kurmalarını cesaretlendirme, işbirliğine yönlendirme, öğrenenlerin fikir ve sorularını açıkça ifade edecekleri ortamları oluşturma gibi rolleri yerine getirmek durumundadır.

2.7.4 Çatışma Çözümü ve Sosyal Yapılandırımcılık

Doise, Mugny ve Clermont (1975) ve diğerleri yapılandırımcılığın sosyal ilişkilerde kullanılmasını savunmuşlardır. Birey, genellikle model aldığı kişinin fikrini ve davranışlarını benimser. Bu çerçevede iki insanın fikirlerindeki uyumsuzlukla ilgili olan çatışmaların çözümü, sosyal ilişkilerle yakından ilgilidir. Bu nedenle çatışmaların çözümü için insanlar arasındaki sosyal ilişkilerin göz önünde bulundurulması gerekir (Aktaran Guterman, 1994). Çünkü birey, çatışma çözümünde kullandığı problem çözme diyaloglarını akranları ve yetişkinlerle kurduğu sosyal ilişkileri içerisinde yapılandırır. Bu nedenle öğretmenler, öğrencilerin çatışmalarını yapıcı strateji ve taktiklerle çözme becerilerini geliştirebilmeleri için onlara tutumuyla, sorularıyla ve diyaloglarıyla model olmalı ve akranlarıyla kurduğu ilişkilerde rehberlik etmelidir (Vlasta, 2004). Bu durum öğrencilere çatışma çözüm stratejilerinin didaktik bir biçimde öğretilmeyeceğini ve çatışma çözüm stratejilerinin sosyal yapılandırımcılık kuramına göre incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Ernest (1996), bilginin birey tarafından pasif olarak alınmadığını aksine aktif olarak inşa edildiğini ifade etmektedir (Aktaran: Tüknüklü ve İllez, 2006). Bu düşünceden hareketle sosyal yapılandırımcılık kuramına göre birey kişiler arası ilişkilerin yönetimini ilişkin bilgi ve becerileri yetişkin öğütleri ve yönergeleri ile değil; yaşantıları yoluyla kendisi oluşturmakta ve içselleştirmektedir (Özden,2004).

Bu nedenle öğretmenler, işbirliğine dayanan çeşitli etkinliklerle öğrencilerin yapıcı çatışma çözme becerilerini, özgürce yapılandırmalarına yardımcı olur. Bu yapıcı çatışma çözme becerilerine kazandırmaya yönelik etkinlikler, sınıf içerisinde öğretmenlerin kılavuzluğuyla sağlanır (Bloom ve diğerleri, 1999). Bu etkinliklerle öğrenciler, problem çözme (müzakere) basamaklarını öğrenmektedirler. Öğrencilerin işbirliği içinde çalışmaları birbirlerinden öğrenmelerini sağlamaktadır. Daha fazla bilgi sahibi olan veya daha yetenekli öğrenciler grup çalışmaları sırasında diğer öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Atherton, 1993). Böylece, kendilerine olan özgüvenleri de artmaktadır.

2.8 ÇATIŞMA VE SOSYAL YAPILANDIRMACILIK İLE İLGİLİ YURT İÇİ VE DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu bölümde çatışma, çatışma çözme becerileri, çatışma çözme strateji ve taktikleri ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların sonuçları incelenmiştir.

2.8.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Türnüklü ve İllez (2006), araştırmalarında öğretmenlerin, öğrencilerin yaşadıkları çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktikleri sosyal oluşturmacılık perspektifinden incelemişlerdir. Çalışma tabakalı, basit tesadüfi ve uygun örneklem seçim teknikleri kullanılarak seçilmiş 709 öğrenci, 75 öğretmen ve 21 yönetici ile çalışılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin, öğrenci çatışmalarını çözmek için kullandığı stratejilere ilişkin öğrenci, öğretmen ve yönetici görüşleri arasında farklılıklar bulunmuştur. Öğretmenler kendilerinin yıkıcı çatışma çözüm strateji ve taktiklerini hiç kullanmadıklarını belirtirken öğrencilerin %17'si öğretmenlerin bu stratejileri kullandıklarını belirtmiştir. Benzer biçimde, öğretmenlerin %82'si kendilerinin yapıcı çatışma çözüm strateji ve taktiklerini kullandıklarını belirtirken öğrencilerin %53'ü öğretmenlerin yapıcı çatışma çözüm strateji ve taktiklerini kullandıklarını belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin kullandıkları çatışma çözüm taktiklerine bakıldığında en çok öne çıkan taktiklerin konuşma, tecrübelerini aktarma ve öğüt verme olduğu saptanmıştır. Yöneticiler öğretmenlerin öğrenci çatışmalarıyla

karşılaştıklarında sorunla başa çıkmaya çalışmak yerine sıklıkla yönetime yansıtma yolunu seçtiklerini vurgulamaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlar sosyal oluşturmacılık kuramı bağlamında incelendiğinde, öğretmenlerin öğrencilerin yapıcı ve işbirlikli çatışma çözüm strateji ve taktiklerine ilişkin bilgi ve becerilerini oluşturmalarına sınırlı düzeyde katkıda bulundukları saptanmıştır (Türnüklü ve İllez, 2006).

Türnüklü ve Şahin (2004), ilköğretim okulu yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm stratejilerini inceledikleri araştırmada, İzmir’de sırasıyla tabakalı, seçkisiz ve uygun örnekleme teknikleriyle belirledikleri 320 öğrenciyle çalışmışlardır. Araştırma verileri tamamı açık uçlu sorulardan oluşan bir anketle toplanmıştır. Araştırmada toplanan verilerin analizinde nitel veri analizi teknikleri ve özellikle içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda 13-14 yaş grubu öğrencilerin fiziksel şiddet, küfür, izinsiz eşya alma, dalga geçme, ad takma ve kıskançlık gibi kişiler arası çatışmaları çözme stratejilerinin ve taktiklerinin genelde yıkıcı ve işbirliğinden uzak olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin yapıcı ve işbirliğine yönelik çatışma çözme strateji ve taktiklerini seyrek olarak kullandıkları saptanmıştır. Buna ek olarak öğrencilerin kullandıkları çatışma çözme strateji ve taktikleri sorunun türüne ve cinsiyete göre farklılık gösterdiği bulunmuştur (Türnüklü ve Şahin, 2004).

Polat ve Arslan (2004), araştırmalarında üniversitelerde görev yapan yöneticilerin karşılaştıkları sorunlara bağlı örgütsel çatışmaları çözme strateji ve taktiklerini incelemişlerdir. Tarama (survey) yöntemiyle yapılandırılan araştırmada Kocaeli Üniversitesi’ndeki fakülte ve yüksekokulların tümündeki yöneticilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda genel olarak üniversite yöneticilerinin en yüksek düzeyde kaçınma; en az ise uyma stratejisini kullandıkları saptanmıştır.

Uçar (2003), çalışmasında ilköğretim yaşanan öğrenci çatışmaları, öğrencilerin çatışma çözmede kullandıkları çatışma çözüm stratejileri, öğrenci ve öğretmen perspektifinden karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Bu amaçla 2002-2003 öğretim yılında Konak İlçesi alanındaki 11 ilköğretim okulunda görev yapan 178 öğretmen ve 400 öğrenciye, açık uçlu sorulardan oluşan, öğretmen ve öğrenci formu

olmak üzere araştırmacı tarafından hazırlanan iki ölçek kullanılmıştır. Verilerin analizinde, öğrenci ve öğretmenlere sorulan açık uçlu soruların frekans ve yüzdeleri alınmıştır. Yapılan istatistiksel çözümlemeler sonucunda öğrenci ve öğretmenlerde kişiler arası çatışmaların şiddeti çağrıştırdığı ile öğrencilerin çatışma çözme stratejilerinde öğretmen ve öğrenci görüşlerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Öner (2003), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi ikinci sınıf öğrencileriyle kontrol gruplu öntest-sontest modeliyle deneysel bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın deney grubunda 30, kontrol grubunda 30 olmak üzere toplam 60 öğrenci bulunmaktadır. Arabuluculuk Eğitiminin bir grup üniversite öğrencisinin iletişim becerisine etkisinin incelendiği bu çalışmanın sonunda, deney grubunun iletişim ve çatışma çözme becerileri ile empatik eğilimlerinde anlamlı düzeyde artış, iletişim çatışmalarına girme eğilimlerinde ise anlamlı düzeyde azalma görülürken kontrol grubunun iletişim ve çatışma çözme becerileri, empatik eğilimleri ve iletişim çatışmalarına girme eğilimlerine ilişkin ölçeklerden elde edilen öntest ve sontest puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Türnüklü ve Şahin (2002a), araştırmalarında alt sosyo-ekonomik çevrelerde bulunan ilköğretim okullarının ikinci kademe sınıflarında karşılaşılan öğrenci çatışmalarını, nedenlerini ve öğretmenlerin çatışma çözme stratejilerini öğrenci ve öğretmen perspektifinden incelemiştir. Tarama (survey) modeline göre yapılandırılan bu araştırmada, örneklem seçim tekniği olarak değişik aşamalarda tabakalı, basit tesadüf ve uygun örneklem seçim teknikleri kullanılmıştır. 88 öğretmen ve 95 öğrenciye tamamı açık uçlu sorulardan oluşan iki ölçek uygulanmıştır. Öğretmenlerden ve öğrencilerden elde edilen sözel veriler, nitel veri analizi tekniklerine göre analiz edilerek ikinci kademe sınıflarında okuyan öğrencilerin sıkça kavga ve küfür içerikli çatışmalar yaşadıkları, öğretmenlerin bu öğrenci çatışmalarını öğretmen merkezli, yetkeci, öğrencilerin öz yönetim ve öz denetimini geliştirmekten uzak stratejilerle çözdükleri bulunmuştur (Türnüklü ve Şahin, 2002a).

Türnüklü ve Şahin (2002b), araştırmalarında okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okullarda öğrenciler arasında yaşanan çatışmaları nasıl çözdüklerini öğretmenlerin bakış açısından incelemiştir. Araştırmada sınırlı sayıda öğretmen ile daha derinlemesine çalışabilmek amacıyla

yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma amaçlı örnekleme tekniği kullanılarak belirlenen 29 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi teknikleri kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre öğrenci çatışmalarının çözümünde öğretmenlerin ve yöneticilerin genellikle dış denetime dayalı, yetkeci olup sözel ve fiziksel şiddet öğelerini içermesidir. Öğrencilere öz yönetim kazandırıcı, yapıcı ve barışçıl çatışma çözme stratejilerine hiç yer verilmediği yada çok az yer verildiği araştırma sonucunda belirlenmiştir (Türnüklü ve Şahin, 2002b).

Bedioğlu (2001), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan Atatürk Öğretmen Koleji'nde, öğretmen adaylarına hizmet öncesi eğitimde “Genç Uzlaşmacılar Programı”nı uygulayarak bu programın öğretmen adaylarının çatışma çözümleme becerilerine etkisini incelemiştir. 25 deney, 25 kontrol grubu olmak üzere toplam 50 öğrenci ile gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda; deney grubunda işbirliği becerisinin kullanımında, arkadaş ve yakın arkadaşla olan çatışmaların çözümünde anlamlı bir artış, öğretmenle olan çatışmaların çözümünde zorlama stratejisinin kullanımında anlamlı bir azalma olduğu saptanmıştır.

Kavalcı (2001)'nin çalışmasında üniversite öğrencilerine uygulanan Çatışma Çözme Becerileri Eğitim Programı'nın öğrencilerin yaşadıkları kişiler arası çatışmalarını çözme becerilerine etkisi deneysel desen kullanılarak araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, deney gurubundaki öğrencilerin baba, anne ve karşı cins arkadaşla yaşadıkları çatışmaları çözmek için kullandıkları işbirliğine dayalı çözüm stratejilerinde gelişme kaydedilmiştir. Deney ve kontrol grupları arasında çatışma çözümünde uzlaşma stratejisini kullanma becerisinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Deney grubunda karşı cins arkadaşlarla yaşanan çatışmaların çözümünde kullanılan uzlaşma stratejisinde kız öğrenciler lehine anlamlı bir sonuca ulaşılırken, erkek öğrenciler lehine anlamlı bir sonuca ulaşamamıştır.

Tezer (1999)'in, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 267 öğrenciyle yaptığı araştırmanın sonucunda, öğrencilerin çatışmalarını çözmek için çoğunlukla zorlama ve kaçınma stratejilerini kullandıkları, görülmüştür. Aynı çalışmada öğrencilerin arkadaşlarını, çatışmalarını uzlaşma stratejisini kullanarak çözenlerden tercih ettikleri, çatışmalarını zorlama stratejisini kullanarak çözmeye çalışanları arkadaş olarak seçmedikleri ortaya çıkmıştır.

Öner (1998), Arabuluculuk Eğitimi'nin ilköğretim öğrencilerinin çatışma çözme becerilerine etkisini deneysel bir çalışmayla incelemiştir. Deney grubu “Arabuluculuk ve Çatışma Çözme Becerileri Kazandırma Programı” na alınarak çatışma çözme konusunda eğitim verilmiş, kontrol grubuna ise herhangi bir eğitim verilmemiştir. Programın sonucunda yapılan analizlere bakıldığında deney grubunun arabuluculuk ve çatışma çözme becerilerinde olumlu yönde değişme olduğu, kontrol grubunun çatışma çözme davranışlarında ise farklılık olmadığı saptanmıştır.

Pekkaya (1994), doktora çalışmasında, okullarda arabuluculuk eğitiminin öğrencilerin çatışma çözme becerilerine, benlik gelişimlerine, liderlik becerilerine, saldırgan davranışlarına ve algıladıkları problem miktarına etkisini incelemiştir. Bu çalışma deneysel desende gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki öğrencilere arabuluculuk eğitimi verilmiş, kontrol grubundaki öğrencilere herhangi bir eğitim verilmemiştir. Eğitimin sonunda yapılan istatistik analiz sonuçlarına bakıldığında, belirlenen özellikler açısından deney grubu ile kontrol grubunun puanları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Sadece öğrencilerin algıladıkları problem sayısı incelendiğinde, deney grubundaki öğrencilerin eğitimden sonra algıladıkları problem sayısında bir azalma olmamakla birlikte kontrol grubunda görülen artışın deney grubunda görülmediği saptanmıştır.

Önür (1994), sınıf içi uyuşmazlıkların çözümü ve barış eğitimi üzerine doktora çalışması yapmıştır. Çalışmanın örneklemini 272 öğretmen oluşturmaktadır. Veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin uyuşmazlıklara gösterdikleri tepkilerin arabuluculuk, otoriteye başvurma ve kaçınma olmak üzere üç boyutta toplandığı görülmüştür. Ayrıca “arabuluculuk” yaklaşımının diğer iki yaklaşımdan istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. (Önür, 1994; akataran Koruklu, 2003).

Özgit (1991), iletişim becerileri konusunda verilen eğitimin, kişilerin iletişim çatışmalarına girme eğilimleri üzerinde etkisini incelemiştir. Marmara Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü üçüncü sınıf öğrencilerinden tesadüfi olarak seçilmiş 24 öğrencinin 12'si deney, 12'si kontrol grubunu oluşturmuştur. Deney grubuna sekiz hafta “İletişimde Etkili Sorun Çözme Eğitim Programı” verilmiştir. Kontrol grubuna herhangi bir eğitim verilmemiştir. Programın sonunda her iki gruba da Çatışma Eğilimi Ölçeği uygulanmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen puanların analizine

bakıldığında eğitim alan bireylerin kişiler arası iletişim çatışmalarına girme eğilimlerinde azalma olduğu görülmüştür.

Pişkin (1989), empati kurma, kaygı yaşama ve kişilerarası iletişimde çatışma eğilimi arasında ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Analiz sonuçlarında kişilerarası çatışmalara girme eğilimleri yüksek olan bireylerin empatik eğilimlerinin düşük, kişilerarası çatışmalara girme eğilimleri düşük olan bireylerin empatik eğilimlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Kaygı ile çatışma puanları arasında ise pozitif bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

2.8.2 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Thornberg (2006), 178 anaokulu öğrencisinin çatışma çözüm stratejilerinin yapılarını incelemiştir. Araştırma yarı yapılandırılmış gözlem tekniğine dayalıdır. Araştırma sonucunda anaokulu öğrencilerinin daha çok fiziksel saldırıyı içeren yıkıcı çözüm stratejilerini kullandıkları görülmüştür.

French, Pidada, Denoma, McDonald, Law (2005), Amerikalı ve Endonezyalı 9-11 yaşları arasında 147 çocukla yaptıkları araştırmada, Endonezyalı çocukların Amerikalı çocuklara nazaran genellikle müzakereye dayanan çatışma çözüm stratejilerini uyguladıkları görülmüştür. Ayrıca bu iki kültürdeki çocuklar aralarındaki kültürler arası çatışmaları çözmek için, yıkıcı çözüm stratejileri dışında etkili problem odaklı çatışma çözüm yolları bulmuşlardır.

Columbia Üniversitesinde Teachers Colleg'de Çatışma Çözümü Program taslağı hazırlanmıştır. Bu program, bireylerin, okulların, işyerlerin ve hükümetlerin çatışmanın doğasını daha iyi anlamalarını ve çatışmanın adil ve yapıcı bir biçimde çözülmesini sağlayarak yeteneklerin ve ortamın geliştirmesine yönelik oluşturulmuştur (Coleman ve Yoshida, 2004).

Bu araştırmada okul öncesi çocuklarının çatışma türleri ve çözüm stratejileri araştırılmıştır. Araştırmada okul öncesi çağı (5 yaş) 520 çocuk yer almaktadır. Araştırma sonucuna göre okul öncesi çocukları arasında 34 çatışma türü görülmüştür. Bu çatışmaların çözümünde erkek çocukları %46,15'inin çatışmalarını çözmede fiziksel şiddette, kız öğrencilerin %50'sinin şikayet vb. yollara başvurdukları görülmüştür (Chen,2003).

Longaretti ve Wilson (2000) tarafından ilköğretim öğrencileri 3. ve 4. sınıf öğrenci ve öğretmenleri ile çatışma çözüm stratejilerini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmanın sonucunda öğrencilerin çatışmalarını çözmek için fiziksel zorlama, oyun grubundan uzak tutma, tartışma, bağırma ya da aşırı kabullenme şeklinde yollara başvurdıkları; öğretmenlerin ise bağırma, dinlememe, cezalandırma, uyarma yollarını kullandıkları; en az aşırı kabullenme, geri çekilme ve problem çözme yollarını kullandıkları görülmektedir.

Kekler (1998), öğretmenlerin kullandığı çatışma çözüm stratejilerinin öğrencilerin çatışma çözme davranışları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin, öğretmenlerinin kullandıkları çatışma çözme stratejilerinin model aldıkları ve kendi çatışmalarını çözmede benzer stratejiler geliştirdikleri saptanmıştır. Öğrencilerde model etkisinin yüksek olduğu ve bu nedenle etkili iletişim kuran, karşı tarafın duygularını anlamaya çalışan, iletişim engellerinin farkında olan, ilişkilerinde güven geliştiren ve işbirlikli problem çözme stratejisini kullanan öğretmenlerin öğrencilerinin de olumlu çatışma çözme ve problem çözme becerilerini kullanma olasılığının arttığı saptanmıştır (Kekler, 1998; aktaran Koruklu, 2003).

Kozan ve Ergin (1998), çatışma çözme biçimlerinin kültürlere göre değişiklik gösterip göstermediğini araştırmıştır. Bu amaçla Amerika ve Türkiye’den 120 öğrenciyle çalışmıştır. Öğrencilerden verilen konu hakkında rakipleriyle doğrudan veya bir arabulucu yardımıyla iletişim kurabilecekleri söylenmiştir. Çalışmanın sonunda Türk öğrencilerin arabulucu yardımıyla iletişim kurmayı tercih ettikleri, Amerikalı öğrencilerin ise doğrudan iletişime geçtikleri saptanmıştır.

Johnson, Johnson, Dudley, Mitchell, Fredrickson (1997), çatışma çözme eğitiminin ortaokul öğrencileri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. 6 ile 9. sınıfları kapsayan 198 öğrenci ile çalışılmıştır. Deney grubuna 14 saat süren çatışma çözme eğitimi verilmiştir. Eğitim sonunda deney grubu öğrencilerinin çatışma çözme ve müzakere sürecini bilme ve gerçek yaşamda kullanma becerilerinin eğitim almayan öğrencilerden anlamlı düzeyde farklı olduğu saptanmıştır. Ayrıca eğitim sonunda, çatışma çözme eğitiminin ergenlerin kişilik gelişimlerinde, sosyal statülerinde, değer geliştirmelerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür.

Okullarda disiplinin sağlanması, demokratik bir ortamın oluşması ve başarının bütünsel anlamda gelişmesini sağlamak amacıyla Çatışma Eğitim Programları yapılmaktadır. Bu programlarda çatışmaların olumlu yapılandırılması ve Dünya Barışı'nın sağlanması amaçlanmıştır (Tice, 1994, Yanoov, 1996; Daunic et al, 2000).

Carruthers ve Sweeney (1996), yaptıkları araştırmada ilköğrenim, ortaöğrenim ve yükseköğrenime devam eden arabuluculuk yapan öğrencilerin aileleri ile görüşmüştür. 62 katılımcının katıldığı araştırmada 58'i çocuklarının arabuluculuk eğitimi almalarından çok faydalandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca aileler arabuluculuk eğitimi aldıktan sonra çocuklarını okula ilişkin tutumlarında ve akademik başarılarında da gelişme gözlemlediklerini ifade etmişlerdir.

Johnson ve Johnson (1996c)'ın anasınıflarıyla yaptıkları bir çalışmada, ana sınıfı öğrencilerinin yıl boyunca 323 çatışma yaşadıkları ve %75'nin fiziksel ve sözel saldırıya dayalı olarak çözümledikleri gözlenmiştir. Çalışmaya göre anasınıfı öğrencilerinin %43 fiziksel saldırıyı, %42 sözel saldırıyı kullanmaktadırlar. Yapılan tespite yönelik akran arabuluculuğuna dayalı bir çatışma yönetimi programı hazırlanmış ve uygulama sonucunda sözel ve fiziksel saldırı sayısında bir azalma görülmüş; ancak cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Johnson ve Johnson (1994b), ilköğretim öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin yaşadıkları çatışmaları çözmek için kazan-kaybet yaklaşımını kullandıkları, kazan-kazan stratejisini bilmediklerini bulmuştur ve bir çok öğrencinin fiziksel zorlamanın çözüm getirici bir strateji olduğuna inandığını ortaya çıkarmıştır. Bunun üzerine 3. ve 8. sınıf ilköğretim öğrencilerine günde 30'ar dakika olmak üzere 6 hafta boyunca arabuluculuk ve müzakere becerilerine dayanan bir çatışma programı uygulamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; çatışma eğitimi programından sonra öğrencilerin sözel ve fiziksel saldırı davranışları azalmıştır.

Bickmore (1993), Ohio'da bir yüksek okulda arabuluculuk eğitimi programı uygulamıştır. Programın sonunda, öğrencilerin kendi çatışmalarının çözümünde sorumluluk aldıkları, çatışmalarını şiddet içermeyen davranışları benimseyerek akran arabulucuların yardımıyla olumlu yöntemlerle çözdükleri saptanmıştır. Ayrıca verilen eğitimin öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirerek daha yapıcı ve atılgan bireyler olmaları yönünde etkileri olmuştur.

Ronan (1993), ergenlerin akranları ile olan ilişkilerinin sosyalleşme üzerindeki etkisini sosyal yapılandırmacılık perspektifinden incelemiştir. Arkadaşlığın ergenlik çağında sosyalleşmede önemli rol oynadığını belirtmektedirler. Hem cins arkadaşlıkların tipik özelliklerinin, akran etkileşiminin ve kabulünün ilişkisinin incelendiği bu çalışmada sonuç olarak arkadaşlık başlatma ve geliştirme başat olmak üzere diğer sosyal becerilerin spesifik beceriler olabildiği kadar uygulamalı bir şekilde sosyal becerilere müdahaleyi belirleyen anahtar kriteri meydana getirdiğini ortaya koymuşlardır.

Haferkamp (1992), yaş ortalamaları 23,5 olan 124 üniversite öğrencisinin cinsiyetle, ilişki kalitesi, çatışma algıları, kullandıkları çatışma çözme biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet ile ilişki kalitesi, çatışma algıları, kullandıkları çatışma çözme biçimleri arasında anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır. İlişkilerde erkeklerin, kızlara göre daha az samimiyet kurduğu kızların kızlarla daha samimi ilişkiler kurduğu görülmüştür. Çatışma çözme biçimleri açısından sonuçlara bakıldığında kızların dolaylı çatışma çözme biçimlerini daha fazla kullandıkları ve özellikle kaçınma biçimine erkeklere oranla daha fazla kullandıkları ortaya çıkmıştır. Erkeklerin ise daha çok yadsıma-kaçınma biçimini kullandıkları gözlenmiştir (Haferkamp, 1992; Aktaran: Kavalcı, 2001).

Walker (1991), aile içindeki sözel iletişimlerle cinsiyet faktörü ve çocuğun moral gelişimini ele almıştır. Sonuçlarda cinsiyet farklılığı bulunmamıştır; fakat ana-babanın sözlü iletişimi ile çocuğun gelişim seviyesi arasında doğru orantılı bir ilişki saptanmıştır. (Walker, 1991; Aktaran: Yeşilyurt, 1996).

Verduyn (1990), araştırmasında öğrencilerin sosyal becerilerinin yetersiz olmasında toplumun doğasının ve olumlu model eksikliği olduğunu ortaya çıkarmışlardır. 3. sınıf öğrencilerine gerekli sosyal becerileri artırıcı sosyal yapılandırmacılık kuramının ilkeleri doğrultusunda bir program uygulamışlardır. Programda sosyal beceriyi, karakter yapısını, işbirlikli öğrenmeyi geliştirme ve yerleştirmeyi amaçlayan çeşitli etkinlikler yapılmıştır. Programın sonunda öğrencilerin, istenmeyen davranış kalıplarında düşme ortaya çıkarken sosyal becerilerde yükselme olduğunu gözlemlemişlerdir (Aktaran: Emran, 2005).

Araki, Takeshita & Kadamoto (1989), okullarda arabuluculuk eğitimi üzerine çalışma yapmışlardır. Eğitimin sonunda öğrencilerin çatışma çözümüne yönelik

etkinliklere ve arabuluculuk eğitimine katılma isteklerinde artış olduğunu vurgulamışlardır (Araki, Takeshita ve Kadamoto, 1989; Aktaran: Lane, P. S. ve McWhirter, J. J., 1992).

Bell ve arkadaşları (1985), aile bağları ile aynı ve karşı cinsteki akranlar arasındaki ilişkilerde açıklık, hoşnutluğun derecesi ve sosyal benlik, yardım severlik, duyarlılıkla ilgili sosyal yeterlilik ölçüleri arasında anlamlı pozitif ilişki bulmuşlardır (Bell ve arkadaşları, 1985; Aktaran: Yeşilyurt, 1996).

DeCecco ve Richards (1979)'ın, 60 okul ve 8000 öğrenci ile yaptıkları çalışmada, okul içinde yaşanan çatışmalar ve öğrencilerin bu çatışmaları çözmek için kullandıkları stratejiler araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %90'nın yıkıcı boyutta çatışma çözüm stratejilerini kullandıkları saptanmıştır. Bu nedenle ilköğretim ve diğer eğitim-öğretim kurumlarında çatışma yönetimi eğitiminin verilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. (DeCecco ve Richards, 1979; aktaran Johnson ve Johnson, 1994b).

Durbin (2002), araştırmasında çatışma ilişkin algıları, özgüven ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmasında çatışma algıları, akademik başarı ve özgüven arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu bulmuştur.

Ensley (1998), araştırmasında çatışma çözüm programı geliştirmiştir. Programa ilişkin deneysel bir çalışma yaparak kontrol ve deney grubu olmak üzere 70 ilköğretim öğrencisiyle çalışmıştır. Programın içeriği yaratıcı problem çözme becerilerine dayalıdır. Araştırma sonucunda deney grubunda problem çözme becerileri ve çatışma çözme beceriler kazanılarak kontrol grubuna göre anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Ronan (1993) ergenlerin akranları ile olan ilişkilerinin sosyalleşme üzerindeki etkisini sosyal yapılandırıcılık perspektifinden incelemiştir. Arkadaşlığın ergenlik çağında sosyalleşmede önemli rol oynadığı belirtilmektedir. Hem cins arkadaşlıkların tipik özelliklerinin, akran etkileşiminin ve kabulünün ilişkisi incelenmiştir. Sonuç olarak arkadaşlık başlatma ve geliştirme ve diğer spesifik beceriler olabildiği kadar uygulamalı bir şekilde sosyal becerilere müdahaleyi belirleyen anahtar kriteri meydana getirdiğini ortaya koymuşlardır.

Verduyn (1990), araştırmasında öğrencilerin sosyal becerilerinin yetersiz olmasında toplumun doğasının ve olumlu model eksikliği olduğunu ortaya

çıkarmışlardır. 3.sınıf öğrencilerine gerekli sosyal becerileri artırıcı sosyal yapılandırıcılık kuramının ilkeleri doğrultusunda bir program uygulamışlardır. Programda sosyal beceriyi, karakter yapısını, işbirlikli öğrenmeyi geliştirme ve yerleştirilmeyi amaçlayan çeşitli etkinlikler yapılmıştır. Programın sonunda öğrencilerin, istenmeyen davranış kalıplarında düşme ortaya çıkarken, sosyal becerilerde yükselme olduğunu gözlemlemişlerdir. (Aktaran: Emran, 2005).

Yurt içi ve yurt dışında çatışma ve sosyal yapılandırıcılıkla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında çatışma konusunda deneysel ve betimsel araştırmalara ağırlık verildiği; çatışma konusunun sosyal yapılandırıcılık perspektifinden araştırıldığı çalışmaların azlığı dikkate çekmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın bulgularının öğrenciler arasında yaşanan iletişim çatışmaları ve bunların çözümüne ilişkin okullarda halen mevcut olan durumu sosyal yapılandırıcılık perspektifinden belirleyerek gelecek yıllarda yapılacak çalışmalara ışık tutacak nitelikte olduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM III

3.1 YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları ile araştırmada izlenen yol ve veri çözümleme teknikleri açıklanmıştır.

3.2 ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma, betimsel türde tarama (survey) modeline göre yapılandırılmıştır. Araştırmanın tarama modeline göre yapılandırılmasının nedeni, “Tarama modellerinin, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı” olmasıdır (Karasar, 1999: 77). Genel tarama modellerinden yararlanılan bu araştırmada, iki ve daha çok sayıdaki değişkenin birlikte değişim derecesinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca anketlere dayalı olarak elde edilecek verilerin çözümlenmesinde karşılaştırma türü ilişkisel betimlemelere de yer verilmiştir (Karasar, 1999).

3.3 ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri aşağıda verilmektedir:

Bu araştırmanın bağımlı değişkenleri; ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmalar ve bu çatışmaların çözüm yollarına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleridir.

Bu araştırmanın bağımsız değişkenleri; öğretmenler için; cinsiyet, meslekteki çalışma süresi, mezun oldukları bölüm, çalıştıkları okulun sosyo-ekonomik çevresidir. Öğrenciler için ise cinsiyet, yaşadıkları sosyo-ekonomik çevre, anasınıfı eğitimi alıp almaması durumlarıdır.

3. 4 EVREN VE ÖRNEKLEM

3.4.1 Evren

Bu araştırmanın evrenini 2005-2006 öğretim yılında İzmir İli metropol sınırları içindeki ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile öğretmenleri oluşturmaktadır.

3.4.2 Örneklem

Bu çalışmada öğretmenlerin ve öğrencilerin okullarda yaşanan çatışmalara ilişkin düşünce, gözlem ve deneyimlerini öğrenmek amacıyla iki farklı anket geliştirilmiş ve her bir anket için farklı örneklem (Örneklem-5, Örneklem-6) seçilmiştir.

Ayrıca anketin oluşturulması aşamasında açık uçlu soruların uygulandığı öğretmen (Örneklem-1) ve öğrenci (Örneklem-2) grupları ile pilot çalışmanın yapıldığı öğretmen (Örneklem-3) ve öğrenci (Örneklem-4) gruplarına ait bilgilerin tablolarına bu bölümde yer verilmiştir.

İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmalar ve bu çatışmaların çözümüne ilişkin düşünce, gözlem ve deneyimlerini almak amacıyla öğretmen anketinin oluşturulmasında, öncelikle araştırmanın alt problemlerini kapsayan açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan açık uçlu sorular farklı sosyo-ekonomik çevrede bulunan 7 ilköğretim okulunda toplam 61 öğretmene uygulanmıştır. Bu uygulamanın yapıldığı Örneklem-1'e ait bilgiler, Tablo 3.1 ve Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.1 : Örneklem-1'in Cinsiyete Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	33	54,1
Erkek	28	45,9
Toplam	61	100

Tablo 3.1'de görüldüğü üzere kadın öğretmenlerin sayısı n=33, %54,1; erkek öğretmenlerin sayısı n=28, %45,9'dur. Bu veriler, örneklem-1'i oluşturan sınıf öğretmenlerinin cinsiyet açısından dağılımında kadınların sayısının erkeklerin sayısından fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.2'de açık uçlu soruları yanıtlayan öğretmenlerin (Örneklem-1) okuttukları sınıflara göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmektedir.

Tablo 3.2 : Örneklem-1'in Okuttukları Sınıflara Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Dördüncü Sınıf	31	50,8
Beşinci Sınıf	30	49,2
Toplam	61	100

Tablo 3.2'ye göre, Örneklem-1'de n=31 (%50,8)'i 4.sınıf; n=30 (%49,2)'si 5.sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 61 öğretmen yer almaktadır.

İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmalar ve bu çatışmaların çözümüne ilişkin düşünce, gözlem ve deneyimlerini almak amacıyla öğrenci anketinin oluşturulmasında, araştırmanın alt problemlerini kapsayan ve öğretmenlere sorulan açık uçlu soruların aynısı 254 öğrenciye de sorulmuştur. Örneklem-2'yi oluşturan bu öğrencilere ait bilgiler, Tablo3.3 ve Tablo 3.4'de verilmiştir.

Tablo 3.3 : Örneklem-2'nin Cinsiyete Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kız	132	52
Erkek	122	48
Toplam	254	100

Tablo 3.3'e bakıldığında örneklem-2'nin %52 (n=132)'sinin kız; %48 (n=122)'i erkektir. Buna göre örneklem-2'yi oluşturan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında kız öğrencilerin sayısının erkek öğrencilerin sayısından fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3-4'de açık uçlu soruları cevaplayan öğrencilerin (Örneklem-2) öğrenim gördükleri sınıfa göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.4: Örneklem-2'nin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Dördüncü Sınıf	130	51,2
Beşinci Sınıf	124	48,8
Toplam	254	100

Tablo 3.4'e göre örneklem-2'yi oluşturan öğrencilerin %51,2 (n=130)'si dördüncü sınıfta, %48,8 (n=124)'i beşinci sınıfta öğrenim görmektedir.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen veriler sözeldir. Bu nedenle, metin biçiminde olan veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir (Bilgin, 2000; Yıldırım ve Şimşek, 2003). Analiz sürecinde ilk olarak tüm veriler literatürün ışığında okunarak öğretmenlerin, öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar ile bu çatışmaları çözmek için kullanılan çözüm strateji ve taktiklerini işaret eden anlam öbekleri ve temalar belirlenmiştir. Elde edilen bu anlam öbekleri ve temalardan içeriklerine göre benzer olanlar birleştirilerek ortak ifadelere ulaşılmıştır. Belirlenen ortak ifadeler, öğretmen ve öğrenci anketinde kapalı uçlu soruların cevapları olacak şekilde düzenlenerek anket maddeleri hazırlanmıştır. Dolayısıyla öğretmen ve öğrenci anketinin içeriğinin aynı olması sağlanmıştır.

Hazırlanan öğretmen anketinde bulunan maddelerin sorulan sorulara cevap verme niteliğini (gücünü) saptamak amacıyla Buca ve Konak ilçelerinde pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışmanın yapılacağı örneklemin seçiminde Buca ve Konak ilçelerine bağlı ilköğretim okulları alt sosyo-ekonomik çevrede yer alan okullar ve diğerleri biçiminde iki tabakaya ayrılmıştır (Kaptan,1998). Tabakalandırılan okullar içerisinden de uygun örnekleme tekniğiyle çalışmaya izin veren okullarda hazırlanan öğretmen anketi, 17 kadın, 13 erkek dördüncü sınıf öğretmeni ile 17 kadın, 15 erkek beşinci sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 62 öğretmene uygulanarak pilot çalışması gerçekleştirilmiştir (Balcı, 2001). Öğretmen anketinin pilot çalışmasının gerçekleştirildiği Örneklem-3'e ait bilgiler Tablo 3.5 ve Tablo 3.6'da verilmiştir.

Tablo 3.5: Örneklem- 3'ün Cinsiyete Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	34	54,8
Erkek	28	45,2
Toplam	62	100

Tablo 3.5'e göre kadın sayısı n=34, %54,8; erkek sayısı n=28, %45,2'dir. Bu veriler, örneklem-3'ü oluşturan sınıf öğretmenlerinin cinsiyet açısından dağılımında kadınların sayısının erkeklerin sayısından fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.6'da pilot çalışmanın yapıldığı öğretmenlerin (Örneklem-3) okuttukları sınıflara göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.6: Örneklem-3'ün Okuttukları Sınıflara Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Dördüncü Sınıf	30	48,4
Beşinci Sınıf	32	51,6
Toplam	62	100

Tablo 3.6'ya göre, Örneklem-3'de n=34 (%54,8)'i 4.sınıf; n=28 (%45,2)'si 5.sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 61 öğretmen yer almaktadır.

Hazırlanan öğrenci anketinde bulunan maddelerin sorulan sorulara cevap verme niteliğini (gücünü) saptamak amacıyla öğretmen anketinin uygulandığı okullarda uygulamaya izin veren öğretmenlerin sınıflarında pilot çalışma yapılmıştır. Uygun örnekleme tekniğiyle belirlenen sınıflarda okuyan 75'i kız, 78'i erkek toplam 153 dördüncü ve beşinci sınıf öğrencisi üzerinde uygulanan anketlerden 135 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Öğrenci anketinin pilot çalışmasının yapıldığı Örneklem-4'e ait bilgiler Tablo.7 ve Tablo.8'de verilmiştir.

Tablo 3.7: Örneklem- 4'ün Cinsiyete Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kız	66	48,8
Erkek	69	51,1
Toplam	135	100

Tablo 3.7'ye bakıldığında Örneklem-4'ün %48,8 (n=66)'i kız; %51,1 (n=69)'i erkektir. Buna göre Örneklem-4'ü oluşturan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında erkek öğrencilerin sayısının kız öğrencilerin sayısından fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.8'de pilot çalışmanın yapıldığı öğrenci grubunun (Örneklem-4) öğrenim gördükleri sınıflara göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.8: Örneklem-4'ün Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Sınıf	n	%
Dördüncü Sınıf	74	54,8
Beşinci Sınıf	61	45,1
Toplam	135	100

Tablo 3.8'e göre örneklem-4'ü oluşturan öğrencilerin %54,8 (n=74)'i dördüncü sınıfta, %45,1 (n=61)'i beşinci sınıfta öğrenim görmektedir.

Pilot çalışma sonunda gerekli analizler ve çalışmalar yapılarak öğretmen ve öğrenci anketlerine son şekli verilmiş ve asıl uygulamaya geçilmiştir. Bu uygulama için öğrenci çatışmalarının yaşadıkları çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi ile ilgili olacağı düşünülerek tabakalı örnekleme tekniğine başvurulmuştur (Balcı, 2001). Buna göre İzmir İli metropol ilçelerindeki ilköğretim okulları alt sosyo-ekonomik çevrede yer alan okullar ve diğerleri biçiminde iki tabakaya ayrılmıştır. Araştırmanın yapılacağı okullar, tabakalandırılan okullardan, evrendeki oranı göz önünde

bulundurularak basit tesadüfi (rastgele) örneklem seçim tekniğine göre kurayla belirlenmiştir (Balcı, 2001). Belirlenen bu okullar evrenin %5,6'sını (n=19) oluşturmaktadır. Seçilen ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıf öğretmenlerine öğretmen anketi uygulanmıştır. Toplam geri dönen anket sayısı 116'dır. Bu uygulamanın yapıldığı Örneklem-5'e ait bilgiler Tablo 3.9, Tablo 3.10, Tablo 3.11, Tablo 3.12 ve Tablo 3.13 verilmiştir.

Tablo 3.9: Örneklem-5'in Cinsiyete Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	84	72,4
Erkek	32	27,6
Toplam	116	100

Tablo 3.9'a göre örneklem-5'in %72,4'ünü (n=84) kadın, %27,6'sını (n=32) erkek sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu veriler, örneklem-5'i oluşturan sınıf öğretmenlerinin cinsiyet açısından dağılımında kadınların sayısının erkeklerin sayısından fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.10'da Örneklem-5'in okuttukları sınıflara göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.10: Örneklem-5'in Okuttukları Sınıflara Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Dördüncü Sınıf	56	48,3
Beşinci Sınıf	60	51,7
Toplam	116	100

Tablo 3.10'a göre, Örneklem-5'de n=56 (%48,3)'ü 4.sınıf; n=60 (%51,7)'si 5.sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 116 öğretmen yer almaktadır.

Tablo 3.11’de Örneklem-5’in mesleki deneyimlerine göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.11: Örneklem-5’in Mesleki Deneyimlerine göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Mesleki Deneyim	n	%
0-10 yıl	47	40,5
11 yıl ve üstü	69	59,5
Toplam	116	100

Tablo 3.11’e göre, Örneklem-5’de n=47 (%40,5)’i, 10 ya da 10 yıldan az süredir; n=69 (%59,5) 11 ya da 11 yıldan fazla süredir görev yapmaktadır. Bu veriler, örneklem-5’i oluşturan sınıf öğretmenlerinin mesleki deneyim açısından dağılımında 11 ya da daha fazla yıldır görev yapan öğretmenlerin, 11 ya da daha az süredir görev yapan öğretmenlerden fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.12’de Örneklem-5’in mezun oldukları bölüme göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.12: Örneklem-5’in Mezun Oldukları Bölüme Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Mesleki Deneyim	n	%
Sınıf Öğretmenliği	68	58,6
Diğer	48	41,4
Toplam	116	100

Tablo 3.12'ye göre, Örneklem-5'in n=68 (%58,6)'sı sınıf öğretmenliği; n=48 (%41,4)'ü diğer bölümlerden mezundur. Bu veriler, Örneklem-5'i oluşturan sınıf öğretmenlerinin alan dışı mezunlarının sayısının alan mezunlarından az olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.13'te Örneklem-5'in görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik çevresine göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.13: Örneklem-5'in Görev Yaptıkları Okulun Sosyo-ekonomik Çevresine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Sosyo-ekonomik Çevre	n	%
Alt Sosyo-ekonomik Çevre	54	46,6
Diğer	62	53,4
Toplam	116	100

Tablo 3.13'e göre örneklem-5'i oluşturan sınıf öğretmenlerinin %46,6'sı (n=54) alt-sosyo ekonomik çevrede, %53,4'ü (n=62) orta ve üst sosyo-ekonomik çevrede yer alan okullarda görev yapmaktadır.

Öğrenci anketi ise daha önce basit tesadüfî örneklem seçim tekniğine göre seçilen okullarda ölçek uygulamasına izin veren öğretmenlerin sınıflarında uygulanmıştır. Bu sınıflar, uygun örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir (Balcı, 2001). Seçilen sınıfların oluşturduğu Örneklem-6'ya ait bilgiler Tablo 3.14, Tablo 3.15, Tablo 3.16 ve Tablo 3.17 verilmiştir.

Tablo 3.14: Örneklem- 6'nın Cinsiyete Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kız	254	47,3
Erkek	283	52,7
Toplam	537	100

Tablo 3.14'e bakıldığında örneklem-6'nın %47,3'ü (n=254) kız; %52,7'si (n=283) erkektir. Buna göre örneklem-6'yı oluşturan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında erkek öğrencilerin sayısının kız öğrencilerin sayısından fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.15'de Örneklem-6'nın öğrenim gördükleri sınıflara göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.15: Örneklem-6'nın Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Dördüncü Sınıf	250	46,6
Beşinci Sınıf	287	53,4
Toplam	537	100

Tablo 3.15'e göre Örneklem-6'yı oluşturan öğrencilerin %46,6'sı (n=250) dördüncü sınıfta, %53,4'ü (n=287) beşinci sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 3.16'da Örneklem-6'nın yaşadıkları sosyo-ekonomik çevreye göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.16: Örneklem-6'nın Yaşadıkları Sosyo-ekonomik Çevreye Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Sosyo-ekonomik Çevre	n	%
Alt Sosyo-ekonomik Çevre	247	46
Diğer	290	54
Toplam	537	100

Tablo 3.16'ya göre örneklem-6'yı oluşturan öğrencilerin %46'sı (n=247) alt-sosyo ekonomik çevrede, %54'ü (n=290) orta ve üst sosyo-ekonomik çevrede yaşamaktadır.

Tablo 3.17'de Örneklem-6'nın anasınıfı eğitimi alma durumlarına göre sayısı ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.17: Örneklem-6'nın Anasınıfı Eğitimi Alma Durumlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Anasınıfı Eğitimi	n	%
Alanlar	242	45,1
Almayanlar	295	54,9
Toplam	537	100

Tablo 3.17'ye göre örneklem-6'yı oluşturan öğrencilerin %45,1'i (n=242) anasınıfı eğitimi alırken, %54,9'u (n=295) anasınıfı eğitimi almamıştır. Buna göre örneklem-6'yı oluşturan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin anasınıfı eğitimi alma durumuna göre dağılımlarına bakıldığında anasınıfı eğitimi alan öğrenci sayısının, almayan öğrenci sayısından az olduğu görülmektedir.

3.5 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada veriler, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmalar ve bu çatışmaların çözümüne ilişkin öğrenci anketi ve öğretmen olmak üzere iki anket ve kişisel bilgi formları ile elde edilmiştir. Anketlerin oluşturulması aşamasında, araştırma sorularını yanıtlamak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Buna göre ilk olarak nitel araştırma yöntemine ait açık uçlu sorular sorulmuştur. Açık uçlu sorulardan elde edilen veriler, kategorilere ayrılarak kapalı uçlu sorulardan oluşan öğretmen ve öğrenci anketleri oluşturulmuştur.

3.5.1 Kişisel Bilgi Formları

Kişisel bilgi formları araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Öğretmenler için hazırlanan kişisel bilgi formu 7 maddeden oluşmaktadır. Maddeler öğretmenlerin cinsiyetini, yaşını, meslekteki deneyimini, mezun oldukları fakülte, yüksek okul ve bölümü, görev yaptıkları okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyini saptamaya yönelik bağımsız değişkenleri içermektedir. Öğrenciler için hazırlanan kişisel bilgi formunda ise 15 madde yer almaktadır. Maddeler öğrencilerin cinsiyetini, yaşını; anne-babalarının birliktelik, sağ olup-olmama, eğitim, çalışma (iş) durumlarını; kiminle yaşadıklarını, kardeş sayısını, kaçınıcı çocuk olduklarını, kendilerine ait odaları olup-olmadığını, yaşadıkları çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi, ana sınıfı eğitimi alıp-almadıklarını saptamaya yönelik bağımsız değişkenleri içermektedir.

3.5.2 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalar ve Bu Çatışmaların Çözümüne İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Anketlerinin Hazırlanma Aşaması

Araştırmada öğrenci ve öğretmen anketinin hazırlanmasında öncelikle öğretmenlere ve öğrencilere, alt problemleri kapsayan açık uçlu sorular sorulmuştur (EK-1 ve EK-2). Hazırlanan sorular farklı sosyo-ekonomik çevrede bulunan 7 ilköğretim okulunda %27,9 (n=17)'u kadın, %22'9 (n=14)'u erkek dördüncü sınıf öğretmeni ile %26,2 (n=16)'si kadın, %22'9 (n=14)'u erkek beşinci sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 61 öğretmen ve %26,77 (n=68)'si kız, %24,4 (n=62)'ü erkek

%51,18 (n=130)'i dördüncü; %25,19 (n=64)'u kız, %23,62 (n=60)'si erkek %48,81 (n=124)'i beşinci sınıf öğrencisi olmak üzere toplam n=254 öğrenciye uygulanmıştır. Böylece öğretmenlerin ve öğrencilerin, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmalar ve bu çatışmaların çözümüne ilişkin düşünce, gözlem ve deneyimleri alınmıştır.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen veriler sözeldir. Bu sözel verilerden ilk aşamada öğretmenlerin, öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar ile bu çatışmaları çözmek için kullanılan çözüm strateji ve taktiklerini işaret eden anlam öbekleri ve temalar saptanmıştır. İkinci aşamada öğrencilerin yaşadıkları çatışmalar ve bu çatışmaları çözmek için kullanılan çözüm strateji ve taktiklerine işaret eden anlam öbekleri ve temalar belirlenmiştir. Elde edilen bu öbekler ve temalardan içeriklerine göre benzer olanlar birleştirilerek ortak bir ifadeyle açıklanmıştır. Belirlenen ortak ifadeler, öğretmen ve öğrenci anketinde kapalı uçlu soruların cevapları olacak şekilde düzenlenerek anket maddeleri hazırlanmıştır. Buna göre, öğretmen ve öğrenci anketinin içeriğinin aynı olması sağlanmıştır.

3.5.3 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalar ve Bu Çatışmaların Çözümüne İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Anketlerinin Geçerliği

Anketlere ilişkin geçerlilik ve güvenirlik analizi sürecinde, sadece geçerlilik çalışması yapılmıştır. Geçerlilik çalışmasında anketlerin kapsam geçerliğine bakılmıştır. Kapsam geçerliği, bir bütün olarak anketin ve anketteki maddelerin amaca hizmet etme derecesidir (Ercan ve Kan, 2004). Bu amaçla hazırlanan öğretmen ve öğrenci anketleri, uzman görüşlerine sunulmuştur. Görüşler doğrultusunda anketlere son şekli verilmiştir (EK-3 ve EK-4). Öğretmen ve öğrenci anketleri, alt problemleri içeren 10 sorudan ve her soruya ilişkin maddelerden oluşmaktadır.

3.5.4 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalar ve Bu Çatışmaların Çözümüne İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Anketlerinin Madde Analizleri

Öğretmen anketi; %54,8 (n=34)'i kadın, %45,2 (n=28)'si erkek dördüncü ve beşinci sınıf öğretmeni olmak üzere toplam n=62, öğrenci anketi; % 48,8 (n=66)'i kız, %51,1 (n=69)'i erkek dördüncü ve beşinci sınıf öğrencisi olmak üzere toplam n=135 kişiye uygulanarak anketlerin pilot çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen verilerin analizinde SPSSWINI istatistik paket programından faydalanılarak frekans, yüzde analizleri ve birikimli frekans yüzdeleri (Cumulative e percent) hesaplanmıştır. Birikimli frekans yüzdeleri ile maddelere ilişkin bilgilerin durumsallığında negatif yönde bir ilişki görülmektedir. Öğretmen ve öğrencilerin çoğunluğu tarafından işaretlenmeyen maddelerde yığılma olması nedeniyle, birikimli yüzdeler yüksek çıkmaktadır. Birikimli frekans yüzdesi yüksek olan maddeler o durumun sınıfta önemsenmeyecek derecede az yaşandığını göstermektedir. Buna göre, yapılan analizler sonucunda cevaplanmama oranı bir başka ifadeyle birikimli frekans yüzdeleri (Cumulativ e percent) %75'in üzerinde olan maddeler araştırmacı ve danışman tarafından incelenmiştir. Bu maddelerden danışman ve araştırmacı tarafından uygun görülen maddeler çıkartılarak ankete son şekli verilmiştir. Aşağıdaki tablolarda her bir soruya ilişkin maddelerin birikimli frekans yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 3.18'de öğretmenlerin ve öğrencilerin öğrenciler arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların birikimli frekans yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 3.18: Okulda Öğrencilerin Yaşadığı Çatışma Türlerinin Birikimli Frekans Yüzdeleri

Ana Kategoriler	Çatışma Türleri	Öğretmen %	Öğrenci %
Fiziksel Şiddet	1-Fiziksel kavga (dövüşme)	37,1	54,8
	2-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	32,3	45,9
	3-İtişip kakışma	19,4	51,1
	4-Güç gösterisinde bulunma	66,1	62,2
Sözel Şiddet	5-Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)	22,6	54,1
	6-Kırıcı sözler söyleme	51,6	54,8
	7-Küfretme	54,8	63,7
Kişiler Arası Çatışmalar	8-Eleştirme	56,5	76,3
	9-Kız-erkek çatışması	64,5	57,0
	10-Zengin-fakir çatışması	95,2	91,9
	11-Çalışkan-tembel çatışması	87,1	88,1
	12-Gruplaşma	67,7	64,4
İletişim Çatışmaları	13-Küsme	38,7	37,0
Ahlaki Değerlerle İlgili Çatışmalar	14-Saygısız davranma	51,6	66,7
	15-Dedikodu yapma	72,6	79,3
	16-İspiyonlama	50,0	60,0
	17-Şikayet etme	12,9	35,6
	18-İftira atma	85,5	71,9

Tablo 3.18'e göre; okulda öğrenciler arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin kişiler arası çatışmalar kategorisinin 8. maddesi eleştirme, 10. maddesi zengin fakir çatışması, 11. maddesi eleştirme ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar kategorisinin 18. maddesi iftira atma öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda hesaplanan birikimli yüzdelik değerleri %75'in üzerinde olduğu için araştırmacı ve danışmanın literatür ışığında yaptığı yorumlar doğrultusunda anketlerden çıkarılmıştır.

Tablo 3.19'da öğretmenlerin ve öğrencilerin okulda öğrenciler arasında yaşanan çatışma ve anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların birikimli frekans yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 3.19: Okulda Öğrenciler Arasında Yaşanan Çatışma ve Anlaşmazlık Nedenlerinin Birikimli Frekans Yüzdeleri

Ana Kategoriler	Çatışma Nedenleri	Öğretmen %	Öğrenci %
Fiziksel Şiddet	1-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	46,8	51,1
	2-İtişip kakışma	33,9	52,6
Sözel Şiddet	3-Küfretme	56,5	60,0
	4-Kırıcı konuşma	59,7	55,6
	5-Lakap takma	45,2	45,9
	6-Laf atma	72,6	69,6
Kişisel Özellikler	7-İnatlaşma	67,7	57,8
	8-Bencil olma	67,7	80,0
	9-Kıskanç olma	62,9	68,1
	10-Rekabetçi olma	72,6	74,1
	11-Yenilgiyi kabullenmeme	62,9	63,0
	12-Kendini beğenmiş davranma	80,6	66,7
	13-Geçimsiz olma	54,8	80,0
	14-Hatayı kabullenmeme	53,2	63,0
	15-Alıngan olma	62,9	60,7
	16-Duyguları kontrol edememe	58,1	78,5
Kişiler Arası İlişkiler	17-Kız-erkek ayrımı yapma	75,8	68,9
	18-Liderlik mücadeleleri yapma	66,1	70,4
	19-Gruplaşma	77,4	61,5
	20-Üstünlük sağlamaya çalışma	71,0	72,6
	21-Çalışkan tembel tartışması yapma	83,9	85,2
	22-Eleştirme	72,6	73,3
İletişim Becerisindeki Eksiklikler	23-Kendini ifade edememe	64,5	76,3
	24-Kendini arkadaşının yerine koyarak duygu ve düşüncelerini anlayamama	56,5	70,4
	25-Sorun çözme becerilerine sahip olmama	61,3	72,6
	26-Doğru dinleme alışkanlığının olmayışı	48,4	70,4
	27-Sataşma	64,5	52,6
	28-Saygısız davranma	67,7	66,7

Ahlaki Öğeler		29-Şikayet etme	38,7	38,5
		30-Dedikodu yapma	93,5	80,7
		31-Yalan söyleme	71,0	59,3
		32-Arkadaşının eşyasını izinsiz kullanma	71,0	71,9
		33-Arkadaşının eşyasına zarar verme	74,2	82,2
		34-Hırsızlık yapma	90,3	97,0
		35-İftira atma	90,3	78,5
		36-Verilen sözü tutmama	72,6	74,1
		37-İspiyonlama	67,7	64,4
Aile		38-Ailenin terbiye vermemesi	61,3	87,4
		39-Aile içindeki iletişim eksikliği	38,7	89,6
		40-Aile ortamında var olan şiddet	51,6	91,1
		41-Anne-babanın boşanmış olması	61,3	88,1
		42-Ailenin ekonomik durumu(benzeri var)	59,7	77,0
Okul Yaşantısı	Oyunlarla ilgili	43-Oyun kurallarına uymama	56,5	54,1
		44-Birbirlerine zarar vermelerine yol açan oyunları tercih etmeleri	74,2	66,7
		45-Oynayanların oyununu bozma	64,5	58,5
	Kurallarla ilgili	46-Okul ve sınıf kurallarına uymama	51,6	69,6
	Fiziki koşullarla ilgili	47-Sırayı paylaşamama	77,4	61,5
		48-Yer kavgası yapma	64,5	63,0
		49-Ders araç gereçlerini paylaşamama	87,1	83,7
		50-Oyun alanını paylaşamama	71,0	71,1
	Eğitim-öğretim etkinlikleri ve öğretmen ile ilgili	51-Grup çalışmalarında bazı öğrencilerin görevini yerine getirmemesi	48,4	64,4
		52-Öğretmeni kıskanma ve paylaşamama	72,6	85,2
Entelektüel Öğeler		53-Düşüncelerindeki farklılıklar	80,6	63,0
		54-İsteklerindeki farklılıklar	77,4	68,9
		55-Okulumuzun sosyal çevresi(zaten var)	50,0	77,8

Diğer	56-TV’de şiddete dayalı yayınların çokluğu	46,8	69,6
	57-Farklı futbol takımlarını tutma	79,0	39,3

Tablo 3.19’a göre; okulda öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar ve anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin kişisel özellikler kategorisinin 8. maddesi bencil olma, 12. maddesi kendini beğenmiş davranma; kişiler arası ilişkiler kategorisinin 17. maddesi kız erkek ayrımı yapma, 21. maddesi çalışkan tembel tartışması yapma; ahlaki öğeler kategorisinin 30. maddesi dedikodu yapma, 33. maddesi arkadaşının eşyasına zarar verme, 34.maddesi hırsızlık yapma, 35. maddesi iftira atma; okulun fiziki koşulları ile ilgili nedenler kategorisinin 49. maddesi ders araç-gereçlerini paylaşamama; eğitim-öğretim etkinlikleri ve öğretmenlerle ilgili nedenler kategorisinin 52. maddesi öğretmeni kıskanma ve paylaşamama ile entelektüel öğeler kategorisinin 54. maddesi isteklerdeki farklılıklar, öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda hesaplanan birikimli yüzdelik değerleri %75’in üzerinde olduğu için araştırmacı ve danışmanın literatür ışığında yaptığı yorumlar doğrultusunda anketlerden çıkarılmıştır.

Tablo 3.20’de öğrencilerin yaşadıkları çatışmaları çözme stratejilerine ilişkin maddelere öğretmenlerin ve öğrencilerin verdikleri yanıtların birikimli frekans yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 3.20: Öğrencilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Stratejilerinin Birikimli Frekans Yüzde Değerleri

Çatışma Çözüm Stratejileri	Stratejinin Yapısı	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğretmen %	Öğrenci %
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	İç denetimli	1-Karşılıklı konuşup anlaşarak	29,0	66,7
		2- Karşılıklı özür dileyip barışarak	51,6	82,2
		3-Kendisini arkadaşının yerine koyup duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak	14,5	39,3
		4-Espri yapıp şakalaşarak	90,3	48,1
	Dış denetimli	5-Öğretmenlerinden yardım alarak	19,4	63,0
		6-Bir arkadaşlarından yardım alarak	87,1	65,9
Yıkıcı Stratejiler	İç denetimli	7-Kavga ederek	61,3	83,0
		8-Küfrederek	74,2	88,1
		9-Ağız dalaşı yaparak	62,9	84,4
		10-Küsererek	64,5	79,3
		11-Tehdit ederek	72,6	84,4
		12-Birbirlerine karşı aynı davranışta bulunarak	71,0	79,3
	Dış denetimli	13-Öğretmene ya da okul yönetimine şikayet ederek	51,6	91,9
		14-Velilerine şikayet ederek	79,0	85,9
Kaçınma Stratejileri		15-Zamana bırakarak	90,3	65,9
		16-Alttan alarak	90,3	68,9
Diğer	17-Yaşadıkları çatışmayı unutarak hiç bir sorun yaşanmamış gibi ilişkilerine devam ederek		80,6	59,3
	18-Sorun çözilememekte		88,7	84,4

Tablo 3.20'ye göre, öğrencilerin yaşadıkları çatışmaları çözme stratejilerine ilişkin dış denetimli yıkıcı stratejiler kategorisinin 14. maddesi velilere şikayet ederek ve diğer kategorisinin 18.maddesi sorun çözilememekte, öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda hesaplanan birikimli yüzdelik değerleri %75'in üzerinde

olduğu için araştırmacı ve danışmanın literatür ışığında yaptığı yorumlar doğrultusunda anketlerden çıkarılmıştır.

Tablo 3.21’de öğrencilerin, arkadaşlarının yaşadığı çatışmaları çözme stratejilerine ilişkin maddelere öğretmenlerin ve öğrencilerin verdikleri yanıtların birikimli frekans yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 3.21: Öğrencilerin, Arkadaşlarının Yaşadığı Çatışmaları Çözme Stratejilerinin Birikimli Frekans Yüzde Değerleri

Çatışma Çözüm Stratejileri	Stratejinin Yapısı	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğretmen %	Öğrenci %
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	İç denetimli	1-Ayırır, sakinleştirirler.	61,3	87,4
		2-Karşılıklı özür diletirip barıştırırlar.	25,8	74,8
		3-Onlara çatışmadan konuşarak ve anlaşarak sorunlarını çözmelerini söylerler.	16,1	46,7
		4-Onları dinler, haklı ve haksızı ortaya çıkarıp yapmaları gerekeni anlatırlar.	14,5	51,1
	Dış denetimli	5-Öğretmene söylerler.	12,9	71,1
Yıkıcı Stratejiler	İç denetimli	6-Kızar, bağırırlar.	82,3	82,2
		7-Onlara küserler.	85,5	93,3
		8-Önce ayırmaya çalışırlar, ayıramazlarsa vururlar.	72,6	91,9
Kaçınma Stratejileri		9-Bir şey yapmazlar.	83,9	87,4
Diğer		10-Sevdiği arkadaşının yanında olurlar.	45,2	77,8
		11-Haklı olanın yanında olurlar.	58,1	55,6

Tablo 3.21’e göre öğrencilerin arkadaşları arasında yaşanan çatışmalara ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda hesaplanan birikimli yüzdelik değerler arasında farklılıklar görülmektedir. Bu nedenle yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler kategorisinin maddeleri ile kaçınma stratejileri kategorisinin maddeleri öğretmen ya da öğrenci görüşlerine göre birikimli yüzdelik değerleri %75’in üzerinde olmasına karşın ankete alınmıştır. Longaretti ve Wilson (2000), ilköğretim öğrencilerinin çatışma çözme stratejilerini saptamak amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin fiziksel zorlama, oyun grubundan uzak tutma, tartışma, bağırma başta

olmak üzere yıkıcı çatışma çözme stratejilerine başvurdıklarını saptamışlardır. Literatüre ve uzman görüşlerine göre yıkıcı çatışma çözme stratejileri kategorisinin maddeleri, birikimli yüzdelik değerleri %75'in üzerinde olmasına karşın anketten çıkarılmamıştır.

Tablo 3.22'de öğrencilerin yaşadığı çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin maddelere öğretmenlerin ve öğrencilerin verdikleri yanıtların birikimli frekans yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 3.22: Öğrencilerin Yaşadığı Çatışmaların Dersler Üzerindeki Etkilerinin Birikimli Frekans Yüzdeleri

Etkilediği Alan	Etkileme Yönü	Etkileri	Öğretmen %	Öğrenci %
Motivasyona ve Dikkate	Olumlu	1-Öğrencilerin hırslanarak daha çok çalışmalarını sağlar.	4,8	28,9
	Olumsuz	2-Öğrencilerin dersi öğrenme isteği kalmaz.	69,4	78,5
		3-Öğrencilerin akılları yaşadıkları çatışmada ve arkadaşlarında olduğu için dikkatlerini toplayamazlar.	37,1	62,2
Sınıf Atmosferine	Olumsuz	4-Sınıf ortamı gerginleştikten öğrenciler dersi dinleyemez.	69,4	62,2
		5-Dersin akışını bozar.	29,0	71,9
Öğretmenin Performansına	Olumlu	6-Öğrencilere çatışmaların ve anlaşmazlıkların yapıcı ve olumlu çözüm yollarını öğretme fırsatı sağlar.	29,0	21,5
	Olumsuz	7-Sinirli olduğum için dersi verimli işleyemem.	83,9	70,4
Eğitim-Öğretim Etkinliklerine	Olumsuz	8-Çatışma yaşayan öğrencilerin aynı grupta olmaları birlikte çalışmalarını zorlaştırır.	74,2	72,6
		9-Ders saatinin belli bir kısmı sorunu çözmekle geçtiğinden zaman kaybına yol açar.	32,3	60,7
Diğer		10-Hiç etkilemez.	98,4	68,9

Tablo 3.22'ye göre, öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların dersler üzerinde motivasyon ve dikkat alanındaki olumsuz etkilerini belirten 2. maddesi öğrencilerin dersi öğrenme isteği kalmaz, öğrenci görüşleri doğrultusunda birikimli yüzdelik değeri %75'in üzerindeyken öğrenci görüşlerine göre %75'in altında olduğundan anketlerden çıkarılmamıştır. Diğer kategorisinin 10. maddesi hiç etkilemez, öğretmen görüşlerine göre birikimli yüzdelik değerleri %75'in üzerindeyken, öğrenci görüşlerine göre %75'in altında olduğundan anketlere alınmıştır.

Tablo 3.23'de öğrencilerin yaşadığı çatışmaların akran ilişkilerine etkilerine ilişkin maddelere öğrencilerin ve öğretmenlerin verdikleri yanıtların birikimli frekans yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.23: Öğrencilerin Yaşadığı Çatışmaların Akran İlişkilerine Etkileri Birikimli Frekans Yüzdelik Dağılımları

Etkilediği Alan	Etkileme Yönü	Etkileri	Öğretmen %	Öğrenci %
İletişim	Olumlu	1-Öğrencilerin çatışma çözme becerilerini geliştirir.	17,7	34,1
	Olumsuz	2-Birbirlerine küserler ve konuşmazlar.	67,7	68,1
		3-Barıştıklarında sorun olmaz; ancak tekrar çatıştıklarında eski anlaşmazlıklar da ortaya çıkar.	43,5	60,0
		4-Öğrenci, sinirinden başka arkadaşlarıyla da çatışır.	71,0	75,6
		5-Aynı öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar zamanla artmakta ve sürekli hale gelir.	74,2	83,7
Akran İlişkileri	Olumlu	6-Birbirlerini daha yakından tanımaları için fırsat sağlar.	9,7	31,9
	Olumsuz	7-Öğrencilerin gruplaşmasına yol açar.	67,7	68,9
		8-Cinsiyet ayrımcılığını arttırır.	80,6	80,0
Duygular	Olumlu	9-Birbirlerine verdikleri değeri anlamalarını sağlar.	12,9	27,4
	Olumsuz	10-Öğrencilerin birbirlerine olan güvenini azaltır.	67,7	54,8
		11-Öğrenciler birbirlerinden soğurlar.	72,6	65,2

		12-Öğrencilerin birbirlerine karşı kin ve düşmanlık gibi duygular beslemelerine yol açar.	71,0	77,0
Diğer		13-Yaşadıkları çatışmaları kısa bir süre sonra unutarak hiçbir şey olmamış gibi davranırlar.	30,6	43,7

Tablo 3.23'e göre, öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların akran ilişkilerine olumsuz etkileri kategorisinin 8.maddesi cinsiyet ayrımcılığı, öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda hesaplanan birikimli yüzdeler değeri %75'in üzerinde olduğu için araştırmacı ve danışmanın literatür ışığında yaptığı yorumlar doğrultusunda anketlerden çıkarılmıştır.

Tablo 3.24'de öğretmenlerin öğrencilerin yaşadığı çatışmaları ve anlaşmazlıkları çözme stratejilerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların birikimli frekans yüzde değeri verilmiştir.

Tablo 3.24: Öğretmenlerin, Öğrencilerin Yaşadığı Çatışmaları ve Anlaşmazlıkları Çözme Stratejilerinin Birikimli Frekans Yüzdeleri

Çatışma Çözüm Stratejileri	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğretmen %	Öğrenci %
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	1-Konuşur, öğüt verir, tecrübelerini aktarır.	64,5	68,9
	2-Öğrencileri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yapar.	85,5	40,7
	3-Rehberlik yaparak aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmelerini sağlar.	53,2	34,8
	4-Öğrencileri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek en uygun çözümü bulur.	51,6	58,5
	5-Öğrencilere birbirlerinden özür dilettilererek barışmalarını sağlar.	82,3	65,2
Yıkıcı Stratejiler	6-Döver.	100,0	91,1
	7-Tehdit eder.	93,5	94,8
	8-Kızma, bağırma, azarlama, hakaret etme gibi sözel şiddet kullanır.	88,7	87,4
	9-Öğrencileri cezalandırır.	88,7	88,1
Dışardan Yardım Alma (Öğrencinin yaşantısında)	10-Sorunu sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunun sınıfa buldurur.	56,5	20,7
	11-Okul yönetiminden yardım alır.	95,2	88,1

etkili kişilerle işbirliğine dayanan stratejiler)	12-Rehberlik servisinden yardım alır.	64,5	90,4
	13-Aileleriyle görüşür.	48,4	65,9
Kaçınma Stratejileri	14-Görmezden gelir, ilgilenmez.	91,9	91,1
	15-Öğrencileri aynı davranışları bir daha göstermemeleri konusunda uyarır.	51,6	65,2
	16-Öğrencileri sınıfın dışına çıkarır, kendi aralarında sorunu çözdükten sonra sınıfa gelmelerini söyler.	14,5	20,7
Diğer	17-Öğrenciler, yaşadıkları çatışmaları öğretmenlerine söylemezler.	95,2	76,3
	18-Öğrencilerin arkadaşlarıyla yaşadıkları çatışmaları çözemez.	98,4	91,1

Tablo 3.24'e göre öğretmenlerin öğrencilerin yaşadıkları çatışmaları ve anlaşmazlıkları çözme stratejilerine ilişkin yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler kategorisinin 2.maddesi öğrencileri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yapar ile 5.maddesi öğrencilere birbirlerinden özür diletirerek barışmalarını sağlar maddelerinin birikimli yüzdelik değerleri birbirlerinden farklılık gösterdiğinden anketlerden çıkarılmamıştır. Yıkıcı stratejiler kategorisi maddelerinin birikimli yüzdelik değerleri öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre %75'in üzerinde olmasına rağmen literatüre dayanarak ve uzman görüşleri doğrultusunda anketlerde yer almaktadır. Dışarıdan yardım alma kategorisinin 11. maddesi okul yönetiminden yardım alma ve diğer bölümünün 18. maddesi öğrencilerin arkadaşlarıyla yaşadıkları çatışmaları çözemez maddeleri, öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda hesaplanan birikimli yüzdelik değerleri %75'in üzerinde olduğu için araştırmacı ve danışmanın literatür ışığında yaptığı yorumlar doğrultusunda anketlerden çıkarılmıştır.

Tablo 3.25'de müdür ve müdür yardımcılarının, öğrencilerin yaşadığı çatışmaları ve anlaşmazlıkları çözme stratejilerine ilişkin maddelere öğretmenlerin ve öğrencilerin verdikleri yanıtların birikimli frekans yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 3.25: Müdür ve Müdür Yardımcılarının, Öğrencilerin Yaşadığı Çatışmaları ve Anlaşmazlıkları Çözme Stratejilerinin Birikimli Frekans Yüzdeleri

Çatışma Çözüm Stratejileri	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğretmen %	Öğrenci %
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	1-Konuşur, öğüt verir.	45,2	43,7
	2-Öğrencileri barıştırır.	25,8	48,1
	3-Arabuluculuk yaparak çatışmaları çözer.	24,2	22,2
	4-Öğrencilerle yazılı anlaşma yaparak sorunun tekrarlanmamasını sağlamaya çalışır.	14,5	10,4
	5-Öğrencileri dinler haklıyı, haksızı bulup çatışmayı çözer.	27,4	31,9
Yıkıcı Stratejiler	6-Döver.	93,5	93,3
	7-Bağırır ve kızar.	87,1	88,9
	8-Tehdit eder.	93,5	93,3
	9-Cezalandırır.	95,2	85,9
Dışardan Yardım Alma (Öğrencinin yaşantısında etkili kişilerle işbirliğine dayanan stratejiler)	10-Velileriyle görüşür.	62,9	74,1
	11-Sınıf öğretmeniyle görüşür.	71,0	75,6
	12-Rehber öğretmene yönlendirir.	79,0	91,9
	13-Aile, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve öğrenci işbirliği içinde sorunu çözümler.	19,4	9,6
Kaçınma Stratejileri	14-Başından savar, ilgilenmez.	93,5	92,6
	15-Uyarır, bir daha yapmayın der.	82,3	71,1
Diğer	16-Çözemez.	93,5	94,1
	17-Öğrenciler arasında idareye yönlendirme yapmayı gerektirecek derecede bir çatışma yaşanmadı.	79,0	83,0
	18-Çatışmaları okul yönetimine yansıtmam.	66,1	67,4

Tablo 3.25'e göre müdür ve müdür yardımcılarının öğrencilerin yaşadıkları çatışmaları ve anlaşmazlıkları çözme stratejilerine ilişkin yıkıcı stratejiler kategorisi ile kaçınma stratejileri kategorisinin maddelerinin ve diğer bölümünün 17.maddesi öğrenciler arasında idareye yönlendirmemi gerektirecek derecede bir çatışma yaşanmadı maddesinin birikimli yüzdelik değerleri %75'in üzerinde olmasına karşın literatüre ve uzman görüşlerine başvurularak anketlerden çıkarılmamıştır.

Tablo 3.26’da anne-babaların, öğrencilerin yaşadığı çatışma ve anlaşmazlıkları çözme stratejilerine ilişkin maddelere öğretmenlerin ve öğrencilerin verdikleri yanıtların birikimli frekans yüzde değerleri verilmiştir.

Tablo 3.26: Anne-Babaların, Öğrencilerin Yaşadığı Çatışma ve Anlaşmazlıkları Çözme Stratejilerinin Birikimli Frekans Yüzdeleri

Çatışma Çözüm Stratejileri	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğretmen %	Öğrenci %
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	1-Çocuklarıyla konuşur, öğüt verirler.	45,2	77,8
	2-Sorular sorar, sorunu anlayıp, çözüm yollarını anlatırlar.	21,0	55,6
	3-Çocuklarının diğer öğrenciyle barışmasını ve anlaşmasını sağlarlar.	21,0	50,4
	4-Sorunu dinler, haklıyı haksızı bulup çatışmaları çözerler.	12,9	45,9
Yıkıcı Stratejiler	5-Çocuklarını döverler.	82,3	97,0
	6-Bağırır, azarlar ve kızarlar.	69,4	91,1
	7-Çocuklarına ceza verirler.	80,6	91,9
	8-Çocuklarını tehdit ederler.	87,1	92,6
	9-Çocuğuyla çatışan öğrenciye fiziksel saldırıda bulunurlar.	75,8	93,3
	10-Çocuğuyla çatışan öğrenciye sözle saldırıda bulunurlar.	64,5	90,4
	11-Çocuğuyla çatışan öğrenciyi tehdit ederler.	72,6	96,3
	12-Veliler de birbirleriyle çatışırlar.	72,6	91,1
	13-Önce öğretmene, sonra müdüre şikayet ederler.	69,4	91,9
Kaçınma Stratejileri	14-Çocuğunun diğer öğrenciyle arkadaşlığını kesmesini isterler.	58,1	84,4
	15-Sorunun görmezden gelinmesini isterler.	98,4	88,1
	16-Diğer öğrenciye çocuğundan uzak durmasını söyler.	67,7	85,9
	17-Çocuklarını uyarırlar.	64,5	52,6
Dışardan Yardım Alma (Öğrencinin yaşantısında etkili kişilerle işbirliğine)	18-Benimle veya idare ile görüşür, işbirliği yaparlar.	25,8	14,1

dayanan stratejiler)			
Diğer	19-İlgilenmezler.	87,1	91,9
	20-Sorunu kabullenmez, her zaman çocuklarını savunurlar.	66,1	95,6
	21-Velime yansıtmamı gerektirecek bir çatışma yaşamadım.(öğrenci)	-	78,5
	22- Okulda arkadaşlarımla aramda yaşadığım çatışmaları velime yansıtmam. (öğrenci)	-	68,9

Tablo 3.26'ya göre, anne ve babaların öğrencilerin yaşadığı çatışmaları çözme stratejilerine ilişkin yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler kategorisinin 1. maddesi çocuklarıyla konuşur, öğüt verirler maddesinin birikimli yüzdelik frekans değeri, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre farklılık gösterdiğinden anketlerde yer almaktadır. Yıkıcı stratejiler ve kaçınma stratejileri kategorisinde yer alan maddelerin birikimli yüzdelik değerleri öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre %75'in üzerinde olmasına rağmen literatüre dayanarak ve uzman görüşleri doğrultusunda anketlerde yer almaktadır. Ayrıca diğer bölümünde yer alan ve birikimli yüzdelik değeri %75'in üzerinde olan 19. madde ilgilenmezler ve 20. madde sorunu kabullenmez, her zaman çocuklarını savunurlar maddeleri uzman görüşleri alınarak anketlerden çıkarılmamıştır.

3.6 UYGULAMA

Araştırmaya ilişkin uygulamalar 2005-2006 öğretim yılında İz İl merkezinde Balçova, Buca, Bornova, Güzelbahçe, Gaziemir, Çiğli, Karşıyaka, Konak ve Narlıdere ilçelerine bağlı, örnekleme yer alan ilköğretim okullarında görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenleri ile öğrenim gören 4. ve 5.sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Öğretmen anketlerinin uygulaması için yaklaşık 20 dk., öğrenci anketinin uygulaması için bir ders saati kullanılmıştır. Öğretmenlerin ve öğrencilerin içtenlikle cevap verebilmeleri için anketlere isim yazdırılmamıştır.

3.7 VERİ ÇÖZÜMLEME TEKNİKLERİ

Araştırmada ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmalar ve bu çatışmaların çözümüne ilişkin düşünce, gözlem ve deneyimlerini almak amacıyla öğretmen ve öğrenci anketinin oluşturulmasında,

öncelikle araştırmanın alt problemlerini kapsayan açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular farklı sosyo-ekonomik çevrede bulunan 7 ilköğretim okulunda uygulanmıştır.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen veriler sözeldir. İlk olarak tüm veriler okunarak öğretmenlerin, öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar ile bu çatışmaları çözmek için kullanılan çözüm strateji ve taktiklerini işaret eden anlam öbekleri ve temalar saptanmıştır. Ardından öğrencilerin yaşadıkları çatışmalar ve bu çatışmaları çözmek için kullanılan çözüm strateji ve taktiklerine işaret eden anlam öbekleri ve temalar belirlenmiştir. Elde edilen bu öbekler ve temalardan içeriklerine göre benzer olanlar birleştirilerek ortak bir ifadeyle açıklanmıştır. Belirlenen ortak ifadeler, öğretmen ve öğrenci anketinde kapalı uçlu soruların cevapları olacak şekilde düzenlenerek anket maddeleri hazırlanmıştır. Dolayısıyla öğretmen ve öğrenci anketinin içeriğinin aynı olması sağlanmıştır.

Ankette bulunan maddelerin sorulan sorulara cevap verme niteliğini (gücünü) saptamak amacıyla da hazırlanan öğretmen anketi, 62 dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenine; öğrenci anketi ise 135 dördüncü ve beşinci sınıf öğrencisine uygulanarak pilot çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen verilerin analizinde ise SPSSWINI istatistik paket programından faydalanılarak frekans ve yüzde analizleri yapılmıştır (Bilgin, 2000; Büyüköztürk, 2003).

Yapılan analizler sonucunda cevaplanmama oranı (cumulativ a percent) %75'in üzerinde olan maddeler araştırmacı ve danışman tarafından incelenmiştir. Bu maddelerden danışmanın ve araştırmacının, literatür ışığında yaptıkları yorumlar doğrultusunda uygun görülenleri çıkarılarak anketlere son şekli verilmiştir.

Kapalı uçlu sorulardan oluşan öğrenci ve öğretmen anketlerinden elde edilen nicel verilerin analizinde ise SPSSWIN istatistik paket programından faydalanılarak frekans ve yüzde analizleri ile parametrik olmayan istatistiksel analiz tekniklerden "kay-kare (X2)" analizi uygulanmıştır (Bilgin, 2000; Büyüköztürk, 2003; Topsever, 1991).

Tabloların sunumu sürecinde verilerin çatışma çözüm taktikleri, araştırmanın verilerinden çıkarılırken stratejiler literatüre bağlı olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, araştırmada taktikler yapıcı,uzlaşmacı ve barışçıl; yıkıcı ve kaçınma

stratejileri olmak üzere üç temel strateji altında toplanmaktadır (Schrumpf, Crawford, Bodine, 1997; Törnüklü, 2005b).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemlerini cevaplamak üzere önceki bölümde açıklanan veri toplama araçlarına dayalı olarak elde edilen verilerin uygun istatistiksel yöntemlerle analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Araştırmada veriler, tablolastırılarak gösterilmiştir.

4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında ne tür çatışmalar yaşanmaktadır? Bu çatışmalar öğrencilerin,

- a) Cinsiyetlerine,
- b) Yaşadıkları çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine,
- c) Ana sınıfı eğitimi alıp almama durumlarına

göre farklılık göstermekte midir?”

şeklinde ifade edilmiştir.

Birinci alt probleme ilişkin bulgularda; öğrencilerin, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizleri cinsiyetlerine, yaşadıkları çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine ve ana sınıfı eğitimi alıp almama durumlarına göre karşılaştırmalı olarak Tablo 4.27, Tablo 4.28 ve Tablo 4.29’te verilmektedir. Tablolarda öğrenciler arasında yaşanan çatışma türleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, kişiler arası çatışmalar, iletişim çatışmaları ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.27’de öğrencilerin, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizleri cinsiyetlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

Tablo 4.27: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadığı Çatışma Türlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Ana Kategoriler	Çatışma Türleri	Kız (n=254)		Erkek (n=283)		Toplam (n=537)	
		F	%	F	%	F	%
Fiziksel Şiddet	1-Fiziksel kavga (dövüşme)	81	31,9	144	50,9	225	41,9
	2-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	84	33,1	108	38,2	192	35,8
	3-İtişip kakışma	148	58,3	167	59,0	315	58,7
	4-Güç gösterisinde bulunma	67	26,4	89	31,4	156	29,1
Toplam		380	149,7	508	179,5	888	165,5
Sözel Şiddet	5-Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)	122	48,0	121	42,8	243	45,3
	6-Kırıcı sözler söyleme	133	52,4	123	43,5	256	47,7
	7-Küfretme	72	28,3	108	38,2	180	33,5
Toplam		327	128,7	352	124,5	679	126,5
Kişiler Arası Çatışmalar	8-Kız-erkek çatışması	111	43,7	138	48,8	249	46,4
	9-Gruplaşma	95	37,4	103	36,4	198	36,9
Toplam		206	81,1	241	85,2	447	83,3
İletişim Çatışmaları	10-Küsme	197	77,6	177	62,5	374	69,6
Toplam		197	77,6	177	62,5	374	69,6
Ahlaki Değerlerle İlgili Çatışmalar	11-Saygısız davranma	75	29,6	87	30,7	162	30,2
	12-Dedikodu yapma	67	26,4	88	31,1	155	28,9
	13-İspiyonlama	88	34,6	116	41,0	204	38,0
	14-Şikayet etme	156	61,4	186	65,7	342	63,7
Toplam		386	152	477	168,5	863	160,8

Tablo 4.27’den öğrencilerin çatışma türlerine ilişkin verdikleri yanıtların toplam yüzdelik değerlerine bakıldığında en sık yaşadıkları çatışma türleri; küsme (%70), şikayet etme (%64), itişip kakışma (%59), kırıcı sözler söyleme (%48), kız-erkek çatışması (%46), sözlü kavga, ağız dalaşı yapma (%45), fiziksel kavga (%42)dir. Öğrencilerin daha ender yaşadıkları çatışmalar ise ispiyonlama (%38), gruplaşma (%37), çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma (%36), küfretme (%34), saygısız davranma (%30), güç gösterisinde bulunma (%29), dedikodu yapma (%29)dir. Maddelerin yüzdelik değerlerini cinsiyete göre incelediğimizde erkek öğrencilerin (%51), kız öğrencilere (%32) oranla daha fazla fiziksel kavga; kız öğrencilerin ise (%77), erkek öğrencilere (%63) oranla küsmeyi daha fazla yaşadıkları görülmektedir. Bir çatışma

türü olarak küfretme ise erkek öğrencilerde (%38), kız öğrencilere (%28) oranla daha yoğun yaşanmaktadır.

Öğrenci çatışmalarının cinsiyete göre farklılaşma gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin çatışma türlerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği ($X^2=12,22$; $sd=4$, $P<.05$, $n=537$) saptanmıştır.

Tablo 4.28’de öğrencilerin, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizleri yaşadıkları sosyo-ekonomik çevreye göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo da öğrenciler arasında yaşanan çatışma türleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, kişiler arası çatışmalar, iletişim çatışmaları ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.28: Farklı Sosyo-ekonomik Çevrede Yaşayan İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Türlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Ana Kategoriler	Çatışma Türleri	Alt Sosyo-Ekonomik Çevre (n=247)		Diğer (n=290)		Toplam (n=537)	
		F	%	F	%	F	%
Fiziksel Şiddet	1-Fiziksel kavga (dövüşme)	102	41,3	123	42,4	225	41,9
	2-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	87	35,2	105	36,2	192	35,8
	3-İtişip kakışma	137	55,5	178	61,4	315	58,7
	4-Güç gösterisinde bulunma	71	28,7	85	29,3	156	29,1
Toplam		397	160,7	491	169,3	888	165,5
Sözel Şiddet	5-Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)	107	43,3	136	46,9	243	45,3
	6-Kırıcı sözler söyleme	113	45,7	143	49,3	256	47,7
	7-Küfretme	82	33,2	98	33,8	180	33,5
Toplam		302	122,2	377	130	679	126,5
Kişiler Arası Çatışmalar	8-Kız-erkek çatışması	112	45,3	137	47,2	249	46,4
	9-Gruplaşma	88	35,6	110	37,9	198	36,9
Toplam		200	80,9	247	85,1	447	83,3
İletişim Çatışmaları	10-Küsme	162	65,6	212	73,1	374	69,6
Toplam		162	65,6	212	73,1	374	69,6
Ahlaki Değerlerle İlgili Çatışmalar	11-Saygısız davranma	77	31,2	85	29,4	162	30,2
	12-Dedikodu yapma	63	25,5	92	31,7	155	28,9
	13-İspiyonlama	71	28,7	133	45,9	204	38,0
	14-Şikayet etme	152	61,5	190	65,5	342	63,7
Toplam		363	146,9	500	172,5	863	160,8

Tablo 4.28'den öğrencilerin çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların yüzde dağılımlarını sosyo-ekonomik çevreye göre karşılaştırmalı olarak incelediğimizde değerlerin oransal yakınlığı dikkati çekmektedir. Alt sosyo-ekonomik çevre ve diğer çevrelerde yaşayan öğrenciler en sık yaşadıkları çatışmaların küsme (%70), şikayet etme (%64), itişip kakışma (%59), kırıcı sözler söyleme (%48), kız-erkek çatışması (%46), sözlü kavga, ağız dalaşı yapma (%45), fiziksel kavga (%42); en seyrek yaşadıkları çatışmaların ise ispiyonlama (%38),

gruplaşma (%37), çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma (%36), küfretme (%34), saygısız davranma (%30), güç gösterisinde bulunma (%29), dedikodu yapma (%29) olduğunu belirtmektedirler.

Ayrıca tabloda bir çatışma türü olarak ispiyonlamanın alt sosyo-ekonomik çevrede (%29), diğer sosyo-ekonomik çevrelere (%46) oranla daha ender yaşandığı dikkati çekmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasındaki çatışmaların, yaşadıkları çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşma gösterip göstermediğini tespit etmek için tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden yapılan X^2 analizi sonucunda, çatışma türlerinin sosyo-ekonomik çevreye göre farklılık göstermediği ($X^2=1,68$; $sd=4$, $p>.05$, $n=537$) saptanmıştır.

Tablo 4.29'da öğrencilerin, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizleri anasınıfı eğitimi alma durumlarına göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo da öğrenciler arasında yaşanan çatışma türleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, kişiler arası çatışmalar, iletişim çatışmaları ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.29: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Ana Sınıfı Eğitimi Alma Durumlarına Göre Yaşadıkları Çatışmalara İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Ana Kategoriler	Çatışma Türleri	Anasınıfı Eğitimi Alanlar (n=242)		Anasınıfı Eğitimi Almayanlar (n=295)		Toplam (n=537)	
		F	%	F	%	F	%
Fiziksel Şiddet	1-Fiziksel kavga (dövüşme)	100	41,3	125	42,4	225	41,9
	2-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	80	33,1	112	38,0	192	35,8
	3-İtişip kakışma	143	59,1	172	58,3	315	58,7
	4-Güç gösterisinde bulunma	73	30,2	83	28,1	156	29,1
Toplam		396	163,7	492	166,8	888	165,5
Sözel Şiddet	5-Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)	107	44,2	136	46,1	243	45,3
	6-Kırıcı sözler söyleme	117	48,3	139	47,1	256	47,7
	7-Küfretme	77	31,8	103	34,9	180	33,5
Toplam		301	124,3	378	128,1	679	126,5
Kişiler Arası Çatışmalar	8-Kız-erkek çatışması	107	44,2	142	48,1	249	46,4
	9-Gruplaşma	93	38,4	105	35,6	198	36,9
Toplam		200	82,6	247	83,7	447	83,3
İletişim Çatışmaları	10-Küsme	174	71,9	200	67,8	374	69,6
Toplam		174	71,9	200	67,8	374	69,6
Ahlaki Değerlerle İlgili Çatışmalar	11-Saygısız davranma	67	27,8	95	32,2	162	30,2
	12-Dedikodu yapma	73	30,2	82	27,8	155	28,9
	13-İspiyonlama	102	42,1	102	34,6	204	38,0
	14-Şikayet etme	158	65,3	184	62,4	342	63,7
Toplam		400	165,4	463	157	863	160,8

Tablo 4.29'dan öğrencilerin çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların yüzde dağılımlarını anasınıfı eğitimi alma durumlarına göre karşılaştırmalı olarak incelediğimizde değerlerin oransal yakınlığı dikkati çekmektedir. Anasınıfı eğitimi alan ve almayan öğrenciler en sık yaşadıkları çatışmaların küsme (%70), şikayet etme (%64), itişip kakışma (%59), kırıcı sözler söyleme (%48), kız-erkek çatışması (%46), sözlü kavga, ağız dalaşı yapma (%45), fiziksel kavga (%42); en

seyrek yaşadıkları çatışmaların ise ispiyonlama (%38), gruplaşma (%37), çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma (%36), küfretme (%34), saygısız davranma (%30), güç gösterisinde bulunma (%29), dedikodu yapma (%29) olduğunu belirtmektedirler.

Öğrenci çatışmalarının anasınıfı eğitimi alıp almama durumlarına göre farklılaşma derecesini tespit etmek amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden yapılan X^2 analizi sonucunda anasınıfı eğitimi alan öğrencilerle almayan öğrencilerin yaşadığı çatışma türleri arasında farklılık ($X^2=1,10$; $sd=4$, $p>.05$, $n=537$) görülmemiştir.

4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi: “Öğretmenlere göre ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında ne tür çatışmalar yaşanmaktadır? İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı çatışmalara ilişkin öğretmen görüşleri, onların

- a) Cinsiyetlerine,
- b) Mesleki deneyimlerine,
- c) Mezun oldukları bölüme

göre farklılık göstermekte midir?” şeklinde ifade edilmiştir.

İkinci alt probleme ilişkin bulgularda, öğretmenlerin ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmalara ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizleri, cinsiyetlerine, mesleki deneyimlerine, mezun oldukları bölüme göre karşılaştırmalı olarak Tablo 4.30, Tablo 4.31 ve Tablo 4.32’de verilmektedir. Tablolarda öğrenciler arasında yaşanan çatışma türleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, kişiler arası çatışmalar, iletişim çatışmaları ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.30’da öğretmenlerin, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizleri cinsiyetlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

Tablo 4.30: Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalara İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Ana Kategoriler	Çatışma Türleri	Erkek (n=32)		Kadın (n=84)		Toplam (n=116)	
		F	%	F	%	F	%
Fiziksel Şiddet	1-Fiziksel kavga (dövüşme)	17	53,1	55	65,5	72	62,1
	2-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	23	71,9	61	72,6	84	72,4
	3-İtişip kakışma	30	93,8	74	88,1	104	89,7
	4-Güç gösterisinde bulunma	13	40,6	30	35,7	43	37,1
	Toplam	83	259,4	220	261,9	303	261,3
Sözel Şiddet	5-Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)	21	65,6	68	81,0	89	76,7
	6-Kırıcı sözler söyleme	17	53,1	43	51,2	60	51,7
	7-Küfretme	15	46,9	52	61,9	67	57,8
Toplam		53	165,6	163	194,1	216	186,2
Kişiler Arası Çatışmalar	8-Kız-erkek çatışması	9	28,1	25	29,8	34	29,3
	9-Gruplaşma	13	40,6	34	40,5	47	40,5
Toplam		22	68,7	59	70,3	81	69,8
İletişim Çatışmaları	10-Küsme	16	50,0	35	41,7	51	44,0
Toplam		16	50,0	35	41,7	51	44,0
Ahlaki Değerlerle İlgili Çatışmalar	11-Saygısız davranma	18	56,3	49	58,3	67	57,8
	12-Dedikodu yapma	5	15,6	19	22,6	24	20,7
	13-İspiyonlama	12	37,5	39	46,4	51	44,0
	14-Şikayet etme	25	78,1	74	88,1	99	85,3
Toplam		60	187,5	181	215,4	241	207,8

Tablo 4.30'dan toplam yüzdelik değerlere bakıldığında öğretmenlere göre öğrencilerin en sık yaşadıkları çatışma türleri; itişip kakışma (%90), şikayet etme (%85), sözlü kavga (ağız dalaşı yapma, %77), çelme takma (%72), fiziksel kavga (%62), küfretme (%59), saygısız davranma (%59), kırıcı sözler söyleme (%52), küsme (%44), ispiyonlama (%44), gruplaşma (%41) iken daha nadir olarak yaşadıkları çatışma türleri güç gösterisinde bulunma (%37), kız erkek çatışması (%29) ve dedikodu yapma (%21)'dir. Bu yüzdelik değerler, öğretmen görüşlerine

göre, öğrencilerin yoğun olarak fiziksel şiddet, sözel şiddet ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar yaşadıklarını göstermektedir.

Öğretmenlerin, öğrenci çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların yüzdelik değerleri cinsiyete göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklılık gösteren maddelerden fiziksel kavga kadın öğretmenlerin %66'sı, erkek öğretmenlerin %53'ü, sözlü kavga (ağız dalaşı yapma) kadın öğretmenlerin %81'i, erkek öğretmenlerin %66'sı, küfretme kadın öğretmenlerin %62'si, erkek öğretmenlerin %47'si, ispiyonlamanın kadın öğretmenlerin %46'sı, erkek öğretmenlerin %38'i, şikayet etme kadın öğretmenlerin %88'i, erkek öğretmenlerin %78'i tarafından yanıtlandığı görülmektedir. Bu değerlere göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla öğrencileri arasında yaşanan çatışmalara ilişkin görüşlerinin yoğunluk gösterdiğini söyleyebiliriz.

Bu farklılığın, istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda öğretmenlerin cinsiyetleri ile öğrenciler arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin görüşleri arasında farklılaşma ($X^2=1,49$; $sd=4$, $p>.05$, $n=116$) bulunmamıştır.

Tablo 4.31'de öğretmenlerin, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizleri mesleki deneyimlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo da öğrenciler arasında yaşanan çatışma türleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, kişiler arası çatışmalar, iletişim çatışmaları ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.31: Mesleki Deneyimlerine Göre Öğretmenlerin İlköğretim 4. ve 5.Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Ana Kategoriler	Çatışma Türleri	0-10 Yıl (n=47)		11 Yıl ve Üstü (n=69)	
		F	%	F	%
Fiziksel Şiddet	1-Fiziksel kavga (dövüşme)	37	78,7	35	50,7
	2-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	42	89,3	42	60,9
	3-İtişip kakışma	43	91,4	61	88,4
	4-Güç gösterisinde bulunma	25	53,2	18	26,1
Toplam		147	312,6	156	226,1
Sözel Şiddet	5-Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)	40	85,1	49	71,0
	6-Kırıcı sözler söyleme	30	63,8	30	43,5
	7-Küfretme	34	72,3	33	47,8
Toplam		104	221,2	112	162,3
Kişiler Arası Çatışmalar	8-Kız-erkek çatışması	16	34,0	18	26,1
	9-Gruplaşma	20	42,5	27	39,1
Toplam		36	76,5	45	65,2
İletişim Çatışmaları	10-Küsme	25	53,1	26	37,7
Toplam		25	53,1	26	37,7
Ahlaki Değerlerle İlgili Çatışmalar	11-Saygısız davranma	33	70,2	34	49,3
	12-Dedikodu yapma	11	23,4	13	18,8
	13-İspiyonlama	27	57,4	24	34,8
	14-Şikayet etme	42	89,3	57	82,6
Toplam		113	240,3	128	185,5

Öğretmenlerin, öğrenciler arasında yaşanan çatışmalara ilişkin görüşlerinin yüzde değerleri mesleki deneyimlerine göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklılıklar saptanmıştır. Farklılık saptanan maddelerin yüzdelik değerlerine bakıldığında sınıflarında öğrencileri arasında yaşanan çatışma türü olarak fiziksel kavga 10 veya daha az yıldır öğretmenlik yapanların %79'u, 11 veya daha fazla yıldır öğretmenlik yapanların %51'i; çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma 10 veya daha az yıldır öğretmenlik yapanların %89'u, 11 veya daha fazla yıldır öğretmenlik yapanların %61'i; güç gösterisinde bulunma 10 veya daha az yıldır öğretmenlik yapanların %53'ü, 11 veya daha fazla yıldır öğretmenlik yapanların %26'sı; sözlü kavga (ağız

dalaşı yapma) 10 veya daha az yıldır öğretmenlik yapanların %85'i, 11 veya daha fazla yıldır öğretmenlik yapanların %71'i; kırıcı sözler söyleme 10 veya daha az yıldır öğretmenlik yapanların %64'ü, 11 veya daha fazla yıldır öğretmenlik yapanların %44'ü; küfretme 10 veya daha az yıldır öğretmenlik yapanların %72'si, 11 veya daha fazla yıldır öğretmenlik yapanların %48'i; küsme 10 veya daha az yıldır öğretmenlik yapanların %53'ü, 11 veya daha fazla yıldır öğretmenlik yapanların %38'i; saygısız davranma 10 veya daha az yıldır öğretmenlik yapanların %70'i, 11 veya daha fazla yıldır öğretmenlik yapanların %49'u; ispiyonlama 10 veya daha az yıldır öğretmenlik yapanların %57'si, 11 veya daha fazla yıldır öğretmenlik yapanların %35'i tarafından yanıtlandığı görülmektedir. Bu yüzdelik değerlere göre 10 veya daha az yıldır görev yapan öğretmenlerin, 11 veya daha fazla yıldır görev yapan öğretmenlere oranla öğrencileri arasında tüm kategorilerde daha çok çatışma türü yaşandığını belirttiklerini söyleyebiliriz.

Bu farklılığın, istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda öğretmenlerin mesleki deneyimleri ile öğrenciler arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin görüşleri arasında farklılaşma ($X^2=0,54$; $sd=4$, $p>.05$, $n=116$) bulunmamıştır.

Tablo 4.32'de öğretmenlerin, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizleri mezun oldukları bölüme göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo da öğrenciler arasında yaşanan çatışma türleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, kişiler arası çatışmalar, iletişim çatışmaları ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.32: Mezun Oldukları Bölüme Göre Öğretmenlerin İlköğretim 4. ve 5.Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Ana Kategoriler	Çatışma Türleri	Sınıf Öğretmenliği (n=68)		Diğer (n=48)		Toplam (n=116)	
		F	%	F	%	F	%
Fiziksel Şiddet	1-Fiziksel kavga (dövüşme)	38	55,9	34	70,8	72	62,1
	2-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	45	66,2	39	81,3	84	72,4
	3-İtişip kakışma	60	88,2	44	91,7	104	89,7
	4-Güç gösterisinde bulunma	20	29,4	23	47,9	43	37,1
Toplam		163	239,7	140	291,7	303	261,3
Sözel Şiddet	5-Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)	48	70,6	41	85,4	89	76,7
	6-Kırıcı sözler söyleme	33	48,5	27	56,3	60	51,7
	7-Küfretme	31	45,6	36	75,0	67	57,8
Toplam		112	164,7	104	216,7	216	186,2
Kişiler Arası Çatışmalar	8-Kız-erkek çatışması	19	27,9	15	31,3	34	29,3
	9-Gruplaşma	31	45,6	16	33,3	47	40,5
Toplam		50	73,5	31	64,6	81	69,8
İletişim Çatışmaları	10-Küsme	31	45,6	20	41,7	51	44,0
Toplam		31	45,6	20	41,7	51	44,0
Ahlaki Değerlerle İlgili Çatışmalar	11-Saygısız davranma	33	48,5	34	70,8	67	57,8
	12-Dedikodu yapma	13	19,1	11	22,9	24	20,7
	13-İspiyonlama	22	32,4	29	60,4	51	44,0
	14-Şikayet etme	54	79,4	45	93,8	99	85,3
Toplam		122	179,4	119	247,9	241	207,8

Tablo 4.32’de öğretmenlerin, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde analizleri, mezun oldukları bölüme göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklılıklar saptanmıştır. Farklılık saptanan maddelerin yüzdelik değerlerine bakıldığında sınıflarında öğrencileri arasında yaşanan çatışma türü olarak güç gösterisinde bulunma sınıf öğretmenliği bölümünden mezun öğretmenlerin %29’u, diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin %48’i, küfretme sınıf öğretmenliği

bölümünden mezun öğretmenlerin %46'sı, diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin %75'i, saygısız davranma sınıf öğretmenliği bölümünden mezun öğretmenlerin %49'u, diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin %71'i, ispiyonlama sınıf öğretmenliği bölümünden mezun öğretmenlerin %32'si, diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin %60'ı, şikayet etme sınıf öğretmenliği bölümünden mezun öğretmenlerin %79'u, diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin %94'ü tarafından yanıtlandığı görülmektedir. Bu değerler alan dışı öğretmenlerin öğrencileri arasında fiziksel şiddet, sözel şiddet ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmaların daha yoğun olarak yaşandığını göstermektedir.

Bu farklılığın, istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile öğrenciler arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılaşma ($X^2=4,34$; $sd=4$, $p>.05$, $n=116$) bulunmamıştır.

4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.33'te ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verilen yanıtların frekans ve yüzde analizleri, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 4.33'te öğrenciler arasında yaşanan çatışma türleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, kişiler arası çatışmalar, iletişim çatışmaları ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.33: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadığı Çatışma Türlerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Ana Kategoriler	Çatışma Türleri	Öğrenci (n=537)		Öğretmen (n=116)	
		F	%	F	%
Fiziksel Şiddet	1-Fiziksel kavga (dövüşme)	225	41,9	72	62,1
	2-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	192	35,8	84	72,4
	3-İtişip kakışma	315	58,7	104	89,7
	4-Güç gösterisinde bulunma	156	29,1	43	37,1
Toplam		888	165,5	303	261,3
Sözel Şiddet	5-Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)	243	45,3	89	76,7
	6-Kırıcı sözler söyleme	256	47,7	60	51,7
	7-Küfretme	180	33,5	67	57,8
Toplam		679	126,5	216	186,2
Kişiler Arası Çatışmalar	8-Kız-erkek çatışması	249	46,4	34	29,3
	9-Gruplaşma	198	36,9	47	40,5
Toplam		447	83,3	81	69,8
İletişim Çatışmaları	10-Küsme	374	69,6	51	44,0
Toplam		374	69,6	51	44,0
Ahlaki Değerlerle İlgili Çatışmalar	11-Saygısız davranma	162	30,2	67	57,8
	12-Dedikodu yapma	155	28,9	24	20,7
	13-İspiyonlama	204	38,0	51	44,0
	14-Şikayet etme	342	63,7	99	85,3
Toplam		863	160,8	241	207,8

Tablo 4.33'te ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin maddelere verilen yanıtların frekans ve yüzde analizleri, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklılıklar görülmektedir. Farklılık saptanan maddelerin yüzdelik değerlerine bakıldığında, fiziksel kavga (dövüşme), öğrencilerin %42'si, öğretmenlerin %62'si, çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma öğrencilerin %36'sı, öğretmenlerin %72'si, itişip kakışma öğrencilerin %59'u, öğretmenlerin %90'ı, sözlü kavga (ağız dalaşı yapma), öğrencilerin %45'i, öğretmenlerin %77'si, küfretme öğrencilerin %34'ü, öğretmenlerin %58'i, kız-erkek

çatışması öğrencilerin %46'sı, öğretmenlerin %29'u, küsme öğrencilerin %70'i, öğretmenlerin %44'ü, saygısız davranma öğrencilerin %30'u öğretmenlerin %58'i, şikayet etme öğrencilerin %64'ü, öğretmenlerin %85'i tarafından yaşanan çatışma türleri olarak yanıtlandığı görülmektedir. Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre farklılık gösteren maddelerin yüzde dağılımlarına bakıldığında; öğretmen görüşleri, fiziksel şiddet, sözel şiddet ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar üzerinde öğrencilere oranla yoğunluk gösterirken öğrenci görüşleri, kişiler arası çatışmalar ve iletişim çatışmaları üzerinde yoğunluk göstermektedir.

Bu farklılığın, istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda öğrenciler ile öğretmenlerin çatışma türlerine ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılaşma ($X^2=49,25$; $sd=4$, $p<.05$, $n=653$) saptanmıştır.

4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. öğrencileri arasında yaşanan çatışmaların nedenleri nelerdir? Öğrenci çatışmalarının nedenleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.34'te ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmaların nedenlerine ilişkin maddelere verilen yanıtların frekans ve yüzde analizleri, öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 3.34'te öğrenci çatışmalarının nedenleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, kişisel özellikler, kişiler arası ilişkiler, iletişim becerisindeki eksiklikler, ahlaki öğeler, aile, okul yaşantısı (oyunlarla, kurallarla, fiziki koşullarla, eğitim-öğretim etkinlikleriyle ilgili), entelektüel öğeler ve diğer olmak üzere 10 ana kategoride toplanmaktadır.

**Tablo 4.34: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadığı
Çatışmaların Nedenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları**

Ana Kategoriler	Çatışma Nedenleri	Kız (n=254)		Erkek (n=283)		Toplam (n=537)	
		F	%	F	%	F	%
Fiziksel Şiddet	1-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	64	25,2	117	41,3	181	33,7
	2-İtişip kakışma	119	46,9	154	54,4	273	50,8
Toplam		183	72,1	271	95,7	454	84,5
Sözel Şiddet	3-Küfretme	64	25,2	117	41,3	181	33,7
	4-Kırıcı konuşma	150	59,1	126	44,5	276	51,4
	5-Lakap takma	119	46,9	183	64,7	302	56,2
	6-Laf atma	78	30,7	120	42,4	198	36,9
Toplam		411	161,9	546	192,9	957	178,2
Kişisel Özellikler	7-İnatlaşma	129	50,8	125	44,2	254	47,3
	8-Kıskanç olma	106	41,7	87	30,7	193	35,9
	9-Rekabetçi olma	62	24,4	80	28,3	142	26,4
	10-Yenilgiyi kabullenmeme	87	34,3	121	42,8	208	38,7
	11-Geçimsiz olma	68	26,8	68	24,0	136	25,3
	12-Hatayı kabullenmeme	91	35,8	92	32,5	183	34,4
	13-Alıngan olma	131	51,6	87	30,7	218	40,6
	14-Duyguları kontrol edememe	84	33,1	88	31,1	172	32,0
Toplam		758	298,5	748	268,3	1506	286,6
Kişiler Arası İlişkiler	15-Liderlik mücadeleleri yapma	63	24,8	110	38,9	173	32,2
	16-Gruplaşma	94	37,0	99	35,0	193	35,9
	17-Üstünlük sağlamaya çalışma	61	24,0	96	33,9	157	29,2
	18-Eleştirme	91	35,8	83	29,3	174	32,4
Toplam		309	121,6	388	137,1	697	129,7
İletişim Becerisindeki Eksiklikler	19-Kendini ifade edememe	62	24,4	81	28,6	143	26,6
	20-Kendini arkadaşının yerine koyarak duygu ve düşüncelerini anlayamama	66	26,0	68	24,0	134	25,0
	21-Sorun çözme becerilerine sahip olmama	64	25,2	67	23,7	131	24,4

		22-Doğru dinleme alışkanlığının olmayışı	70	27,6	71	25,1	141	26,3
Toplam			262	103,2	287	101,4	549	102,3
Ahlaki Öğeler		23-Sataşma	87	34,3	142	50,2	229	42,6
		24-Saygısız davranma	70	27,6	98	34,6	168	31,3
		25-Şikayet etme	145	57,1	163	57,6	308	57,4
		26-Yalan söyleme	96	37,8	114	40,3	210	39,1
		27-Arkadaşının eşyasına zarar verme	78	30,7	80	28,3	158	29,4
		28-Verilen sözü tutmama	75	29,5	83	29,3	158	29,4
		29-İspiyonlama	93	36,6	118	41,7	211	39,3
Toplam			644	253,6	798	282	1442	268,5
Aile		30-Ailenin terbiye vermemesi	47	18,5	57	20,1	104	19,4
		31-Aile içindeki iletişim eksikliği	43	16,9	37	13,1	80	14,9
		32-Aile ortamında var olan şiddet	34	13,4	40	14,1	74	13,8
		33-Anne-babanın boşanmış olması	31	12,2	34	12,0	65	12,1
		34-Ailenin ekonomik durumu	40	15,7	47	16,6	87	16,2
Toplam			195	76,7	215	75,9	410	76,4
Okul Yaşantısı	Oyunlarla ilgili	35-Oyun kurallarına uymama	109	42,9	104	36,7	213	39,7
		36-Birbirlerine zarar vermelerine yol açan oyunları tercih etmeleri	66	26,0	87	30,7	153	28,5
		37-Oynayanların oyununu bozma	95	37,4	99	35,0	194	36,1
	Kurallarla ilgili	38-Okul ve sınıf kurallarına uymama	69	27,2	68	24,0	137	25,5
	Fiziki koşullarla ilgili	39-Sırayı paylaşamama	73	28,7	74	26,1	147	27,4
		40-Yer kavgası yapma	90	35,4	94	33,2	184	34,3
		41-Oyun alanını paylaşamama	66	26,0	85	30,0	151	28,1
	Eğitim-öğretim etkinlikleri	42-Grup çalışmalarında bazı öğrencilerin görevini yerine getirmemesi	79	31,1	79	27,9	158	29,4
	Toplam		647	254,7	690	243,6	1337	249
	Entelektüel Öğeler	43-Düşüncelerindeki farklılıklar	96	37,8	74	26,1	170	31,7
		44-Okulumuzun sosyal çevresi	47	18,5	65	23,0	112	20,9

Toplam		143	56,3	139	49,1	282	52,6
Diğer	45-TV’de şiddete dayalı yayınların çokluğu	75	29,5	95	33,6	170	31,7
	46-Farklı futbol takımlarını tutma	122	48,0	151	53,4	273	50,8
Toplam		197	77,5	246	87	443	82,5

Tablo 4.34’te öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların nedenlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların toplam yüzdelik değerlerine göre fiziksel şiddet (itişip kakışma, %51), sözel şiddet (kırıcı konuşma, %51, lakap takma, %56), kişisel özellikler (inatlaşma, %47, alıngan olma, %47), kişiler arası ilişkiler (gruplaşma, %36, liderlik mücadeleleri yapma %32, eleştirme %32), ahlaki öğeler (sataşma %43, şikayet etme %57, yalan söyleme %39), okul yaşantısı (oyun kurallarına uymama %40, oynayanların oyununu bozma %36, yer kavgası yapma %34), entelektüel öğeler (düşüncelerdeki farklılıklar %32) ve diğer (TV’de şiddete dayalı yayınların çokluğu %32, farklı futbol takımlarını tutma %51) kategorileri öne çıkmaktadır. Tablo-8’de yüzdelik değerlerinin düşüklüğüyle dikkati çeken kategori ise ailedir. Öğrencilerin sadece %19’u ailenin terbiye vermemesi, %15’i aile içindeki iletişim eksikliği, %14’i aile ortamında var olan şiddet, %12’si anne-babanın boşanmış olması, %16’sı ailenin ekonomik durumunu çatışmalarına neden olarak belirtmişlerdir.

Öğrencilerin çatışma nedenlerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların yüzdelik değerleri cinsiyete göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklılık gösteren maddelerden çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma kız öğrencilerin %25’i, erkek öğrencilerin %41’i, itişip kakışma kız öğrencilerin %47’si, erkek öğrencilerin %54’ü, küfretme kız öğrencilerin %25’i, erkek öğrencilerin %41’i, kırıcı konuşma kız öğrencilerin %59’u, erkek öğrencilerin %45’i, lakap takma kız öğrencilerin %47’si, erkek öğrencilerin %65’i, laf atma kız öğrencilerin %31’i, erkek öğrencilerin %42’si tarafından yanıtlandığı görülmektedir. Bu değerlere göre kırıcı konuşma maddesi hariç fiziksel şiddet ve sözel şiddet kategorisindeki maddelerin, erkek öğrenciler tarafından kız öğrencilere oranla daha sık çatışma nedeni olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin çatışma nedenlerine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam

frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, öğrencilerin çatışma nedenlerine ilişkin görüşlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılaşma ($X^2=29,72$; $sd=12$, $p<.05$, $n=537$) saptanmıştır.

4.5 Beşinci Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın beşinci alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmaların nedenlerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.35’te ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmaların nedenlerine ilişkin yanıtların frekans ve yüzde analizleri, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 4.35’te öğrenci çatışmalarının nedenleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, kişisel özellikler, kişiler arası ilişkiler, iletişim becerisindeki eksiklikler, ahlaki öğeler, aile, okul yaşantısı (oyunlarla, kurallarla, fiziki koşullarla, eğitim-öğretim etkinlikleriyle ilgili), entelektüel öğeler ve diğer olmak üzere 10 ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.35: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadığı Çatışma Nedenlerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Ana Kategoriler	Çatışma Nedenleri	Öğrenci (n=537)		Öğretmen (n=116)	
		F	%	F	%
Fiziksel Şiddet	1-Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	181	33,7	59	50,9
	2-İtişip kakışma	273	50,8	77	66,4
Toplam		454	84,5	136	117,3
Sözel Şiddet	3-Küfretme	181	33,7	64	55,2
	4-Kırıcı konuşma	276	51,4	55	47,4
	5-Lakap takma	302	56,2	60	51,7
	6-Laf atma	198	36,9	38	32,8
Toplam		957	178,2	217	187,1
Kişisel Özellikler	7-İnatlaşma	254	47,3	39	33,6
	8-Kıskanç olma	193	35,9	38	32,8
	9-Rekabetçi olma	142	26,4	37	31,9

	10-Yenilgiyi kabullenmeme	208	38,7	40	34,5
	11-Geçimsiz olma	136	25,3	46	39,7
	12-Hatayı kabullenmeme	183	34,1	58	50,0
	13-Alıngan olma	218	40,6	48	38,8
	14-Duyguları kontrol edememe	172	32,0	46	39,7
Toplam		1506	280,3	352	301
Kişiler Arası İlişkiler	15-Liderlik mücadeleleri yapma	173	32,2	34	29,3
	16-Gruplaşma	193	35,9	31	26,7
	17-Üstünlük sağlamaya çalışma	157	29,2	36	31,0
	18-Eleştirme	174	32,4	20	17,2
Toplam		697	129,7	121	104,2
İletişim Becerisindeki Eksiklikler	19-Kendini ifade edememe	143	26,6	48	41,4
	20-Kendini arkadaşının yerine koyarak duygu ve düşüncelerini anlayamama	134	25,0	57	49,1
	21-Sorun çözme becerilerine sahip olmama	131	24,4	60	51,7
	22-Doğru dinleme alışkanlığının olmayışı	141	26,3	64	55,2
Toplam		549	102,3	229	197,4
Ahlaki Öğeler	23-Sataşma	229	42,6	52	44,8
	24-Saygısız davranma	168	31,3	36	31,0
	25-Şikayet etme	308	57,4	76	65,5
	26-Yalan söyleme	210	39,1	36	31,0
	27-Arkadaşının eşyasına zarar verme	158	29,4	20	17,2
	28-Verilen sözü tutmama	158	29,4	28	24,1
	29-İspiyonlama	211	39,3	35	30,2
Toplam		1442	268,5	283	243,8
Aile	30-Ailenin terbiye vermemesi	104	19,4	59	50,9
	31-Aile içindeki iletişim eksikliği	80	14,9	75	64,7
	32-Aile ortamında var olan şiddet	74	13,8	65	56,0
	33-Anne-babanın boşanmış olması	65	12,1	45	38,8

		34-Ailenin ekonomik durumu	87	16,2	56	48,3
Toplam			410	76,4	300	258,7
O K U L Y A Ş A N T I S I	Oyunlarla ilgili	35-Oyun kurallarına uymama	213	39,7	38	32,8
		36-Birbirlerine zarar vermelerine yol açan oyunları tercih etmeleri	153	28,5	36	31,0
		37-Oynayanların oyununu bozma	194	36,1	45	38,8
	Kurallarla ilgili	38-Okul ve sınıf kurallarına uymama	137	25,5	55	47,4
	Fiziki koşullarla ilgili	39-Sırayı paylaşamama	147	27,4	37	31,9
		40-Yer kavgası yapma	184	34,3	36	31,0
		41-Oyun alanını paylaşamama	151	28,1	22	19,0
	Eğitim-öğretim etkinlikleri	42-Grup çalışmalarında bazı öğrencilerin görevini yerine getirmemesi	158	29,4	42	36,2
Toplam			1337	249	311	268,1
Entelektüel Öğeler		43-Düşüncelerindeki farklılıklar	170	31,7	23	19,8
		44-Okulumuzun sosyal çevresi	112	20,9	53	45,7
Toplam			282	52,6	76	65,5
Diğer		45-TV’de şiddete dayalı yayınların çokluğu	170	31,7	70	60,3
		46-Farklı futbol takımlarını tutma	273	50,8	21	18,1
Toplam			443	82,5	91	78,4

Tablo 4.35’te ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma nedenlerine ilişkin frekans ve yüzde analizleri, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde öğretmenler, öğrenci görüşlerine paralel olarak fiziksel şiddeti (çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma % 51, itişip kakışma %66), sözel şiddeti (küfretme %55, kırıncı konuşma %47, lakap takma %51) öğrenci çatışmalarının başlıca nedenleri olarak görmektedirler.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin çatışmaların nedenlerine ilişkin görüşlerinde yüzdelik değerlere göre farklılık gösteren kategoriler ise iletişim becerisindeki eksiklikler, aile, okul yaşantısı (kurallarla ilgili) ve diğerdir. Bu kategorilerde yer alan yüzdelik değerlere bakıldığında iletişim becerisindeki eksiklikler kategorisinde kendini ifade edememe maddesi öğrencilerin %27'si, kendini arkadaşının yerine koyarak duygu ve düşüncelerini anlayamama maddesi öğrencilerin %25'i, öğretmenlerin %49'u; aile kategorisinde ailenin terbiye vermemesi maddesi öğrencilerin %19'u, öğretmenlerin %51'i; aile içindeki iletişim eksikliği maddesi öğrencilerin %15'i, öğretmenlerin %65'i; aile ortamında var olan şiddet maddesi öğrencilerin %14'ü, öğretmenlerin %56'sı; ailenin ekonomik durumu maddesi öğrencilerin %16'sı, öğretmenlerin %48'i; okul yaşantısı kategorisinde okul ve sınıf kurallarına uymama maddesi öğrencilerin %25'i, öğretmenlerin %47'si tarafından çatışmaların nedenleri olarak görülmektedir. Bu yüzdelik değerlerden öğretmenlerin iletişim becerisindeki eksiklikleri, aileyi ve kurallara uymamayı öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların önemli nedenleri olarak görürken öğrencilerin aynı görüşte olmadığı anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin çatışma nedenlerine ilişkin görüşlerinin farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden yapılan X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, öğrencilerin ve öğretmenlerin çatışma nedenlerine ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılıklar ($X^2=304,51$; $sd=12$, $p<.05$, $n=653$) saptanmıştır.

4.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın altıncı alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri aralarında yaşadıkları çatışmaları nasıl çözmektedirler?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.36’da ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaları çözme strateji ve taktiklerine ilişkin maddelere verilen yanıtların frekans ve yüzde analizleri, cinsiyetlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 4.36’da öğrencilerin çatışma çözme taktikleri yapıcı, yıkıcı, kaçınma ve diğer olmak üzere dört strateji içerisinde yer almaktadır (Türnüklü, 2005b). Stratejiler yapısına göre iç denetimli ve dış denetimli olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır.

**Tablo 4.36: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları
Çatışmaları Çözme Strateji ve Taktiklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Analiz
Sonuçları**

Çatışma Çözüm Stratejileri	Stratejinin Yapısı	Çatışma Çözüm Taktikleri	Kız (n=254)		Erkek (n=283)		Toplam (n=537)	
			F	%	F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	İç denetimli	1-Karşılıklı konuşup anlaşarak	195	76,8	180	63,6	375	69,8
		2- Karşılıklı özür dileyip barışarak	210	82,7	234	82,7	444	82,7
		3-Kendimizi arkadaşımızın yerine koyup duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak	140	55,1	122	43,1	262	48,8
		4-Espri yapıp şakalaşarak	113	44,5	162	57,2	275	51,2
	Dış denetimli	5-Öğretmenimizden yardım alarak	88	34,6	120	42,4	208	38,7
		6-Bir arkadaşımızdan yardım alarak	91	35,8	95	33,6	186	34,6
Toplam			837	329,5	913	322,6	1750	325,8
Yıkıcı Stratejiler	İç denetimli	7-Kavga ederek	16	6,3	46	16,3	62	11,5
		8-Küfrederek	17	6,7	38	13,4	55	10,2
		9-Ağız dalaşı yaparak	20	7,9	35	12,4	55	10,2
		10-Küserek	37	14,6	66	23,3	103	19,2
		11-Tehdit ederek	20	7,9	47	16,6	67	12,5
		12-Birbirimize karşı aynı davranışta bulunarak	49	19,3	63	22,3	112	20,9
	Dış denetimli	13-Öğretmene ya da okul yönetimine şikayet ederek	22	8,7	53	18,7	75	14,0
	Toplam			181	71,4	348	123	529
Kaçınma Stratejileri		14-Zamana bırakarak	94	37,0	96	33,9	190	35,4
		15-Alttan alarak	91	35,8	90	31,8	181	33,7
Toplam			185	72,8	186	65,7	371	69,1
Diğer		16-Yaşadığımız çatışmayı unutarak hiç bir sorun yaşanmamış gibi ilişkimize devam ederek	119	46,9	136	48,1	255	47,5
Toplam			119	46,9	136	48,1	255	47,5

Tablo 4.36’da öğrencilerin yaşadıkları çatışmaları çözme strateji ve taktiklerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların toplam yüzdelik değerlerine bakıldığında öğrencilerin çatışmalarını çözmek için sıklıkla iç denetimli yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerden karşılıklı konuşup anlaşarak (%70), özür dileyip barışarak (%83), kendisini arkadaşının yerine koyup duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak (%49), espri yapıp şakalaşarak (%51), dış denetimli yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerden öğretmenlerinden yardım alarak (%39), bir arkadaşlarından yardım alarak (%35); kaçınma stratejilerinden zamana bırakarak (%35), alttan alarak (%34), diğer kategorisinden ise yaşadığımız çatışmayı unutarak hiç bir sorun yaşanmamış gibi ilişkimize devam ederek strateji ve taktiklerine başvurdıkları görülmektedir. Bu değerlere göre öğrenci görüşlerinin yıkıcı stratejileri kullanmadıklarını yönünde olduğunu söyleyebiliriz.

Öğrencilerin çatışma çözme strateji ve taktiklerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların yüzdelik değerleri cinsiyete göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklılık gösteren maddelerin yapıcı ve yıkıcı stratejilerde yer aldığı görülmektedir. Tablo 4.36’ya göre iç denetimli yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerden karşılıklı konuşup anlaşarak taktiğini kız öğrencilerin %77’si, erkek öğrencilerin %64’ü, kendimizi arkadaşımızın yerine koyup duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak taktiğini kız öğrencilerin %55’i, erkek öğrencilerin %43’ü, espri yapıp şakalaşarak taktiğini kız öğrencilerin %45’i, erkek öğrencilerin %57’si, dış denetimli yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerden öğretmenimizden yardım alarak taktiğini kız öğrencilerin %35’i, erkek öğrencilerin %42’si yanıtlamıştır. Bu değerler kız öğrencilerin çatışmalarını karşılıklı konuşup, anlaşıp özür dileyerek çözme yolunu erkek öğrencilere oranla daha sık kullandıklarını ve empati yeteneklerinin daha gelişmiş olduğunu göstermektedir. Erkek öğrenciler (%57) ise iç denetimli yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerden espri yapıp şakalaşarak taktiğine kız öğrencilere (%45) oranla daha sık kullanılmaktadırlar. İç denetimli yıkıcı stratejilerden kavga ederek taktiği kız öğrencilerin %6’sı, erkek öğrencilerin %16’sı, küfrederek taktiği kız öğrencilerin %7’si, erkek öğrencilerin %13’ü, ağız dalaşı yaparak taktiği kız öğrencilerin %8’i, erkek öğrencilerin %12’si, küserek taktiği kız öğrencilerin %15’i, erkek öğrencilerin %23’ü, tehdit ederek taktiği kız öğrencilerin %8’i, erkek öğrencilerin %17’si, dış denetimli yıkıcı stratejilerden öğretmene ya da okul

yönetimine şikayet ederek taktiği kız öğrencilerin %9'u, erkek öğrencilerin %19'u tarafından yanıtlanmıştır. Buna göre erkek öğrencilerin çatışmalarını çözmek için kız öğrencilere oranla yıkıcı stratejileri daha sıklıkla kullandıklarını söyleyebiliriz.

Öğrencilerin cinsiyete göre, çatışmalarını çözmek için başvurdukları strateji ve taktiklere ilişkin bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, öğrencilerin çatışma çözme strateji ve taktiklerine ilişkin görüşlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılaşma ($X^2=33,98$; $sd=3$, $p<.05$, $n=537$) bulunmuştur.

4.7 Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın yedinci alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaları çözmek için kullandıkları çatışma çözme strateji ve taktiklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.37’de ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaları çözme strateji ve taktiklerine ilişkin maddelere verilen yanıtların frekans ve yüzde analizleri, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Tabloda öğrencilerin çatışma çözme taktikleri yapıcı, yıkıcı, kaçınma ve diğer olmak üzere dört strateji içerisinde yer almaktadır (Türnüklü, 2005b). Stratejiler yapısına göre iç denetimli ve dış denetimli olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır.

Tablo 4.37: Öğrenci ve Öğretmenlerin İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Strateji ve Taktiklerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Çatışma Çözüm Stratejileri	Stratejinin Yapısı	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğrenci (n=537)		Öğretmen (n=116)	
			F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	İç denetimli	1-Karşılıklı konuşup anlaşarak	375	69,8	36	31,6
		2- Karşılıklı özür dileyip barışarak	444	82,7	51	44,0
		3-Kendisini arkadaşının yerine koyup duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak	262	48,8	17	14,7
		4-Espri yapıp şakalaşarak	275	51,2	8	6,9
	Dış denetimli	5-Öğretmenlerinden yardım alarak	208	38,7	95	81,9

		6-Bir arkadaşlarından yardım olarak	186	34,6	21	18,1
Toplam			1750	325,8	228	197,2
Yıkıcı Stratejiler	İç denetimli	7-Kavga ederek	62	11,5	38	32,8
		8-Küfrederek	55	10,2	23	19,8
		9-Ağız dalaşı yaparak	55	10,2	47	40,5
		10-Küserek	103	19,2	34	29,3
		11-Tehdit ederek	67	12,5	29	25,0
		12-Birbirlerine karşı aynı davranışta bulunarak	112	20,9	40	34,5
	Dış denetimli	13-Öğretmene ya da okul yönetimine şikayet ederek	75	14,0	62	53,4
Toplam			529	98,5	273	235,3
Kaçınma Stratejileri		14-Zamana bırakarak	190	35,4	9	7,8
		15-Altın olarak	181	33,7	5	4,3
Toplam			371	69,1	14	12,1
Diğer		16-Yaşadıkları çatışmayı unutarak hiç bir sorun yaşanmamış gibi ilişkilerine devam ederek	255	47,5	29	25,0
Toplam			255	47,5	29	25,0

Tablo 4.37’de öğretmenlerin öğrencilerin çatışmalarını çözme strateji ve taktiklerine ilişkin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımlarına bakıldığında iç denetimli yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerden karşılıklı konuşup anlaşarak (%32), özür dileyip barışarak (%44), dış denetimli yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerden öğretmenlerinden yardım olarak (%82); iç denetimli yıkıcı stratejilerden kavga ederek (%33), ağız dalaşı yaparak (%41), birbirlerine karşı aynı davranışta bulunarak (% 35), dış denetimli yıkıcı stratejilerden öğretmene ya da okul yönetimine şikayet ederek (%53) taktiklerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu değerler içerisinde dış denetimli yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerden öğretmenlerinden yardım olarak (%82) ve dış denetimli yıkıcı stratejilerden öğretmene ya da okul yönetimine şikayet ederek (%53) taktiklerinin yoğunluğu dikkati çekmektedir. Bu durum öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin çatışmalarını çoğunlukla dış denetimle çözmeye çalıştıklarını göstermektedir.

Tablo 4.37’de öğrencilerin çatışma çözme strateji ve taktiklerine ilişkin maddelere verilen yanıtların frekans ve yüzde analizleri, öğrenci ve öğretmen

görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklılıklar görülmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin öğretmenlerinden yardım alma taktiği dışında yapıcı, barışçıl ve uzlaşmacı stratejiler ile kaçınma stratejilerini kullanmadıklarını belirtirken öğrenciler tam tersi yönde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin, öğrencilerinin yıkıcı stratejileri kullandıkları yönündeki yüzdelik değerleri öğrencilere oranla daha fazladır. Bu durum öğretmenlerin, öğrencilerinin yıkıcı stratejilere daha çok başvurdukları görüşünde olduğunu göstermektedir. Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre farklılık gösteren yaşadıkları çatışmayı unutarak hiç bir sorun yaşanmamış gibi ilişkilerine devam ederek taktiğidir. Bu taktiğe ilişkin madde öğrencilerin %48'i, öğretmenlerin %25'i tarafından yanıtlanmıştır.

Öğrencilerin çatışmalarını çözmek için başvurdukları strateji ve taktiklere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerindeki bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, öğrencilerin çatışma çözme strateji ve taktiklerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılaşma ($X^2=277,59$; $sd=3$, $p<.05$, $n=653$) bulunmuştur.

4.8 Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sekizinci alt probleme ilişkin bulgular: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı çatışmaların sıklık düzeyi nedir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.38’de ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaların sıklık düzeyine ilişkin frekans ve yüzde analizleri, öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

Tablo 4.38:Öğrencilerin Yaşadığı Çatışmaların Sıklık Düzeyine İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Sıklık	Kız (n=254)		Erkek (n=283)		Toplam (n=537)	
	F	%	F	%	F	%
Günde iki veya üç defa	62	24,4	54	19,1	116	21,6
Günde bir defa	49	19,3	55	19,4	104	19,4
Haftada iki veya üç defa	41	16,1	27	9,5	68	12,7
Haftada bir defa	20	7,9	34	12,0	54	10,1
Ayda bir veya iki defa	31	12,2	27	9,5	58	10,8
Yılda dört-beş defa veya daha az	15	5,9	38	13,4	53	9,9
Hiç yaşamıyorum	36	14,2	46	16,3	82	15,3

Tablo 4.38’den öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların sıklık düzeyine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların toplam yüzdelik değerine bakıldığında önemli bir bölümünün (%22) günde iki veya üç defa çatışma yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir. Benzer biçimde günde bir defa çatışma yaşayanların yüzde değeri %19’dur. Bu değerlere göre öğrencilerin %41’nin günde en az bir defa çatışma yaşadığını söyleyebiliriz. Her hafta en az bir defa çatışma yaşayanların yüzde değeri %23, ayda bir iki defa veya daha az çatışma yaşayanların yüzde değeri ise %22’dir. Hiç çatışma yaşamadığını belirten öğrencilerin yüzde değeri ise %15’tir. Bu değerlerden öğrencilerin günlük yaşamlarında çatışmaların oranının az olduğunu ya da öğrencilerin her sorunu bir çatışma olarak görmediği sonucuna varılabilir.

Tablo 4.38’den öğrenci çatışmalarının sıklık düzeyine ilişkin yüzdelik değerlere cinsiyete göre karşılaştırmalı olarak bakıldığında çok yüksek olmamakla birlikte farklılıklar söz konusudur. Her gün (günde iki veya üç defa, günde bir defa) çatışma yaşadıklarını belirten kız öğrencilerin yüzdesi (%44) erkek öğrencilere (%39) oranla fazladır. Ayda bir iki defa veya daha az çatışma yaşayan erkek öğrencilerin yüzdesi (%23) ise kız öğrencilere (%18) oranla fazladır. Bu değerlere bakılarak kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sık çatışma yaşadıklarını söyleyebiliriz. Buna paralel olarak yüzdelik değerlerdeki bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek için tüm maddelerin frekans değerleri üzerinden yapılan X^2 analizi sonucunda anlamlı farklılaşma ($X^2=17,57$; $sd=6$, $P<.05$, $n=537$) bulunmuştur.

4.9 Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri, arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek için hangi strateji ve taktikleri kullanmaktadırlar?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.39’da ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlarının yaşadıkları çatışmaları çözme strateji ve taktiklerine ilişkin frekans ve yüzde analizleri, cinsiyetlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo’da çatışma çözüm taktikleri yapıcı, uzlaşmacı, barışçıl; yıkıcı, kaçınma ve diğer olmak üzere dört ana stratejide toplanmaktadır (Türnüklü, 2005b). Stratejiler yapısına göre iç denetimli ve dış denetimli olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır.

Tablo 4.39: Öğrencilerin, Arkadaşlarının Yaşadığı Çatışmaları Çözme Strateji ve Taktiklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Çatışma Çözüm Stratejileri	Stratejinin Yapısı	Çatışma Çözüm Taktikleri	Kız (n=254)		Erkek (n=283)		Toplam (n=537)	
			F	%	F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	İç denetimli	1-Ayırır, sakinleştirirler.	198	78,0	213	75,3	411	76,5
		2-Karşılıklı özür diletirip barıştırırılar.	184	72,4	178	62,9	362	67,4
		3-Onlara çatışmadan konuşarak ve anlaşarak sorunlarını çözmelerini söylerler.	151	59,4	122	43,1	273	50,8
		4-Onları dinler, haklı ve haksızı ortaya çıkarıp yapmaları gerekeni anlatırlar.	148	58,3	141	49,8	289	53,8
	Dış denetimli	5-Öğretmene söylerler.	48	18,9	86	30,4	134	25,0
Toplam			729	287	740	261,5	1469	273,5
Yıkıcı Stratejiler	İç denetimli	6-Kızar, bağırlarlar.	24	9,4	44	15,5	68	12,7
		7-Onlara küserler.	20	7,9	42	14,8	62	11,5
		8-Önce ayırmaya çalışırlar, ayıramazlarsa vururlar.	20	7,9	29	10,2	49	9,1
Toplam			64	25,2	115	40,5	179	33,3
Kaçınma Stratejileri		9-Bir şey yapmazlar.	30	11,8	44	15,5	74	13,8
Toplam			30	11,8	44	15,5	74	13,8
Diğer		10-Sevdiği arkadaşının yanında olurlar.	38	15,0	73	25,8	111	20,7
		11-Haklı olanın yanında olurlar.	134	52,8	125	44,2	259	48,2
Toplam			172	67,8	198	70	370	68,9

Tablo 4.39'dan toplam yüzdelik değerlere bakıldığında öğrencilerin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları sıklıkla yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerde yer alan şu taktiklerle çözdükleri saptanmıştır: Ayırır, sakinleştiririm (%77), karşılıklı özür diletirip barıştırırım (%67), onlara çatışmadan konuşarak ve anlaşarak sorunlarını çözmelerini söylerim (%51), onları dinler, haklı ve haksızı ortaya çıkarıp yapmaları gerekeni anlatırım (%54), öğretmene söylerim (%25). Bu sonuçlardan farklı olarak öğrencilerin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek için en seyrek yıkıcı stratejilerde yer alan kızar, bağırlım (%13), onlara küserim (%12), önce ayırmaya çalışırım, ayıramazlarsa vururum (%9) taktiklerine

başvurdukları görülmektedir. Benzer olarak kaçınma stratejisinde yer alan bir şey yapmam (%14) taktiğinin öğrenciler tarafından nadir olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Bu değerlere göre öğrenciler, arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları yapıcı stratejilerle çözdüklerini düşünmektedirler.

Tablo 4.39'dan öğrencilerin arkadaşlarının yaşadıkları çatışmaları çözme strateji ve taktiklerine ilişkin yüzde değerleri cinsiyete göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklılıklar görülmektedir. Kızların erkeklere oranla daha sık kullandıkları taktikler şunlardır: Ayırır, sakinleştiririm (%78), karşılıklı özür diletirip barıştırırım (%72), onlara çatışmadan konuşarak ve anlaşarak sorunlarını çözmelerini söylerim (%59), onları dinler, haklı ve haksızı ortaya çıkarıp yapmaları gerekeni anlatırım (%58). Bu yüzdelik değerlerden kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla yapıcı, barışçıl ve uzlaşmacı stratejileri daha sıklıkla tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Buna karşın erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha sıklıkla kullandıkları taktikler şunlardır: Öğretmene söylerim (%30), kızar, bağırırım (%16), onlara küserim (%15), önce ayırmaya çalışırım, ayıramazlarsa vururum (%10), bir şey yapmam (%14). Bu değerlere göre erkek öğrenciler, kız öğrencilere oranla arkadaşları arasındaki çatışmaları çözmek için yıkıcı stratejileri ve kaçınma stratejilerini daha sık kullanmaktadırlar. Ayrıca erkek öğrenciler (%30), kız öğrencilere (%19) oranla öğretmen yardımına daha çok baş vurmaktadırlar. Buna göre erkek öğrencilerin çatışmalarını, iç denetim yerine dış denetimle çözmeyi tercih ettiklerini söyleyebiliriz.

Kız ve erkek öğrencilerin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklerdeki bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden yapılan X^2 analizinde anlamlı farklılaşma ($X^2=14,15$; $sd=3$, $P<.05$, $n=537$) bulunmuştur.

4.10 Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın onuncu alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri farklılık göstermekte midir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.40'ta öğrencilerin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları taktikler yapıcı, uzlaşmacı, barışçıl; yıkıcı, kaçınma ve diğer olmak üzere dört ana stratejide toplanmaktadır (Türnüklü, 2005b). Stratejiler yapısına göre iç denetimli ve dış denetimli olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır.

Tablo 4.40: Öğrencilerin, Arkadaşlarının Yaşadığı Çatışmaları Çözme Strateji ve Taktiklerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Çatışma Çözüm Stratejileri	Stratejinin Yapısı	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğrenci (n=537)		Öğretmen (n=116)	
			F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	İç denetimli	1-Ayırır, sakinleştirirler.	411	76,5	70	60,3
		2-Karşılıklı özür diletirip barıştırırlar.	362	67,4	36	31,0
		3-Onlara çatışmadan konuşarak ve anlaşarak sorunlarını çözmelerini söylerler.	273	50,8	25	21,6
		4-Onları dinler, haklı ve haksızı ortaya çıkarıp yapmaları gerekeni anlatırlar.	289	53,8	23	19,8
	Dış denetimli	5-Öğretmene söylerler.	134	25,0	95	81,9
Toplam			1469	273,5	249	214,6
Yıkıcı Stratejiler	İç denetimli	6-Kızar, bağırırlar.	68	12,7	23	19,8
		7-Onlara küserler.	62	11,5	9	7,8
		8-Önce ayırmaya çalışırlar, ayıramazlarsa vururlar.	49	9,1	19	16,4
Toplam			179	33,3	51	44
Kaçınma Stratejileri		9-Bir şey yapmazlar.	74	13,8	7	6,0
Toplam			74	13,8	7	6,0
Diğer		10-Sevdiği arkadaşının yanında olurlar.	111	20,7	56	48,3
		11-Haklı olanın yanında olurlar.	259	48,2	44	37,9
Toplam			370	68,9	100	86,2

Tablo 4.40'ta öğrenciler ile öğretmenlerin, öğrencilerin arkadaşları arasındaki çatışmaları çözme strateji ve taktiklerine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde farklılıklar görülmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin arkadaşlarının çatışmalarını çözmede en sık başvurdukları taktiğin kendilerinden yardım alma (%82) olduğunu belirtirken öğrenciler (%25) bu taktiğe

sıkça başvurmadıklarını belirtmişleridir. Buna ek olarak öğretmenler, öğrencilerinin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek için çoğunlukla kullandıkları stratejilerin ayırır, sakinleştirirler (%60), karşılıklı özür diletirip barıştırırlar (%31), onlara çatışmadan konuşarak ve anlaşarak sorunlarını çözmelerini söylerler (%22), onları dinler, haklı ve haksızı ortaya çıkarıp yapmaları gerekeni anlatırlar (%20) olduğunu düşünmektedirler. Bu değerler öğretmenlerin, öğrencilerin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları yapıcı, barışçıl ve uzlaşmacı stratejiler kullanarak çözdüklerini düşündüklerini göstermektedir. Bu görüş öğrencilerin görüşleriyle paralellik göstermektedir; ancak yüzdeler değere baktığımızda öğretmenlerin yapıcı, barışçıl ve uzlaşmacı stratejilerde yer alan taktiklere ilişkin yüzdeleri öğrencilere oranla oldukça düşüktür. Yıkıcı stratejilere ilişkin yüzdeler değeri incelediğimizde, kızar, bağırırlar taktiği öğrencilerin %13'ü, öğretmenlerin %20'si, önce ayırmaya çalışırlar, ayıramazlarsa vururlar taktiği öğrencilerin %9'u, öğretmenlerin %16'sı tarafından yanıtlanmıştır. Kaçınma stratejileri ve diğer kategorisinde yer alan taktiklerin yüzdeler değeri de farklılık göstermektedir. Örneğin, bir şey yapmazlar maddesi öğrencilerin %14'ü, öğretmenlerin %6'sı, sevdiğim arkadaşımın yanında olurum maddesi öğrencilerin %21, öğretmenlerin %48'i, haklı olanın yanında olurlar maddesi öğrencilerin %48'i öğretmenlerin %38'i tarafından yanıtlanmıştır. Bütün strateji ve taktiklere ilişkin yüzdeler değeri arasındaki bu oransal farkın istatistiksel olarak anlamlılığını test etmek için tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değeri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda öğrencilerin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözme strateji ve taktiklerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık ($X^2=21,95$; $sd=3$, $P<.05$, $n=653$) bulunmuştur.

4.11 On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on birinci alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmalar derslerini nasıl etkilemektedir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.41’de İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin frekans ve yüzde analizleri cinsiyete göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 4.41’de çatışmaların dersler üzerindeki etkileri motivasyon ve dikkat, sınıf atmosferi, öğretmenin performansı, eğitim-öğretim etkinlikleri ve diğer olmak üzere toplam beş etkileme alanında

incelenmektedir. Ayrıca Tablo 4.41’de çatışmaların etkileme yönü olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Tablo 4.41: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Dersler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Etkilediği Alan	Etkileme Yönü	Etkileri	Kız (n=254)		Erkek (n=283)		Toplam (n=537)	
			F	%	F	%	F	%
Motivasyona ve Dikkate	Olumlu	1-Öğrencilerin hırslanarak daha çok çalışmalarını sağlar.	94	37,0	119	42,0	213	39,7
	Olumsuz	2-Öğrencilerin dersi öğrenme isteği kalmaz.	51	20,1	78	27,6	129	24,0
		3-Öğrencilerin akılları yaşadıkları çatışmada ve arkadaşlarında olduğu için dikkatlerini toplayamazlar.	85	33,5	101	35,7	186	34,6
Toplam			230	90,6	298	105,3	528	98,3
Sınıf Atmosferine	Olumsuz	4-Sınıf ortamı gerginleştigiinden öğrenciler dersi dinleyemez.	81	31,9	108	38,2	189	35,2
		5-Dersin akışını bozar.	87	34,3	110	38,9	197	36,7
Toplam			168	66,2	218	77,1	386	71,9
Öğretmenin Performansına	Olumlu	6-Öğrencilere çatışmaların ve anlaşmazlıkların yapıcı ve olumlu çözüm yollarını öğretme fırsatı sağlar.	53	20,9	56	19,8	109	20,3
	Olumsuz	7-Sinirli olduğum için dersi verimli işleyemem.	64	25,2	86	30,4	150	27,9
Toplam			117	46,1	142	50,2	259	48,2
Eğitim-Öğretim Etkinliklerine	Olumsuz	8-Çatışma yaşayan öğrencilerin aynı grupta olmaları birlikte çalışmalarını zorlaştırır.	74	29,1	68	24,0	142	26,4

		9-Ders saatinin belli bir kısmı sorunu çözmekle geçtiğinden zaman kaybına yol açar.	94	37,0	113	39,9	207	38,5
Toplam			168	66,1	181	63,9	349	64,9
Diğer		10-Hiç etkilemez.	77	30,3	94	33,2	171	31,8
Toplam			77	30,3	94	33,2	171	31,8

Tablo 4.41'e göre öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların dersler üzerindeki başlıca etkileri olarak motivasyon ve dikkat alanında hırslanarak daha çok çalışmamı sağlar (%40), aklım yaşadığım çatışmada ve arkadaşlarımda olduğu için dikkatimi toplayamam (%35), sınıf atmosferi alanında sınıf ortamı gerginleştirdiğinden dersi dinleyemem (%35), dersin akışını bozar (%37), eğitim-öğretim etkinlikleri alanında ders saatinin belli bir kısmı sorunu çözmekle geçtiğinden zaman kaybına yol açar (%39) maddelerini yanıtladıkları görülmektedir. Bu değerlerden öğrencilere göre motivasyon ve dikkat alanında yer alan hırslanarak daha çok çalışmamı sağlar maddesi dışında yaşadıkları çatışmaların başka alanlarda olumlu etkilerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Carruthers ve Carruthers (1996)'ın Koch ve Miller'den aktardığına göre ilköğretim çağındaki çocuklar arasında rekabet duygusu yoğun olarak yaşanmaktadır ve bu duygu onlar arasında çatışmalara yol açmaktadır. Bu bilgi ışığında öğrenci anketinde yer alan hırslanarak daha çok çalışmamı sağlar maddesinin öğrencilerin %40'ı tarafından işaretlenmesi, bazı öğrenciler tarafından çatışmaların rekabet olarak algılandığını gösterebilir.

Tablo 4.41'den kız ve erkek öğrencilerin yüzde değerleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde bazı maddelerde önemli olmamakla birlikte farklılıklar görülmektedir. Örneğin, hırslanarak daha çok çalışmamı sağlar maddesi kızların %37'si, erkeklerin %42'si, sınıf ortamı gerginleştirdiğinden dersi dinleyemem maddesi kızların %32'si, erkeklerin %38'i, dersin akışını bozar maddesi kızların %34'ü, erkeklerin %39'u, öğretmenimiz sinirli olduğu için dersi verimli işleyemez maddesi kızların %25'i, erkeklerin %30'u, çatışma yaşadığımız arkadaşlarımızla aynı grupta olmamamız birlikte çalışmamızı zorlaştırır maddesi kızların %29'u, erkeklerin %24'ü tarafından işaretlenmiştir.

Bu değerler arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlılığını tespit etmek amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin yaşanan

çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık ($X^2=2,17$; $sd=4$, $P>.05$, $n=537$) bulunmamıştır.

4.12 On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on ikinci alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.42’de İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin frekans ve yüzde analizleri öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 4.42’de çatışmaların dersler üzerindeki etkileri motivasyon ve dikkat, sınıf atmosferi, öğretmenin performansı, eğitim-öğretim etkinlikleri ve diğer olmak üzere toplam beş etkileme alanında incelenmektedir. Ayrıca Tablo 4.42’de çatışmaların etkileme yönü olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Tablo 4.42: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Dersler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Etkilediği Alan	Etkileme Yönü	Etkileri	Öğrenci (n=537)		Öğretmen (n=116)	
			F	%	F	%
Motivasyona ve Dikkate	Olumlu	1-Öğrencilerin hırslanarak daha çok çalışmalarını sağlar.	213	39,7	6	5,2
	Olumsuz	2-Öğrencilerin dersi öğrenme isteği kalmaz.	129	24,0	22	19,0
		3-Öğrencilerin akılları yaşadıkları çatışmada ve arkadaşlarında olduğu için dikkatlerini toplayamazlar.	186	34,6	74	63,8
Toplam			528	98,3	102	88
Sınıf Atmosferine	Olumsuz	4-Sınıf ortamı gerginleştüğinden öğrenciler dersi dinleyemez.	189	35,2	39	33,6
		5-Dersin akışını bozar.	197	36,7	86	74,1
Toplam			386	71,9	125	107,7
Öğretmenin Performansına	Olumlu	6-Öğrencilere çatışmaların ve anlaşmazlıkların yapıcı ve olumlu çözüm yollarını öğretme fırsatı sağlar.	109	20,3	35	30,2
	Olumsuz	7-Sinirli olduğum için dersi verimli işleyemem.	150	27,9	21	18,1
Toplam			259	48,2	56	48,3
Eğitim-Öğretim Etkinliklerine	Olumsuz	8-Çatışma yaşayan öğrencilerin aynı grupta olmaları birlikte çalışmalarını zorlaştırır.	142	26,4	21	18,1
		9-Ders saatinin belli bir kısmı sorunu çözmekle geçtiğinden zaman kaybına yol açar.	207	38,5	80	69,0
Toplam			349	64,9	101	87,1
Diğer		10-Hiç etkilemez.	171	31,8	2	1,7
Toplam			171	31,8	2	1,7

Tablo 4.42’ye göre öğrenci çatışmalarının dersler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri, karşılaştırmalı olarak incelendiğinde önemli farklılıklar görülmektedir. Örneğin, motivasyon ve dikkate olumlu yönde etkisini

ifade eden hırslanarak daha çok çalışmamı sağlar maddesi öğrencilerin %40'ı tarafından işaretlenirken öğretmenlerin %5'i tarafından işaretlenmiştir. Yüzdelik değerler arasındaki bu farklılığa bakarak öğrencilerin çatışmaları rekabet olarak algılarken öğretmenlerin kişiler arası anlaşmazlık ve uyuşmazlık olarak algıladıklarını söyleyebiliriz. Sınıf atmosferine olumsuz yönde etkisini ifade eden dersin akışını bozar maddesi, öğrencilerin %37'si tarafından işaretlenirken öğretmenlerin %74'ü tarafından işaretlenmiştir. Buna göre, öğretmenlerin öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların dersin akışını bozmasından öğrencilere oranla daha fazla rahatsızlık duyduğu sonucuna varılabilir. Eğitim öğretim etkinliklerine olumsuz yönde etkisini ifade eden ders saatinin belli bir kısmı sorunu çözmekle geçtiğinde zaman kaybına yol açar maddesi öğrencilerin %39'u , öğretmenlerin %69'u tarafından işaretlenmiştir. Diğer bölümünde yer alan hiç etkilemez maddesi öğrencilerin %32'si, öğretmenlerin %2'si tarafından işaretlenmiştir. Buna göre, öğretmenler, öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların dersler üzerindeki olumsuz etkilerinden öğrencilere oranla daha fazla rahatsızlık duyduğu sonucuna varılabilir.

Bu yüzdeler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığını test etmek için tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılık ($X^2=53,39$; $sd=4$, $P<.05$, $n=653$) saptanmıştır.

4.13 On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on üçüncü alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmalar akran ilişkilerini nasıl etkilemektedir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.43'te ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaların akran ilişkilerine etkilerine ilişkin frekans ve yüzde analizleri, cinsiyetlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Ayrıca Tablo 4.43'te çatışmaların akran ilişkilerine etkileri iletişim, akran ilişkileri, duygular ve diğer olmak üzere dört alanda yer almaktadır; bütün alanlar olumlu ve olumsuz yönde ikiye ayrılmaktadır.

Tablo 4.43: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Akran İlişkilerine Etkilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Etkilediği Alan	Etkileme Yönü	Etkileri	Kız (n=254)		Erkek (n=283)		Toplam (n=537)	
			F	%	F	%	F	%
İletişim	Olumlu	1-Öğrencilerin çatışma çözme becerilerini geliştirir.	64	25,2	84	29,7	148	27,6
	Olumsuz	2-Birbirlerine küserler ve konuşmazlar.	99	39,0	112	39,6	211	39,3
		3-Barıştıklarında sorun olmaz; ancak tekrar çatıştıklarında eski anlaşmazlıklar da ortaya çıkar.	136	53,5	116	41,0	252	46,9
		4-Öğrenci, sinirinden başka arkadaşlarıyla da çatışır.	65	25,6	92	32,5	157	29,2
		5-Aynı öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar zamanla artmakta ve sürekli hale gelir.	40	15,7	51	18,0	91	16,9
Toplam			404	159	455	160,8	859	159,9
Akran İlişkileri	Olumlu	6-Birbirlerini daha yakından tanımaları için fırsat sağlar.	80	31,5	82	29,0	162	30,2
	Olumsuz	7-Öğrencilerin gruplaşmasına yol açar.	65	25,6	76	26,9	141	26,3
Toplam			145	57,1	158	55,9	303	56,5
Duygular	Olumlu	8-Birbirlerine verdikleri değeri anlamalarını sağlar.	109	42,9	92	32,5	201	37,4
	Olumsuz	9-Öğrencilerin birbirlerine olan güvenini azaltır.	96	37,8	89	31,4	185	34,5
		10-Öğrenciler birbirlerinden soğurlar.	93	36,6	100	35,3	193	35,9
		11-Öğrencilerin birbirlerine karşı kin ve düşmanlık gibi duygular beslemelerine yol açar.	46	18,1	54	19,1	100	18,6

Toplam		344	135,4	335	118,3	679	126,4
Diğer	12-Yaşadıkları çatışmaları kısa bir süre sonra unutarak hiçbir şey olmamış gibi davranırlar.	123	48,4	151	53,4	274	51,0
Toplam		123	48,4	151	53,4	274	51,0

Tablo 4.43'te göre öğrenciler yaşadıkları çatışmaların akran ilişkilerine başlıca etkileri olarak iletişim alanında olumsuz yönde birbirimize küser ve konuşmayız (%39), barıştığımızda sorun olmaz; ancak tekrar çatıştığımızda eski anlaşmazlıklar da ortaya çıkar (%47), duygular alanında olumlu yönde birbirimize verdiğimiz değeri anlamamızı sağlar (%37), olumsuz yönde birbirimizden soğuruz (%36), diğer kategorisinde yer alan yaşadığımız çatışmayı kısa bir süre sonra unutarak hiçbir şey olmamış gibi davranırız (%51) yargılarını belirtmektedirler.

Öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların akran ilişkilerine etkilerine yönelik öğrenci algılarının, onların cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini saptamak için tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden yapılan X^2 analizi sonucunda anlamlı farklılaşma ($X^2=3,31$; $sd=3$, $P>.05$, $n=537$) bulunmamıştır.

4.14 On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on dördüncü alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaların akran ilişkilerine etkilerine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.44'te öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların akran ilişkilerine etkilerine ilişkin frekans ve yüzde analizleri öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Ayrıca Tablo 4.44'te çatışmaların akran ilişkilerine etkileri iletişim, akran ilişkileri, duygular ve diğer olmak üzere dört alanda yer almaktadır; bütün alanlar olumlu ve olumsuz yönde ikiye ayrılmaktadır.

Tablo 4.44: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Akran İlişkilerine Etkilerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Etkilediği Alan	Etkileme Yönü	Etkileri	Öğrenci (n=573)		Öğretmen (n=116)	
			F	%	F	%
İletişim	Olumlu	1-Öğrencilerin çatışma çözme becerilerini geliştirir.	148	27,6	31	26,7
	Olumsuz	2-Birbirlerine küserler ve konuşmazlar.	211	39,3	32	27,6
		3-Barıştıklarında sorun olmaz; ancak tekrar çatıştıklarında eski anlaşmazlıklar da ortaya çıkar.	252	46,9	53	45,7
		4-Öğrenci, sinirinden başka arkadaşlarıyla da çatışır.	157	29,2	33	28,4
		5-Aynı öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar zamanla artmakta ve sürekli hale gelir.	91	16,9	26	22,4
Toplam			859	159,9	175	150,8
Akran İlişkileri	Olumlu	6-Birbirlerini daha yakından tanımaları için fırsat sağlar.	162	30,2	16	13,8
	Olumsuz	7-Öğrencilerin gruplaşmasına yol açar.	141	26,3	31	26,7
Toplam			303	56,5	47	40,5
Duygular	Olumlu	8-Birbirlerine verdikleri değeri anlamalarını sağlar.	201	37,4	9	7,8
	Olumsuz	9-Öğrencilerin birbirlerine olan güvenini azaltır.	185	34,5	30	25,9
		10-Öğrenciler birbirlerinden soğurlar.	193	35,9	26	22,4
		11-Öğrencilerin birbirlerine karşı kin ve düşmanlık gibi duygular beslemelerine yol açar.	100	18,6	18	15,5
Toplam			679	126,4	83	71,6
Diğer		12-Yaşadıkları çatışmaları kısa bir süre sonra unutarak hiçbir şey olmamış gibi davranırlar.	274	51,0	77	66,4
Toplam			274	51,0	77	66,4

Tablo 4.44'ten öğrenciler arasındaki çatışmaların akran ilişkilerine etkilerine ilişkin yüzde dağılımları öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklılıklar görülmektedir. Örneğin, birbirlerine küserler ve konuşmazlar öğrencilerin %39'u, öğretmenlerin %28'i; birbirlerini daha yakından tanımaları için fırsat sağlar maddesi öğrencilerin %30'u, öğretmenlerin %14'ü; birbirlerine verdikleri değeri anlamalarını sağlar öğrencilerin %37'si, öğretmenlerin

%8'i; öğrencilerin birbirlerine olan güvenini azaltır maddesi öğrencilerin %35'i, öğretmenlerin %26'sı; öğrenciler birbirlerinden soğurlar maddesi öğrencilerin %36'sı, öğretmenlerin %22'si; yaşadıkları çatışmaları kısa bir süre sonra unutarak hiçbir şey olmamış gibi davranırlar maddesi öğrencilerin %51'i, öğretmenlerin %66'sı tarafından işaretlenmiştir. Bu değerlere göre çatışmaların akran ilişkilerine olumlu ve olumsuz yönde tüm alanlarda etkilerini; yaşadıkları çatışmaları kısa bir süre sonra unutarak hiçbir şey olmamış gibi davranırlar maddesi dışında, öğrenciler, öğretmenlere oranla daha yoğun belirtmektedirler. Bu durumun nedeni öğretmenlerin çatışmaların akran ilişkilerine etkilerini sadece gözlemlerken öğrencilerin bizzat yaşamaları ve hissetmeleri olabilir.

Bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlılığını tespit etmek amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda çatışmaların akran ilişkilerine etkisine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılıklar ($X^2=26,41$; $sd=3$, $P<.05$, $n=653$) saptanmıştır

4.15 On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on beşinci alt problemi: “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için başvurdukları strateji ve taktikler,

- d) Cinsiyetlerine,
- e) Mesleki deneyimlerine,
- f) Mezun olduğu bölüme

göre farklılık göstermekte midir?” şeklinde ifade edilmiştir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için başvurdukları strateji ve taktiklerin frekans ve yüzde analizleri cinsiyetlerine, mesleki deneyimlerine, mezun olduğu bölüme göre karşılaştırmalı olarak Tablo 4.45, Tablo 4.46 ve Tablo 4.47’de verilmektedir.

Tablo 4.45’te, öğretmenlerin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için başvurdukları taktikler yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler; yıkıcı stratejiler, dışardan yardım almaya dayanan stratejiler, kaçınma stratejisi ve diğer olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için başvurdukları strateji ve taktiklerin frekans ve yüzde analizleri cinsiyetlerine göre karşılaştırmalı olarak Tablo 4.45'te verilmektedir.

Tablo 4.45: Öğretmenlerin Öğrencilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözmek İçin Başvurdukları Strateji ve Taktiklere İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Çatışma Çözüm Stratejileri	Çatışma Çözüm Taktikleri	Erkek (n=32)		Kadın (n=84)		Toplam (n=116)	
		F	%	F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	1-Konuşur, öğüt verir, tecrübelerimi aktarırım.	24	75,0	38	45,2	62	53,4
	2-Öğrencileri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yaparım.	28	87,5	61	72,6	89	76,7
	3-Rehberlik yaparak aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmelerini sağlarım.	22	68,8	47	56,0	69	59,5
	4-Öğrencileri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek en uygun çözümü bulurum.	18	56,3	38	45,2	56	48,3
	5-Öğrencilere birbirlerinden özür diletirerek barışmalarını sağlarım.	25	78,1	61	72,6	86	74,1
Toplam		117	365,7	245	291,6	362	312
Yıkıcı Stratejiler	6-Döver.	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	7-Tehdit eder.	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	8-Kızma, bağırma, azarlama, hakaret etme gibi sözel şiddet kullanırım.	1	3,1	4	4,8	5	4,3
	9-Öğrencileri cezalandırırım.	5	15,6	9	10,7	14	12,1
Toplam		6	18,7	13	15,5	19	16,4
Dışardan Yardım Alma (Öğrencinin yaşadığında etkili kişilerle işbirliğine dayanan stratejiler)	10-Sorunu sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunun sınıfa buldururum.	13	40,6	45	53,6	58	50,0
	11-Rehberlik servisinden yardım alırım.	13	40,6	28	33,3	41	35,3
	12-Aileleriyle görüşürüm.	20	62,5	51	60,7	71	61,2
Toplam		33	103,1	79	94	112	96,5
	13-Görmezden gelirim, ilgilenmem.	2	6,3	2	2,4	4	3,4

Kaçınma Stratejileri	14-Öğrencileri aynı davranışları bir daha göstermemeleri konusunda uyarırım.	16	50,0	38	45,2	54	46,6
	15-Öğrencileri sınıfın dışına çıkarır, kendi aralarında sorunu çözdükten sonra sınıfa gelmelerini söylerim.	9	28,1	19	22,6	28	24,1
Toplam		27	84,4	59	70,2	86	74,1
Diğer	16-Öğrenciler, yaşadıkları çatışmaları bana söylemezler.	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Toplam		0	0,0	0	0,0	0	0,0

Tablo 4.45'e göre öğretmenlerin, öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmede en sık kullandıkları taktikler; öğrencileri dinler sorunun çözümünde arabuluculuk yaparım (%77), öğrencilere birbirlerinden özür diletirerek barışmalarını sağlarım (%74), aileleriyle görüşürüm (%61), rehberlik yaparak aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmelerini sağlarım (%60), sorunu sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunu sınıfa buldururum (%50), öğrencileri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek ortaya çıkarıp en uygun çözümü bulurum (%48), öğrencileri bir daha aynı davranışı göstermemeleri konusunda uyarırım (%47)'dir. Bu değerlere göre öğretmenler, öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejileri ile dışardan yardım alma stratejilerini öne çıkarmaktadırlar. Tablo ya göre öğretmenlerin en seyrek kullandıkları taktikler ise öğrencileri cezalandırırım (%12), kızma, bağırma, azarlama, hakaret etme gibi sözel şiddet kullanırım (%4), görmezden gelirim, ilgilenmem (%3)'dir. Buna ek olarak öğretmenler, yıkıcı stratejiler kategorisinde yer alan döverim ve tehdit ederim taktiklerini hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu değerler öğretmenlerin, öğrencilerinin çatışmalarını çözmede yıkıcı stratejiler ile kaçınma stratejilerine başvurmadıklarını göstermektedir.

Öğretmenlerin öğrenci çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklerin cinsiyete göre farklılaşma gösterip göstermediğini test etmek için tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden yapılan X^2 analizi sonucunda anlamlı farklılık ($X^2=1,96$; $sd=4$, $P>.05$, $n=116$) bulunmamıştır.

Tablo 4.46'da ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin öğrencileri arasında yaşadıkları çatışmaları çözmek için başvurdukları strateji ve taktiklerin frekans ve yüzde değerleri, mesleki deneyimlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

Tablo 4.46’da, öğretmenlerin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için başvurdukları taktikler yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler; yıkıcı stratejiler, dışardan yardım almaya dayanan stratejiler, kaçınma stratejisi ve diğer olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.46: Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre Öğrencilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözmek İçin Başvurdukları Strateji ve Taktiklere İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Çatışma Çözüm Stratejileri	Çatışma Çözüm Taktikleri	0-10 Yıl (n=47)		11 Yıl ve Üstü (n=69)	
		F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	1-Konuşur, öğüt verir, tecrübelerimi aktarırım.	26	55,3	36	52,2
	2-Öğrencileri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yaparım.	40	85,1	49	71,0
	3-Rehberlik yaparak aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmelerini sağlarım.	29	61,7	40	58,0
	4-Öğrencileri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek en uygun çözümü bulurum.	20	42,5	36	52,2
	5-Öğrencilere birbirlerinden özür diletirerek barışmalarını sağlarım.	33	70,2	53	76,8
Toplam		148	314,8	214	310,2
Yıkıcı Stratejiler	6-Döver.	0	0,0	0	0,0
	7-Tehdit eder.	0	0,0	0	0,0
	8-Kızma, bağırma, azarlama, hakaret etme gibi sözel şiddet kullanırım.	3	6,3	2	2,9
	9-Öğrencileri cezalandırırım.	7	14,8	7	10,1
Toplam		10	21,1	9	13
Dışardan Yardım Alma (Öğrencinin yaşadığında etkili kişilerle işbirliğine dayanan stratejiler)	10-Sorunu sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunun sınıfa buldururum.	31	65,9	27	39,1
	11-Rehberlik servisinden yardım alırım.	19	40,4	22	31,9
	12-Aileleriyle görüşürüm.	30	63,8	41	59,4
Toplam		80	170,1	90	130,4
Kaçınma Stratejileri	13-Görmezden gelirim, ilgilenmem.	3	6,3	1	1,4
	14-Öğrencileri aynı davranışları bir daha göstermemeleri konusunda uyarırım.	25	53,1	29	42,0
	15-Öğrencileri sınıfın dışına çıkarır, kendi aralarında sorunu çözdükten sonra sınıfa gelmelerini söylerim.	13	27,6	15	21,7
Toplam		41	87	45	65,1
Diğer	16-Öğrenciler, yaşadıkları çatışmaları bana söylemezler.	0	0,0	0	0,0
Toplam		0	0,0	0	0,0

Tablo 4.46’da öğretmenlerin öğrenci çatışmalarını çözmek için kullandıkları stratejiler mesleki deneyimlerine göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde yüzde değerlerinde farklılıklar görülmektedir. Örneğin, öğrencileri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yaparım maddesi 10 ve daha az yıldır görev yapan öğretmenlerin %85’i, 11 ve daha fazla yıldır görev yapan öğretmenlerin %71’i; öğrencileri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek en uygun çözümü bulurum maddesi 10 ve daha az yıldır görev yapan öğretmenlerin %43’ü, 11 ve daha fazla yıldır görev yapan öğretmenlerin %52’si; sorunu sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunun sınıfa buldururum maddesi 10 ve daha az yıldır görev yapan öğretmenlerin %66’sı, 11 ve daha fazla yıldır görev yapan öğretmenlerin %39’u tarafından işaretlenmiştir. Bu değerlere göre 10 veya daha az yıldır görev yapan öğretmenlerin, öğrenciler arasındaki çatışmaların çözerken öğrencilerin süreç içerisinde çatışmaların yapıcı çözümünü öğrenmelerini sağlayıcı taktikleri 11 ve daha fazla yıldır görev yapan öğretmenlere oranla daha sık kullandıkları görülmektedir. Ayrıca 11 veya daha fazla yıldır görev yapan öğretmenlerin öğrenci çatışmalarının çözümünde yargıçlık taktiğine, 10 veya daha az yıldır görev yapan öğretmenlere oranla daha sık başvurdukları görülmektedir.

Öğretmenlerin öğrenci çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklerin mesleki deneyimlerine göre farklılaşma gösterip göstermediğini test etmek için tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden yapılan X^2 analizi sonucunda anlamlı farklılık ($X^2=4,55$; $sd=4$, $P>.05$, $n=116$) bulunmamıştır.

Tablo 4.47’de ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin öğrencileri arasında yaşadıkları çatışmaları çözmek için başvurdukları strateji ve taktiklerin frekans ve yüzde analizleri, mezun oldukları bölüme göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 4.47’de, öğretmenlerin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için başvurdukları taktikler yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler; yıkıcı stratejiler, dışardan yardım almaya dayanan stratejiler, kaçınma stratejisi ve diğer olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.47: Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Öğrencilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözmek İçin Başvurdıkları Strateji ve Taktiklere İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Çatışma Çözüm Stratejileri	Çatışma Çözüm Taktikleri	Sınıf Öğretmenliği (n=68)		Diğer (n=48)	
		F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	1-Konuşur, öğüt verir, tecrübelerimi aktarırım.	38	55,9	24	50,0
	2-Öğrencileri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yaparım.	49	72,1	40	83,3
	3-Rehberlik yaparak aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmelerini sağlarım.	38	55,9	31	64,6
	4-Öğrencileri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek en uygun çözümü bulurum.	34	50,0	22	45,8
	5-Öğrencilere birbirlerinden özür diltirirerek barışmalarını sağlarım.	50	73,5	36	75,0
Toplam		209	307,4	153	318,7
Yıkıcı Stratejiler	6-Döver.	0	0,0	0	0,0
	7-Tehdit eder.	0	0,0	0	0,0
	8-Kızma, bağırma, azarlama, hakaret etme gibi sözel şiddet kullanırım.	4	5,9	1	2,1
	9-Öğrencileri cezalandırırım.	6	8,8	8	16,7
Toplam		10	14,7	9	18,8
Dışardan Yardım Alma (Öğrencinin yaşantısında etkili kişilerle işbirliğine dayanan stratejiler)	10-Sorunu sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunun sınıfa buldururum.	28	41,2	30	62,5
	11-Rehberlik servisinden yardım alırım.	25	36,8	16	33,3
	12-Aileleriyle görüşürüm.	43	63,2	28	58,3
Toplam		96	141,2	74	154,1
Kaçınma Stratejileri	13-Görmezden gelirim, ilgilenmem.	2	2,9	2	4,2
	14-Öğrencileri aynı davranışları bir daha göstermemeleri konusunda uyarırım.	33	48,5	21	43,8
	15-Öğrencileri sınıfın dışına çıkarır, kendi aralarında sorunu çözdükten sonra sınıfa gelmelerini söylerim.	16	23,5	12	25,0
Toplam		51	74,9	35	73
Diğer	16-Öğrenciler, yaşadıkları çatışmaları bana söylemezler.	0	0,0	0	0,0
Toplam		0	0,0	0	0,0

Tablo 4.47’de ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin öğrencileri arasında yaşadıkları çatışmaları çözmek için başvurdukları strateji ve taktiklerin frekans ve yüzde analizleri, mezun oldukları bölüme göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde yüzde değerlerinde farklılıklar görülmektedir. Örneğin, öğrencileri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yaparım maddesi sınıf öğretmenliğinden mezun öğretmenlerin %49’u, diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin %40’ı; rehberlik yaparak aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmelerini sağlarım maddesi sınıf öğretmenliğinden mezun öğretmenlerin %38’i, diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin %65’i; öğrencileri cezalandırırım maddesi sınıf öğretmenliğinden mezun öğretmenlerin %9’u, diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin %17’si tarafından işaretlenmiştir.

Öğretmenlerin öğrenci çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklerin mezun oldukları bölüme göre yüzdesel değerlerindeki bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlılığını test etmek için tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden yapılan X^2 analizi sonucunda anlamlı farklılık ($X^2=0,38$; $sd=4$, $P>.05$, $n=116$) bulunmamıştır.

4.16 On Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on altıncı alt problemi: “Öğretmenlerin, öğrencileri arasında yaşanan çatışmalarla başa çıkmak için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin öğrencileri arasında yaşanan çatışmalarla başa çıkmak için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin frekans ve yüzde analizleri, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 4.48’de, öğretmenlerin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için başvurdukları taktikler yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler; yıkıcı stratejiler, dışardan yardım almaya dayanan stratejiler, kaçınma stratejisi ve diğer olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.48: Öğretmenlerin Öğrencilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözmek İçin Başvurdıkları Strateji ve Taktiklere İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Çatışma Çözüm Stratejileri	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğrenci (n=537)		Öğretmen (n=116)	
		F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	1-Konuşur, öğüt verir, tecrübelerini aktarır.	382	71,1	62	53,4
	2-Öğrencileri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yapar.	248	46,2	89	76,7
	3-Rehberlik yaparak aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmelerini sağlar.	204	38,0	69	59,5
	4-Öğrencileri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek en uygun çözümü bulur.	339	63,1	56	48,3
	5-Öğrencilere birbirlerinden özür diletirerek barışmalarını sağlar.	368	68,5	86	74,1
Toplam		1541	286,9	362	312
Yıkıcı Stratejiler	6-Döver.	63	11,7	0	0,0
	7-Tehdit eder.	47	8,8	0	0,0
	8-Kızma, bağırma, azarlama, hakaret etme gibi sözel şiddet kullanır.	66	12,3	5	4,3
	9-Öğrencileri cezalandırır.	82	15,3	14	12,1
Toplam		258	48,1	19	16,4
Dışardan Yardım Alma (Öğrencinin yaşantısında etkili kişilerle işbirliğine dayanan stratejiler)	10-Sorunu sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunun sınıfa buldurur.	129	24,0	58	50,0
	11-Rehberlik servisinden yardım alır.	112	20,9	41	35,3
	12-Aileleriyle görüşür.	197	36,7	71	61,2
Toplam		438	81,6	170	146,5
Kaçınma Stratejileri	13-Görmezden gelir, ilgilenmez.	58	10,8	4	3,4
	14-Öğrencileri aynı davranışları bir daha göstermemeleri konusunda uyarır.	215	40,0	54	46,6
	15-Öğrencileri sınıfın dışına çıkarır, kendi aralarında sorunu çözdükten sonra sınıfa gelmelerini söyler.	112	20,9	28	24,1
Toplam		385	71,7	86	74,1
Diğer	16-Öğrenciler, yaşadıkları çatışmaları öğretmenlerine söylemezler.	131	24,4	0	0,0
Toplam		131	24,4	0	0,0

Tablo 4.48'e göre öğrenciler, öğretmenlerin en sık kullandıkları çatışma çözüm taktikleri olarak konuşur, öğüt verir, tecrübelerini aktarır (%71), bizleri dinler,

birbirimizden özür diletirerek barışmamızı sağlar (%69), kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek en uygun çözümü bulur (%63), ailelerimizle görüşür (%37), rehberlik yaparak aramızdaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmemizi sağlar (%38)'ı belirtmişlerdir. Öğrencilere göre öğretmenlerinin en seyrek kullandıkları strateji ve taktikler ise döver (%12), tehdit eder (%9), kızma, bağırma, azarlama, hakaret etme gibi sözel şiddet kullanır (%12), öğrencileri cezalandırır (%15), görmezden gelir, ilgilenmez (%11). Yanıtlardan anlaşıldığı üzere öğrenciler, öğretmenlerinin sıklıkla yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler ile dışardan yardım alma stratejilerine başvurdıklarını; yıkıcı stratejiler ve kaçınma stratejilerini seyrek olarak kullandıklarını ifade etmektedirler. Bu durum öğretmen görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Tablo 4.48'de öğretmenlerin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin yüzde değerlerine bakıldığında ise farklılıklar görülmektedir. Bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini tespit etmek için tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda öğretmenlerin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık ($X^2=89,81$; $sd=4$, $P < .05$, $n=653$) saptanmıştır

4.17 On Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on yedinci alt problemi: “Okul yöneticileri öğrenci çatışmalarıyla hangi strateji ve taktikleri kullanarak baş etmektedirler?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.49'da okul yöneticilerinin öğrenci çatışmalarıyla baş etmek için kullandıkları strateji ve taktiklerin frekans ve yüzde analizleri, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 4.49'da, okul yöneticilerinin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için başvurdıkları taktikler yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler; yıkıcı stratejiler, dışardan yardım almaya dayanan stratejiler, kaçınma stratejisi ve diğer olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.49:Okul Yöneticilerinin Öğrenci Çatışmalarıyla Baş Etmek İçin Kullandıkları Strateji ve Taktiklere İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Analizi Sonuçları

Çatışma Çözüm Stratejileri	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğrenci (537)		Öğretmen (116)	
		F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	1-Konuşur, öğüt verir.	270	50,3	45	38,8
	2-Öğrencileri barıştıır.	284	52,9	20	17,2
	3-Arbuluculuk yaparak çatışmaları çözer.	162	30,2	21	18,1
	4-Öğrencilerle yazılı anlaşma yaparak sorunun tekrarlanmamasını sağlamaya çalışır.	106	19,7	16	13,8
	5-Öğrencileri dinler haklıyı, haksızı bulup çatışmayı çözer.	188	35,0	31	26,7
Toplam		1010	188,1	133	114,6
Yıkıcı Stratejiler	6-Döver.	48	8,9	3	2,6
	7-Bağırır ve kızar.	95	17,7	10	8,6
	8-Tehdit eder.	43	8,0	2	1,7
	9-Cezalandırır.	85	15,8	6	5,2
Toplam		271	50,4	21	18,1
Dışardan Yardım Alma (Öğrencinin yaşantısında etkili kişilerle işbirliğine dayanan stratejiler)	10-Velileriyle görüşür.	167	31,1	34	29,3
	11-Sınıf öğretmeniyle görüşür.	153	28,5	36	31,0
	12-Rehber öğretmene yönlendirir.	109	20,3	32	27,6
	13-Aile, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve öğrenci işbirliği içinde sorunu çözümler.	90	16,8	25	21,6
Toplam		519	96,7	127	109,5
Kaçınma Stratejileri	14-Başından savar, ilgilenmez.	51	9,5	4	3,4
	15-Uyarır, bir daha yapmayın der.	172	32,0	26	22,4
Toplam		223	41,5	30	25,8
Diğer	16-Çözemez.	40	7,4	6	5,2
	17-Öğrenciler arasında idareye yönlendirme yapmayı gerektirecek derecede bir çatışma yaşanmadı.	120	22,3	27	23,2
	18-Çatışmaları okul yönetimine yansıtımadı.	212	39,5	48	41,4
Toplam		372	69,2	81	69,8

Tablo 4.49'a göre öğrenciler, okul yöneticilerinin öğrenci çatışmalarıyla baş etmek için sıklıkla kullandıkları taktikler olarak konuşur, öğüt verir (%50), öğrencileri barıştıırır (%53), arbuluculuk yaparak çatışmaları çözer (%30),

öğrencileri dinler haklıyı ve haksızı bulup çatışmayı çözer (%27), velileriyle (%31) ve sınıf öğretmeniyle (%29) görüşür, uyarır bir daha yapmayın der (%32)'i belirtmektedir. Bu değerler öğrencilere göre okul yöneticilerinin öğrenci çatışmalarını çözmede öncelikle yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler ile dışardan yardım alma stratejilerine başvurdıklarını göstermektedir. Öğrenci görüşlerine göre okul yöneticilerinin en az kullandıkları stratejiler ise şunlardır: Döver (%9), bağırır ve kızar (%18), tehdit eder (%8), cezalandırır (%16), başından savar ilgilenmez (%10). Bu değerler, öğrenci görüşlerine göre okul yöneticilerinin yıkıcı stratejiler ile kaçınma stratejilerini nadir olarak kullandıklarını göstermektedir.

Tablo 4.49'dan okul yöneticilerinin öğrenci çatışmalarını çözmede kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğretmen görüşlerinin yüzde değerleri incelendiğinde konuşur, öğüt verir (%39), bizleri dinler haklıyı ve haksızı bulup çatışmayı çözer (%27), velimizle (%29) ve sınıf öğretmenimizle (%31) görüşür, rehber öğretmene yönlendirir (%28), taktikleri öne çıkmaktadır. Yüzdelik değerleri en az olan taktikler ise döver (%3), bağırır ve kızar (%9), tehdit eder (%2), cezalandırır (%5), başından savar, ilgilenmez (%3), çözemez (%5)'dir. Bu değerlere bakılarak öğretmenlerin öğrenci görüşlerine paralel olarak okul yöneticilerinin sıklıkla yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler ile dışardan yardım alma; en seyrek yıkıcı stratejilerini kullandıkları görüşünde olduklarını söyleyebiliriz.

Buna ek olarak diğer bölümünde yer alan çatışmaları okul yönetimine yansıtman maddesi öğrencilerin (%40), öğretmenlerin (%41)'i tarafından işaretlenmiştir. Bu değerlerden öğrencilerin ve öğretmenlerin genellikle öğrenci çatışmalarını okul yönetimine yansıtmadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 4.49'dan öğrenci ve öğretmen görüşlerinin yüzde değerleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde oransal farklılıklar görülmektedir. Bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini tespit etmek için amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda okul yöneticilerinin öğrenci çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık ($X^2=40,20$; $sd=4$, $P < .05$, $n=653$) saptanmıştır.

4.18 On Sekizinci Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın on sekizinci alt problemi: “Veliler çocuklarının kendilerine yansıyan çatışmalarını çözmek hangi strateji ve taktikleri kullanmaktadırlar?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 4.50’de velilerin, çocuklarının kendilerine yansıyan çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin frekans ve yüzde değerleri, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 4.50’de, velilerin çocuklarının kendilerine yansıyan çatışmalarını çözmek için başvurdukları taktikler yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler; yıkıcı stratejiler, dışardan yardım almaya dayanan stratejiler, kaçınma stratejisi ve diğer olmak üzere beş ana kategoride toplanmaktadır.

Tablo 4.50: Velilerin Çocuklarının Kendilerine Yansıyan Çatışmalarını Çözmek İçin Kullandıkları Strateji ve Taktiklere İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Çatışma Çözüm Stratejileri	Çatışma Çözüm Taktikleri	Öğrenci (537)		Öğretmen (116)	
		F	%	F	%
Yapıcı, Uzlaşmacı ve Barışçıl Stratejiler	1-Çocuklarıyla konuşur, öğüt verirler.	414	77,1	58	50,0
	2-Sorular sorar, sorunu anlayıp, çözüm yollarını anlatırlar.	364	67,8	23	19,8
	3-Çocuklarının diğer öğrenciyle barışmasını ve anlaşmasını sağlarlar.	281	52,3	30	25,9
	4-Sorunu dinler, haklıyı haksızı bulup çatışmaları çözerler.	291	54,2	24	20,7
Toplam		1350	251,4	135	116,4
Yıkıcı Stratejiler	5-Çocuklarını döverler.	33	6,1	14	12,1
	6-Bağırır, azarlar ve kızarlar.	54	10,1	31	26,7
	7-Çocuklarına ceza verirler.	54	10,1	12	10,3
	8-Çocuklarını tehdit ederler.	34	6,3	15	12,9
	9-Çocuğuyla çatışan öğrenciye fiziksel saldırıda bulunurlar.	41	7,6	24	20,7
	10-Çocuğuyla çatışan öğrenciye sözle saldırıda bulunurlar.	47	8,8	34	29,3
	11-Çocuğuyla çatışan öğrenciyi tehdit ederler.	48	8,9	26	22,4
	12-Veliler de birbirleriyle çatışırlar.	45	8,4	23	19,8
	13-Önce öğretmene, sonra müdüre şikayet ederler.	56	10,4	25	21,6
	Toplam	412	76,7	204	175,8

Kaçınma Stratejileri	14-Çocuğunun diğer öğrenciyle arkadaşlığını kesmesini isterler.	63	11,7	29	25,0
	15-Sorunun görmezden gelinmesini isterler.	83	15,5	4	3,4
	16-Diğer öğrenciye çocuğundan uzak durmasını söyler.	71	13,2	37	31,9
	17-Çocuklarını uyarırlar.	244	45,4	43	37,1
Toplam		461	85,8	113	97,4
Dışardan Yardım Alma (Öğrencinin yaşantısında etkili kişilerle işbirliğine dayanan stratejiler)	18-Benimle veya idare ile görüşür, işbirliği yaparlar.	72	13,4	54	46,6
Toplam		72	13,4	54	46,6
Diğer	19-İlgilenmezler.	39	7,3	12	10,3
	20-Sorunu kabullenmez, her zaman çocuklarını savunurlar.	44	8,2	38	32,8
	21-Velime yansıtmamı gerektirecek bir çatışma yaşamadım.	123	22,9		
	22- Okulda arkadaşlarımla aramda yaşadığım çatışmaları velime yansıtmam.	161	30,0		
Toplam		367	68,4	50	43,1

Tablo 4.50'den velilerin çocuklarının kendilerine yansıyan çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci görüşlerinin frekans ve yüzde değerlerine bakıldığında şu taktiklerin öne çıktığı görülmektedir: Bizlerle konuşur, öğüt verir (%77), sorular sorar, sorunu anlayıp çözüm yollarını anlatırlar (%68), diğer öğrenciyle barışmamı ve anlaşmamı sağlar (%52), sorunu dinler, haklıyı ve haksızı bulup çatışmaları çözerler (%54), uyarırlar (%45).

Öğrenci görüşlerine göre velilerin en seyrek kullandıkları taktikler ise şunlardır: Döver (%6), bağırır, azarlar ve kızar (%10), ceza verir (%10), tehdit eder (%6), benimle çatışan öğrenciye fiziksel (%8) ve sözel saldırıda bulunur (%9), benimle çatışan öğrenciyi tehdit eder (%9), benim velim ile diğer öğrencinin velisi birbirleriyle çatışırlar (%8), önce öğretmene, sonra müdüre şikayet eder (%10), diğer öğrenciyle arkadaşlığımı kesmemi ister (%12), sorunun görmezden gelinmesini ister (%16), diğer öğrenciye benden uzak durmasını söyler (%13), öğretmenle veya

idareyle görüşür (%13), ilgilenmez (%7), sorunu kabullenmez, her zaman beni savunur (%8).

Öğrencilerin bu görüşlerine dayanarak velilerin, çocuklarının kendilerine yansıyan çatışmalarını çözmek için çoğunlukla yapıcı stratejilere başvurdıkları; yıkıcı, kaçınma ve dışardan yardım alma stratejilerini ender olarak kullandıkları görülmektedir.

Ayrıca diğer kategorisinde yer alan okulda arkadaşlarımla yaşadığım çatışmaları velime yansıtmam maddesini öğrencilerin %30'u işaretlemiştir. Buna göre öğrencilerin okulda yaşadıkları çatışmaları çok fazla aileleriyle paylaşmadıklarını söyleyebiliriz.

Öğretmenler, öğrencilerden farklı olarak velilerin, konuşur, öğüt verir (%50) taktiği dışında yapıcı çatışma stratejilerini çok fazla kullanmadıklarını; bunun yerine çoğunlukla dışardan yardım alma stratejisine dayanan benimle veya idareyle görüşür, işbirliği yapar (%47), kaçınma stratejisine dayanan diğer öğrenciye çocuğundan uzak durmasını söyler (%32), çocuğunun diğer öğrenciyle arkadaşlığını kesmesini ister (%25), yıkıcı stratejiye dayanan bağırır, azarlar ve kızar (%27), çocuğuyla çatışan öğrenciye sözel (%29) ve fiziksel (%21) saldırıda bulunurlar taktiklerini kullandıklarını belirtmektedirler.

Öğrenci ve öğretmen görüşlerindeki bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini test etmek amacıyla tüm kategorilerde yer alan toplam frekans değerleri üzerinden X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda velilerin, çocuklarının kendilerine yansıyan çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık ($X^2=251,66$; $sd=4$, $P<.05$, $n=653$) saptanmıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde sonuçlar, tartışma ve geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1 SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır.

1. Birinci alt problemde elde edilen bulgulara göre ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yüzdelik değerlerine göre en sık yaşanan çatışma türü %70 küsmeye, en az yaşanan çatışma türü %29 dedikodu yapmadır. Yüzdelik değerlerin cinsiyete göre dağılımında erkek öğrencilerin (%38), kız öğrencilere (%28) göre daha çok küfretme, kız öğrencilerin (%77), erkek öğrencilere (%63) göre daha fazla küsmeye davranışı gösterdikleri görülmüştür. Öğrenciler arasında yaşanan çatışma türlerinin cinsiyete, sosyo-ekonomik düzeye ve anasınıfı eğitimi alma durumuna göre farklılaşma gösterip göstermediğini test etmek için X^2 analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda cinsiyet ile çatışma türleri arasında farklılıklar ($X^2=12,22$; $sd=4$, $P<.05$, $n= 537$) saptanırken sosyo-ekonomik düzey ($X^2=1,68$; $sd=4$, $p>.05$, $n=537$) ve anasınıfı eğitimi alma durumu ($X^2=1,10$; $sd=4$, $p>.05$, $n=537$) ile çatışma türleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

2. İkinci alt problemde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmalara ilişkin öğretmen görüşleri, öğretmenlerin cinsiyetlerine, mesleki deneyimlerine ve mezun oldukları bölüme göre incelenmiştir. Öğretmen görüşlerine göre, öğrenciler yoğun olarak fiziksel şiddet, sözel şiddet ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar yaşamaktadırlar. Öğretmenlerin, öğrencilerin yaşadıkları çatışmalara ilişkin görüşleri cinsiyetlerine ($X^2=1,49$; $sd=4$, $p>.05$, $n=116$), mesleki deneyimlerine ($X^2=0,54$; $sd=4$, $p>.05$, $n=116$) ve mezun oldukları ($X^2=4,34$; $sd=4$, $p>.05$, $n=116$) bölüme göre farklılık göstermemektedir.

3. Üçüncü alt problemde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmalara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Analiz sonucunda öğrenciler ile öğretmenlerin çatışma türlerine ilişkin

görüşlerinde anlamlı farklılık ($X^2=49,25$; $sd=4$, $p< .05$, $n=653$) bulunmuştur. Buna göre öğretmenler fiziksel şiddet,sözel şiddet ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar üzerinde yoğunlaşırken öğrenciler kişiler arası çatışmalar ve iletişim çatışmaları üzerinde yoğunluk göstermişlerdir.

4. Dördüncü alt problemde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmaların nedenlerine ilişkin bulgular 10 ana kategoride incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre erkek öğrenciler fiziksel şiddet ve sözel şiddet kategorisindeki maddeleri kız öğrencilere oranla daha sık çatışma nedeni olarak belirtmişlerdir.Öğrencilerin çatışma nedenlerine ilişkin görüşlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılık ($X^2=29,72$; $sd=12$, $p< .05$, $n=537$) bulunmuştur.

5. Beşinci alt problemde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışmaların nedenlerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık ($X^2=304,51$; $sd=12$, $p<.05$, $n=653$) bulunmuştur. Öğretmenlerin ve öğrencilerin çatışmaların nedenlerine ilişkin görüşlerinde yüzdelik değerlere göre farklılık gösteren kategoriler ise iletişim becerisindeki eksiklikler, aile, okul yaşantısı (kurallarla ilgili) ve diğerlerdir.

6. Altıncı alt problemde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri ile yaşadıkları çatışmaları çözme strateji ve taktikleri arasında anlamlı farklılık ($X^2=33,98$; $sd=3$, $p< .05$, $n=537$) bulunmuştur. Bulgulara göre kız öğrencilerin çatışmalarını karşılıklı konuşup, anlaşıp özür dileyerek çözme yolunu erkek öğrencilere oranla daha sık kullandıklarını ve empati yeteneklerinin daha gelişmiş olduğu, erkek öğrencilerin ise çatışmalarını çözmek için kız öğrencilere oranla yıkıcı stratejileri daha sıklıkla kullandıkları görülmektedir.

7.Yedinci alt problemde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin çatışma çözme stratejileri öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.Analize göre öğrencilerin çatışma çözme strateji ve taktiklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılık ($X^2=277,59$; $sd=3$, $p<.05$, $n=653$) bulunmuştur. Öğretmenlerin, öğrencilerinin yıkıcı stratejileri kullandıkları yönündeki yüzdelik değerleri öğrencilere oranla daha fazladır. Ayrıca öğretmenlere göre öğrenciler çatışmalarını dış denetimli çözmeye çalışmaktadırlar.

8. Sekizinci alt problemde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı çatışmaların sıklık düzeyine bakılmıştır. Öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların sıklık

düzeyine ilişkin maddelere verdikleri yanıtların toplam yüzdelik değerine bakıldığında önemli bir bölümünün (%22) günde iki veya üç defa çatışma yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir. X^2 analizine göre cinsiyet ile öğrencilerin yaşadığı çatışmaların sıklık düzeyi arasında anlamlı farklılıklar ($X^2=12,59$; $sd=6$, $P<.05$, $n=537$) bulunmuştur. Bulgulara göre kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sık çatışma yaşadıkları görülmüştür.

9.Dokuzuncu alt problemde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek kullandıkları stratejiler ,öğrenci ve öğretmen görüşü alınarak 4 stratejide karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Öğrenciler, arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları sıklıkla yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejilerle çözdüklerini belirtmişlerdir. Kız ve erkek öğrencilerin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklerin cinsiyete göre farklılığını saptamak için yapılan X^2 analizinde anlamlı farklılaşma ($X^2=14,15$; $sd=3$, $P< .05$, $n=537$) bulunmuştur. Bulgulardan kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla yapıcı, barışçıl ve uzlaşmacı stratejileri daha sıklıkla kullandıkları ve erkek öğrencilerin çatışmalarını, iç denetim yerine dış denetimle çözmeyi tercih ettiklerini söyleyebiliriz. Öğrencilerin arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları çözme strateji ve taktiklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerinin farklılaşma derecesini tespit etmek amacıyla yapılan X^2 analizi sonucunda anlamlı farklılaşma ($X^2=21,95$; $sd=3$, $P< .05$, $n=653$) saptanmıştır. Öğretmenler, öğrencilerin arkadaşlarının çatışmalarını çözmede en sık başvurdukları taktiklerin kendilerinden yardım alma, arkadaşlarını ayırıp sakinleştirme olduğunu belirtmektedirler. Bu görüş öğrencilerin görüşleriyle paralellik göstermektedir; ancak bulgulara göre öğretmenlerin yapıcı, barışçıl ve uzlaşmacı stratejilerde yer alan taktiklere ilişkin yüzdelerin öğrencilere oranla düşük olduğu görülmektedir.

10. Onuncu alt problemde öğrenci çatışmalarının dersler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bulgulara göre, öğrenci çatışmalarının dersler üzerindeki başlıca etkilerinin motivasyon ve dikkat alanında hırslanarak daha çok çalışmamı sağlar (%40), aklım yaşadığım çatışmada ve arkadaşlarımda olduğu için dikkatimi toplayamam (%35), sınıf atmosferi alanında sınıf ortamı gerginleştigiinden dersi dinleyemem (%35), dersin akışını bozar (%37), eğitim-öğretim etkinlikleri alanında ders saatinin belli bir kısmı sorunu çözmekle geçtiğinden zaman kaybına yol açar

(%39) olduğu görülmektedir. Bu değerlerden öğrencilere göre motivasyon ve dikkat alanında yer alan hırslanarak daha çok çalışmamı sağlar maddesi dışında yaşadıkları çatışmaların başka alanlarda olumlu etkilerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci görüşlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan X^2 analizinde anlamlı farklılık ($X^2=2,46$; $sd=4$, $P> .05$, $n=537$) bulunmamıştır.

11. On birinci alt problemde öğrenci çatışmalarının dersler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Analiz sonucunda öğrenci ve öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılık ($X^2=95,66$; $sd=4$, $P <.05$, $n=653$) bulunmuştur. Öğretmenler, öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların dersler üzerindeki olumsuz etkilerinden öğrencilere oranla daha fazla rahatsızlık duymaktadırlar.

12. On ikinci alt problemde öğrenci çatışmalarının akran ilişkilerine etkileri cinsiyete göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Öğrenciler yaşadıkları çatışmaların akran ilişkilerine başlıca etkileri olarak iletişim alanında olumsuz yönde birbirimize küser ve konuşmayız (%39), barıştığımızda sorun olmaz; ancak tekrar çatıştığımızda eski anlaşmazlıklar da ortaya çıkar (%47), duygular alanında olumlu yönde birbirimize verdiğimiz değeri anlamamızı sağlar (%37), olumsuz yönde birbirimizden soğuruz (%36), diğer kategorisinde yer alan yaşadığımız çatışmayı kısa bir süre sonra unutarak hiçbir şey olmamış gibi davranırız (%51) yargılarını belirtmektedirler. Öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların akran ilişkilerine etkilerine yönelik öğrenci algılarının, onların cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini saptamak için yapılan X^2 analizi sonucunda anlamlı farklılaşma ($X^2=3,31$; $sd=3$, $P>.05$, $n=537$) bulunmamıştır.

13. On üçüncü alt problemde öğrenci çatışmalarının akran ilişkilerine etkileri öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. X^2 Analiz sonucunda öğrenci çatışmalarının akran ilişkilerine etkilerine yönelik öğrenci ve öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılık ($X^2=26,41$; $sd=3$, $P<.05$, $n=653$) bulunmuştur.

14. On dördüncü alt problemde öğretmenlerin öğrenci çatışmalarını çözmede kullandıkları strateji ve taktikler cinsiyetlerine, mesleki deneyimlerine ve mezun

oldukları bölümlere göre incelenmiştir. Analizlere göre öğretmenlerin, öğrenci çatışmalarını çözmede kullandıkları stratejileri cinsiyetlerine ($X^2=1,96$; $sd=4$, $P>.05$, $n=116$), mesleki deneyimlerine ($X^2=4,55$; $sd=4$, $P>.05$, $n=116$) ve mezun oldukları bölüme ($X^2=0,38$; $sd=4$, $P>.05$, $n=116$) göre farklılık göstermemektedir.

15. On beşinci alt problemde öğretmenlerin öğrenci çatışmalarını çözmede kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılık ($X^2=89,81$; $sd=4$, $P<.05$, $n=653$) saptanmıştır. Bulgulara göre öğrenciler, öğretmenlerinin sıklıkla yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler ile dışardan yardım alma stratejilerine başvurduklarını; yıkıcı stratejiler ve kaçınma stratejilerini seyrek olarak kullandıklarını ifade etmektedirler. Bu durum öğretmen görüşleriyle paralellik göstermektedir; ancak öğretmenlerin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin yüzde değerlerine bakıldığında farklılıklar görülmektedir.

16. On altıncı alt problemde okul yöneticilerinin öğrenci çatışmalarıyla baş etmek için kullandıkları strateji ve taktikler öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Öğretmenler ve öğrenciler okul yöneticilerinin sıklıkla yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler ile dışardan yardım alma; en seyrek yıkıcı stratejilerini kullandıkları düşünmektedirler; ancak öğrenci ve öğretmen görüşlerinin yüzde değerleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde oransal farklılıklar görülmektedir. Bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlılığını test etmek için yapılan X^2 analiz sonucunda okul yöneticilerinin öğrenci çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık ($X^2=40,20$; $sd=4$, $P<.05$, $n=653$) saptanmıştır.

17. On yedinci alt problemde velilerin, çocuklarının kendilerine yansıyan çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin ve öğrenci görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Öğrenciler arkadaşlarıyla yaşadıkları çatışmaları çözmek için velilerinin çoğunlukla yapıcı stratejilere başvurdukları; yıkıcı, kaçınma ve dışardan yardım alma stratejilerini ender olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğrencilerden farklı olarak velilerin, konuşur, öğüt verir (%50) taktiği dışında yapıcı çatışma stratejilerini çok fazla kullanmadıklarını; bunun yerine çoğunlukla dışardan yardım alma, kaçınma ve yıkıcı stratejileri kullandıklarını belirtmektedirler. Analiz sonucunda velilerin, çocuklarının

kendilerine yansıyan çatışmalarını çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık ($X^2=251,66$; $sd=4$, $P < .05$, $n=653$) saptanmıştır.

5.2 TARTIŞMA

Araştırmanın sonucuna ilişkin yorumlar her bir alt probleme ilişkin başlıklar halinde verilecek ve literatür ışığında değerlendirilecektir.

5.2.1 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışma Türleri:

Bu araştırmada, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türleri cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve anasınıfı eğitimi alma durumlarına göre incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan başlıca çatışma türleri, küsme (%70), şikayet etme (%64), itişip kakışma (%59), kırıcı sözler söyleme (%48), kız-erkek çatışması (%46), sözlü kavga, ağız dalaşı yapma (%45), fiziksel kavga (%42)'dir. Öğrencilerin daha ender yaşadıkları çatışmalar ise ispiyonlama (%38), gruplaşma (%37), çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma (%36), küfretme (%34), saygısız davranma (%30), güç gösterisinde bulunma (%29), dedikodu yapma (%29)'dir. Törnüklü (2002a)'nın Johnson ve Johnson (1996)'dan aktardığına göre 7-12 yaş dönemi çocukları arasında fiziksel şiddet ve kavga; küfür, aşağılama ve dedikodu; bahçede oynarken karşılaşılan çatışmalar; sırasını alma çatışmaları; kaynaklara ulaşma, sahip olma ve kontrol etme çatışmaları; seçim, değer ve inanç çatışmaları; akademik çalışmalarla ilgili çatışmalar olmak üzere yedi tür çatışma yaşanmaktadır. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar, Törnüklü (2002a)'nın Johnson ve Johnson (1996)'dan aktardığı yedi çatışma türü ile paralellik göstermektedir. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Haferkamp (1992), yaş ortalamaları 23,5 olan 124 üniversite öğrencisinin cinsiyetle, ilişki kalitesi, çatışma algıları, kullandıkları çatışma çözme biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Haferkamp (1992), araştırma sonucunda cinsiyet ile ilişki kalitesi, çatışma algıları, kullandıkları çatışma çözme biçimleri arasında anlamlı farklılıklara ulaşmıştır. Bu araştırma sonucu, elde ettiğimiz bulguyla paralellik göstermektedir.

5.2.2 Öğretmenlere Göre İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışma Türleri:

Öğretmenlere göre öğrencilerin en sık yaşadıkları çatışma türleri; itişip kakışma (%90), şikayet etme (%85), sözlü kavga (ağız dalaşı yapma, %77), çelme takma (%72), fiziksel kavga (%62), küfretme (%59), saygısız davranma (%59), kırıcı sözler söyleme (%52), küsme (%44), ispiyonlama (%44), gruplaşma (%41) iken daha az olarak yaşadıkları çatışma türleri güç gösterisinde bulunma (%37), kız erkek çatışması (%29) ve dedikodu yapma (%21) dır. Bu yüzdelik değerler, öğretmen görüşlerine göre, öğrencilerin yoğun olarak fiziksel şiddet, sözel şiddet ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar yaşadıklarını göstermektedir. Öğretmen görüşlerine göre, öğrenciler daha çok fiziksel şiddet, sözel şiddet ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar yaşamaktadırlar. Öğretmenlerin, öğrencilerin yaşadıkları çatışmalara ilişkin görüşleri cinsiyetlerine, mesleki deneyimlerine ve mezun oldukları bölüme göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Türnüklü ve Şahin (2002a), araştırmalarında alt sosyo-ekonomik çevrelerde bulunan ilköğretim okullarının ikinci kademe sınıflarında görülen öğrenci çatışmalarını, sebeplerini ve öğretmenlerin çatışma çözme stratejilerini öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin sıkça kavga ve küfür içerikli çatışmalar yaşadıkları bulunmuştur. Bu bulgular, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri çatışma türleri ile paralellik göstermektedir.

5.2.3 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalara İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerinin yüzde değerleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklıklar görülmektedir. Öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre farklılık gösteren çatışma türleri; fiziksel kavga (dövüşme), çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma, itişip kakışma, sözlü kavga (ağız dalaşı yapma), küfretme, kız-erkek çatışması, küsme, saygısız davranma, şikayet etmedir. Buna göre, öğretmen görüşleri, fiziksel şiddet, sözel şiddet ve ahlaki değerlerle ilgili çatışmalar üzerinde öğrencilere oranla yoğunluk gösterirken öğrenci görüşleri, kişiler arası çatışmalar ve iletişim çatışmaları üzerinde yoğunluk göstermektedir. Bu farklılığı ,istatistiksel olarak anlamlılığını

belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda öğrenciler ile öğretmenlerin çatışma türlerine ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılaşma saptanmıştır. Törnüklü (2005b), alt-sosyo ekonomik çevrelerde bulunan liselerde yaptığı çalışmasında öğrenciler arasında yaşanan çatışma türlerine ilişkin okul yöneticileri, öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık bulmuştur.

5.2.4 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışma Nedenleri:

Öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların nedenlerine ilişkin kategorilere bakıldığında fiziksel şiddet (itişip kakışma), sözel şiddet (kırıcı konuşma, lakap takma), kişisel özellikler (inatlaşma, alıngan olma), kişiler arası ilişkiler (gruplaşma, liderlik mücadeleleri yapma, eleştirme), ahlaki öğeler (şikayet etme, yalan söyleme), okul yaşantısı (oyun kurallarına uymama, oynayanların oyununu bozma, yer kavgası yapma), entelektüel öğeler (düşüncelerdeki farklılıklar) ve diğer (TV’de şiddete dayalı yayınların çokluğu, farklı futbol takımlarını tutma) kategorileri öne çıkmaktadır. Longaretti ve Wilson (2000) yaptığı araştırmada ilköğretim düzeyindeki çatışmaların, somut amaçlara yönelik olduğunu, ilköğretim çağındaki çocukların genellikle amaca yönelik engelleme yaşadıklarında çatışma yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada saptanan bu nedenler Longaretti ve Wilson’nun belirttiği çatışma nedenleri ile örtüşmektedir.

Öğrencilerin çatışma nedenlerine ilişkin görüşlerine ilişkin cinsiyete göre farklılık görülmektedir. Öğrencilerin çatışma nedenlerine ilişkin cinsiyete göre farklılık gösteren maddeler çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma, itişip kakışma, küfretme, kırıcı konuşma, lakap takma, laf atmadır.

5.2.5 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmaların Nedenlerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:

Bu araştırmada, öğrencilerin ve öğretmenlerin çatışma nedenlerine ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Bu çalışmada çatışmanın nedenlerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerindeki farklılığa benzer sonuçlar, Törnüklü (2005b)’nın, öğrenci çatışmaları ve çözüm stratejilerinin öğrencilerin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin perspektifinden incelediği çalışmasında bulunmuştur.

5.2.6 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Aralarında Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Strateji ve Taktikleri:

Bu araştırmada öğrenciler, çatışmalarını genellikle yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler ile kaçınma stratejilerinde yer alan taktiklerle çözdüklerini, yıkıcı stratejileri kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Longaretti ve Wilson (2000) tarafından ilköğretim öğrencileri 3. ve 4. sınıf öğrenci ve öğretmenleri ile çatışma çözüm stratejilerini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmanın sonucunda öğrencilerin çatışmalarını çözmek için fiziksel zorlama, oyun grubundan uzak tutma, tartışma, bağırma ya da aşırı kabullenme şeklinde yollara başvurdukları görülmüştür. Elde edilen bulgular, araştırma sonuçları ile paralellik göstermemektedir. Örneklem grubunun aynı gelişim döneminde olmasına rağmen paralel sonuçların çıkmamasının nedeni, öğrencilerin sosyo-kültürel farklılıklarından kaynaklanabilir. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri ile yaşadıkları çatışmaları çözme strateji ve taktikleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Chen (2003) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi çağı çocuklarının çatışmaların çözümünde erkek çocuklarının fiziksel şiddet, kız çocuklarının şikayet vb. yollara başvurdukları görülmüştür. Araştırma sonuçları, kız-erkek çocuklarının farklı çatışma çözme strateji ve taktiklerini kullandıklarını göstermektedir.

5.2.7 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaları Çözmek İçin Kullandıkları Çatışma Çözme Strateji ve Taktiklerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:

Öğrencilerin çatışma çözme strateji ve taktikleri, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde farklıklar görülmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin öğretmenlerinden yardım alma taktiği dışında yapıcı, barışçıl ve uzlaşmacı stratejiler ile kaçınma stratejilerini seyrek olarak kullandıklarını belirtirken öğrenciler tam tersi yönde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin, öğrencilerinin yıkıcı stratejileri kullandıkları yönündeki yüzdeler değeri öğrencilere oranla daha fazladır. Bu durum öğretmenlerin, öğrencilerinin yıkıcı stratejilere daha çok başvurdukları görüşünde olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin çatışmalarını yapıcı olmayan stratejilerle çözmeye çalışmalarının toplumun kültürüyle ilişkisi olduğu düşünülmektedir; çünkü sosyal yapılandırıcılık kuramında birey ve toplum ayrılmaz bir bütündür. Temel olarak sosyal

yapılandırmacılık kuramı kültür ile öğrenim deneyimlerinin birbirinden ayrılamayacağını savunur. Her bir kültürün belli bir düşünme biçimi ve becerisi vardır.

DeCecco ve Richards (1979)'ın, yaptıkları çalışmada, okul içinde yaşanan çatışmalar ve öğrencilerin, çatışmaları çözmek için kullandıkları stratejilerden %90'nın yıkıcı boyutta çatışma çözüm stratejilerini kullandıkları saptanmıştır (DeCecco ve Richards, 1979; aktaran Johnson ve Johnson, 1994b). Yapılan bu çalışma, araştırmada öğretmenlerin öğrencilere ilişkin belirttikleri görüşler ile paralellik göstermektedir. Bu araştırma sonuçları, öğrencilerin çatışmaları, kişisel gelişim için bir fırsat ve araç olarak değerlendiremedikleri görüşünü uyandırmaktadır.

5.2.8 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerin Yaşadığı Çatışmaların Sıklık Düzeyi:

Öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların sıklık düzeyine bakıldığında önemli bir bölümünün (%22) günde iki veya üç defa çatışma yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir. Benzer biçimde günde bir defa çatışma yaşayanların yüzde değeri %19'dur. Bu değerlere göre öğrencilerin %41'nin günde en az bir defa çatışma yaşadığını söyleyebiliriz

öğrenci çatışmalarının sıklık düzeyine ilişkin yüzdelik değerlere cinsiyete göre karşılaştırmalı olarak bakıldığında farklılıklar söz konusudur. Bulgulara göre; kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sık çatışma yaşadıklarını söyleyebiliriz. Çatışma, yaşamın doğal bir parçasıdır. Dolayısıyla kişiler arası ilişkinin olduğu her türlü ortamda çatışmanın yaşanması olağan ve kaçınılmazdır (Korkut, 2000). Burada asıl önemli olan çatışma stratejisidir. Çünkü insan ilişkilerinde yaşanan çatışmalar ve anlaşmazlıklardaki sorun çatışmanın varlığına ilişkin değil, nasıl yönetildiğine ve çözümlendiğine ilişkindir. (Coleman ve Yoshida, 2004).

5.2.9 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşları Arasında Yaşanan Çatışmaları Çözmek İçin Kullandıkları Stratejiler ve Taktikler:

Öğrencilerin arkadaşlarının yaşadıkları çatışmaları çözme strateji ve taktiklerine bakıldığında cinsiyete göre farklılıklar görülmektedir. Kızların erkeklere oranla daha sık kullandıkları taktikler şunlardır: Ayırır, sakinleştiririm, karşılıklı özür diletirip barıştırırım, onlara çatışmadan konuşarak ve anlaşarak sorunlarını

çözmelerini söylerim, onları dinler, haklı ve haksızı ortaya çıkarıp yapmaları gerekeni anlatırım. Buna göre kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre yapıcı, barışçıl ve uzlaşmacı stratejileri daha sıklıkla tercih etmektedirler. Buna karşın erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha sıklıkla kullandıkları taktikler şunlardır: Öğretmene söylerim, kızar, bağırırım, onlara küserim, önce ayırmaya çalışırım. Bu değerlere göre erkek öğrenciler, kız öğrencilere oranla arkadaşları arasındaki çatışmaları çözmek için yıkıcı stratejileri ve kaçınma stratejilerini daha sık kullanmaktadırlar. Bu araştırmada kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin çatışma çözme stratejilerinde belirlenen farklılıklara zıt bulgular, Walker (1991)'ın aile içindeki sözel iletişimlerle cinsiyet faktörü ve çocuğun moral gelişimi üzerine etkilerinin incelendiği çalışmasında yer almaktadır.

5.2.10 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Derslere Etkisi:

Öğrenciler aralarında yaşadıkları çatışmaların dersler üzerindeki başlıca etkilerinin motivasyon ve dikkat alanında yer alan hırslanarak daha çok çalışmamı sağlar maddesi dışında başka alanlarda olumlu etkilerinin bulunmadığını belirtmişlerdir. Buna bulgular, çatışmaların bazı öğrenciler tarafından Koch ve Miller (1987)'in belirttiği gibi rekabet olarak algılandığını göstermektedir. Bu nedenle rekabet ilköğretim öğrencilerinin çatışma çözümünde kullandığı yollardan birisidir ve bu çocukların gelişim sürecini etkilemektedir. Öğrencilere rekabet nedeniyle yaşadıkları çatışmaların yapıcı çözüm yollarının öğretilmesinin gelişimlerine önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. Araştırmada öğrencilerin yaşadıkları çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci görüşlerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Tüm öğrenciler çatışmaların dersler üzerindeki başlıca olumsuz etkileri olarak dikkatlerinin dağılmasını, dersin akışının bozulmasını, sınıf atmosferinin gerginleşmesini ve zaman kaybını göstermektedirler. Öğrencilerin bu görüşlerine dayanarak çatışmaların, öğrencilerin motivasyonlarını ve öğrenmelerini olumsuz yönde etkilediği sonucuna varabiliriz.

5.2.11 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmalarının Dersler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları çatışmaların dersler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Öğretmenler, öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların dersler üzerindeki olumsuz etkilerinin, öğrencilere oranla daha yoğun olduğunu düşünmektedirler. Bu durum, öğretmenlerin bütün öğrencilerin çatışmalarını ve tepkilerini dikkate alarak görüş bildirirken öğrencilerin sadece kendi çatışmalarını ve çatışmanın etkilerine yönelik algılarını ifade etmesinden kaynaklanıyor olabilir.

5.2.12 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Akran İlişkilerine Etkileri:

Öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların akran ilişkilerine etkilerine yönelik öğrenci algılarını cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Bütün öğrenciler, yaşadıkları çatışmaların akran ilişkilerine başlıca olumsuz etkileri olarak küsme, konuşmama, birbirlerinden soğumayı ve zaman zaman eski anlaşmazlıkların tekrar yaşanmasını göstermektedirler. Bu görüşler öğrencilerin çatışma karşısında geri çekilme stratejisini izlediklerini ve sorunlarını müzakere ederek çözüme becerilerinin gelişmediğini ortaya çıkarmaktadır. Öğrencilerin, çatışmaların etkisi olarak belirttikleri birbirimize verdiğimiz değeri anlamamızı sağlar, yargısı ise öğrencilerin çatışmaların bireylere amaç ve ilişkinin önemini belirlemede fırsat sağlayan olumlu etkisinin farkında olduklarını göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin %51'inin ifade ettiği yaşadığımız çatışmayı kısa bir süre sonra unutarak hiçbir şey olmamış gibi davranırız, yargısından ilköğretim çağındaki öğrencilerin ilişkilerinde kin, nefret, intikam vb. duyguların yer almadığı sonucuna varılabilir.

5.2.13 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmaların Akran İlişkilerine Etkilerine Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri:

Öğrenci çatışmalarının akran ilişkilerine etkileri öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelendiğinde öğrenci ve öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğretmenler çatışmaların, akran ilişkilerine olumlu etkisini ifade eden yargılarına birbirlerini daha yakından tanımaları için fırsat sağlar ve birbirlerine verdikleri değeri anlamalarını sağlar yargılarına öğrenciler kadar katılmamaktadırlar. Bu durum öğrencilerin öğretmenlere

yaşadıkları çatışmalarla ilgili genellikle olumsuz durumları yansıtmalarından kaynaklanıyor olabilir.

5.2.14 İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmaları Çözmek İçin Başvurdukları Strateji ve Taktikler:

Öğrenci, bilgiyi ve anlamı, akranları ve yetişkinlerle kurduğu problem çözme diyalogları ile oluşturur. Bu nedenle, öğrenciler, problem çözme becerilerini öğretmenlerinin uyguladıkları stratejiler ile biçimlendirirler (Laird, 1995). Bu düşünceden hareketle araştırmada öğretmenlerin, çatışma çözme strateji ve taktikleri araştırılmıştır.

Öğretmenlerin, öğrenci çatışmalarını çözmeye kullandıkları stratejileri cinsiyetlerine, mesleki deneyimlerine ve mezun oldukları bölüme göre farklılık göstermemektedir. Öğretmenler, öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler ile dışardan yardım alma stratejilerini kullandıklarını; yıkıcı stratejiler ile kaçınma stratejilerine başvurmadıklarını belirtmektedirler. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin, öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmeye en sık kullandıkları taktikler; öğrencileri dinler sorunun çözümünde arabuluculuk yaparım (%77), öğrencilere birbirlerinden özür diletirerek barışmalarını sağlarım (%74), aileleriyle görüşürüm (%61), rehberlik yaparak aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmelerini sağlarım (%60), sorunu sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunu sınıfa buldururum (%50), öğrencileri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek ortaya çıkarıp en uygun çözümü bulurum (%48), öğrencileri bir daha aynı davranışı göstermemeleri konusunda uyarırım (%47)'dir. Öğretmenlerin kullandıkları bu strateji ve taktikler, öğrencileri bir daha yapmamaları konusunda uyarırım taktiği dışında, sosyal yapılandırıcılık perspektifinden incelendiğinde oldukça etkili yöntemlerdir; çünkü öğretmenler, öğrencilerin çatışmalarını yapıcı strateji ve taktiklerle çözme becerilerini geliştirebilmeleri için onlara tutumuyla, sorularıyla ve diyaloglarıyla model olmakta ve rehberlik etmektedir.

Bu araştırmadan farklı olarak Longaretti ve Wilson (2000) ilköğretim 3. ve 4. sınıf öğrenci ve öğretmenleri ile çatışma çözüm stratejilerini belirlemeye yönelik

yaptıkları çalışmanın sonucunda öğretmenlerin bağırma, dinlememe, cezalandırma, uyarma yollarını kullandıkları; en az aşırı kabullenme, geri çekilme ve problem çözme yollarını kullandıkları görülmektedir. Bu farklılık araştırmanın farklı sosyo-kültürel çevrelerde yapılmasından kaynaklanıyor olabilir.

Türnüklü ve Şahin (2002a) ise araştırmalarında alt sosyo-ekonomik çevrelerde bulunan ilköğretim okullarının ikinci kademe sınıflarında karşılaşılan öğrenci çatışmalarını, nedenlerini ve öğretmenlerin çatışma çözme stratejilerini öğrenci ve öğretmen perspektifinden inceledikleri çalışmalarında öğretmenlerin öğrenci çatışmalarını öğretmen merkezli, yetkeci, öğrencilerin öz yönetim ve öz denetimini geliştirmekten uzak stratejilerle çözdükleri bulunmuştur (Türnüklü ve Şahin, 2002a).

Türnüklü ve Şahin (2002b), araştırmalarında okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okullarda öğrenciler arasında yaşanan çatışmaları nasıl çözdüklerini öğretmenlerin bakış açısından incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenci çatışmalarının çözümünde öğretmenlerin ve yöneticilerin genellikle dış denetime dayalı, yetkeci olup sözel ve fiziksel şiddet öğelerini içeren yıkıcı çatışma stratejilerini kullandıkları öz yönetim kazandırıcı, yapıcı ve barışçıl çatışma çözme stratejilerine hiç yer verilmedikleri ya da çok az yer verildikleri belirlenmiştir (Türnüklü ve Şahin, 2002b). Bu araştırmanın sonuçlarının farklılık göstermesinin nedeni çalışmanın yapıldığı öğrenci grubunun yaşça büyük olması ve çalışmada veli görüşünün alınması olabilir.

5.2.15 Öğretmenlerin, Öğrencileri Arasında Yaşanan Çatışmalarla Başa Çıkmak İçin Kullandıkları Strateji ve Taktiklere İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri:

Bulgulara göre öğrenciler, öğretmenlerinin sıklıkla yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler ile dışardan yardım alma stratejilerine başvurduklarını; yıkıcı stratejiler ve kaçınma stratejilerini seyrek olarak kullandıklarını ifade etmektedirler. Bu durum öğretmen görüşleriyle paralellik göstermektedir; ancak öğretmenlerin öğrencileri arasında yaşanan çatışmaları çözmek için kullandıkları strateji ve taktiklere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu araştırma sonuçlarına paralel olarak Uçar (2003), ilköğretim öğrencilerinin çatışma nedenlerini ve çözüm stratejilerini araştırdığı çalışmasında,

öğrencilerin çatışma çözme stratejilerinde öğretmen ve öğrenci görüşlerinin benzerlik gösterdiğini saptamıştır.

5.2.16 Okul Yöneticilerinin Öğrenci Çatışmalarını Çözmek İçin Kullandıkları Strateji ve Taktikler:

Öğretmenler ve öğrenciler okul yöneticilerinin sıklıkla yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl stratejiler ile dışardan yardım alma; en seyrek yıkıcı stratejilerini kullandıkları düşünülmektedirler; ancak öğrenci ve öğretmen görüşlerinin yüzde değerleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde oransal farklılıklar görülmektedir. Okul yöneticilerinin yıkıcı stratejileri kullanmalarına ilişkin öğretmen görüşü öğrencilere oranla daha azdır. Bu araştırmadan farklı olarak Polat ve Arslan (2004), üniversitelerde görev yapan yöneticilerin karşılaştıkları sorunlara bağlı örgütsel çatışmaları çözme strateji ve taktiklerini inceledikleri araştırmanın sonucunda genel olarak üniversite yöneticilerinin en yüksek düzeyde kaçınma; en az ise uyma stratejisini kullandıkları saptamışlardır. Bu farklılık, yöneticilerin çalıştıkları kurumun ayrı düzeyde ve incelenen çatışma türünün öğrenci değil, örgütsel çatışmalar olmasından kaynaklanabilir.

5.2.17 Velilerin Çocuklarının Kendilerine Yansıyan Çatışmalarını Çözmek İçin Kullandıkları Strateji ve Taktikler:

Öğrenciler arkadaşlarıyla yaşadıkları çatışmaları çözmek için velilerinin çoğunlukla yapıcı stratejilere başvurdukları; yıkıcı, kaçınma ve dışardan yardım alma stratejilerini ender olarak kullandıklarını belirtirken öğretmenler, velilerin yapıcı çatışma stratejilerini çok fazla kullanmadıklarını; bunun yerine çoğunlukla dışardan yardım alma, kaçınma ve yıkıcı stratejileri kullandıklarını belirtmektedirler. Bu çalışmada velilerin çatışma çözme strateji ve taktiklerinin araştırılmasının nedeni öğrencilerin çatışma çözme yollarına ilişkin ilk deneyimlerini aile bireyleri ile olan diyaloglarıyla yapılandırmasıdır. Bu nedenle, anne babaların çatışma çözme strateji ve taktiklerinin öğrencilerin strateji ve taktikleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle Walker (1991), aile içindeki sözel iletişimlerle cinsiyet faktörü ve çocuğun moral gelişimini ele almıştır. Sonuçlarda cinsiyet farklılığı bulunmamıştır; fakat ana-babanın sözlü iletişimi ile çocuğun gelişim seviyesi arasında doğru orantılı bir ilişki saptanmıştır. (Walker, 1991; Aktaran: Yeşilyurt, 1996).

5.3 ÖNERİLER

Konuya katkısı olabileceği düşüncesiyle, ileride yapılacak araştırmalar ve diğer çalışmalar için aşağıdaki önerilere yer verilmektedir:

Bireylerin diğer bireylerle sağlıklı bir iletişim kurarak işbirliği içinde olmaları, saygı ve ilgi görmeleri, kişiler arası çatışmalarını yapıcı, barışçıl yollarla çözme becerilerine sahip olmalarıyla mümkündür. Bu becerilerin kendiliğinden kazanılması oldukça zordur. Bu nedenle okullarda öğrencilere programlı ve planlı bir biçimde kişiler arası iletişim çatışmalarının yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl yollarla çözümü öğretilmelidir. Okullarda çatışmaların yapıcı, uzlaşmacı ve barışçıl yollarla çözümünü için gerekli davranışlar dört temel program çerçevesinde oluşturulmalıdır:

1. Problem çözme tartışmaları, müzakere becerileri,
2. Akran arabuluculuk becerileri,
3. Öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimlerine ilişkin beceriler,
4. Tüm okul üyelerini kapsayan okul davranış yönetim politikası.

Okulda bireysel olarak öğrencilere verilecek problem çözme tartışmaları (müzakere becerileri), akran arabuluculuğu ve sosyal beceri eğitimi tek başına yeterli değildir. Okullarda verilecek olan eğitimin ve programların tüm bireyleri bağlayıcı nitelikte olması gerekmektedir. Bu nedenle okullarda öğrencileri, öğretmenleri, yöneticileri ve velileri bağlayıcı davranış yönetim politikaları geliştirilmelidir. Böylece öğrencilerin her an kurduğu sosyal etkileşimlerle istenen sosyal becerileri kazanması sağlanmış olur.

Öğrenciler çatışma çözme becerilerini akranlarıyla, anne-babalarıyla, öğretmenleriyle kısacası diğer bireylerle girdikleri problem çözme diyalogları içersinde yapılandırmaktadırlar. Bu nedenle anne-babalar, öğretmenler, okul yöneticileri çatışmalarını çözmede sergiledikleri tutum ve davranışlarıyla onlara örnek olmalıdır. Bu düşünceden hareketle öncelikle hizmet içi eğitimlerle okul yöneticilerine ve öğretmenlerine; ana-baba okullarıyla velilere yapıcı çatışma çözme becerileri kazandırılmalıdır.

Öğretmelere, öğrencilere, okul yöneticilerine arabuluculuk yapma ve arabulucudan yararlanma becerileri kazandırılmalıdır; çünkü arabuluculuk iki kişinin aralarındaki çatışmayı problem çözme tartışmalarıyla çözemediklerin kullanabilecekleri yapıcı bir çatışma çözme yöntemidir.

Bireylerin sadece yapıcı çatışma çözme becerisine değil diğer sosyal becerilere de sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle öğrencilere duygularını kontrol etme, empati kurma, etkin dinleme, özsaygı, öz denetim, öz güven, işbirliği, atılgan davranma, sorumluluk vb. beceriler mevcut dersler içerisinde ve bağımsız bir ders olarak sistematik bir biçimde kazandırılmalıdır.

Ayrıca eğitim fakülteleri ders programlarında okullarda yaşanan çatışmaların yönetimine ilişkin derslerin konulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

EKLER

Ek-1: Açık uçlu sorularda oluşan öğrenci anketi.

CİNSİYETİNİZ:
SINIFINIZ:

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıdaki soruları lütfen dikkatle okuyunuz ve yanıtlarınızı okuldaki yaşantılarınızdan yola çıkarak veriniz. Verdiğiniz yanıtlar öğretmenleriniz ve idare tarafından bilinmeyecek, sadece tarafımdan okunacaktır. Bu nedenle içtenlikle ve rahatlıkla soruları yanıtlayınız. Teşekkürler.

Meltem İLLEEZ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sınıf Öğretmenliği Programı

Tezli Yüksek Lisans Programı

- 1- Okulunuzda arkadaşlarınızla ne tür çatışmalar ve anlaşmazlıklar yaşıyorsunuz?
- 2- Arkadaşlarınızla yaşadığınız çatışmaların ve anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir?
- 3- Arkadaşlarınızla ne sıklıkla anlaşmazlıklar ve çatışmalar yaşıyorsunuz?
- 4- Arkadaşlarınızla yaşadığınız anlaşmazlıkları ve çatışmaları nasıl çözüyorsunuz?
- 5- Arkadaşlarınız birbirleriyle çatıştığında neler yaparsınız?
- 6- Arkadaşlarınızla yaşadığınız anlaşmazlıklar ve çatışmalar derslerinizi nasıl etkilemektedir?
- 7- Arkadaşlarınızla yaşadığınız çatışmalar ve anlaşmazlıklar, onlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkilemektedir?

- 8- Çatışmaları ve anlaşmazlıkları aranızda çözemeyip öğretmeninize söylediğinizde, öğretmeniniz bu çatışmaları ve anlaşmazlıkları nasıl çözer?
- 9- Çatışmaları ve anlaşmazlıkları aranızda çözemeyip rehber öğretmene giderseniz, rehber öğretmeniniz bu çatışmaları ve anlaşmazlıkları nasıl çözer?
- 10- Çatışmalar ve anlaşmazlıklar ile baş edemeyip müdür yardımcısına veya müdüre söylediğinizde onlar neler yapıyor?
- 11-Okulunuzda yaşadığınız çatışmalara velinizin tepkileri nasıldır?

EK-2 : Açık uçlu sorulardan oluşan öğretmen anketi.

Sayın Öğretmenler,

**OKUTTUĞUNUZ SINIF:
CİNSİYETİNİZ:**

Bu araştırma, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda öğrencilerin yaşadığı iletişim çatışmalarını ve bunların çözüm yollarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, aşağıdaki sorulara vereceğiniz yanıtların samimi olmasına bağlı olacaktır. İlginiz ve yardımınız için çok teşekkür ederim.

Meltem İLLEEZ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Sınıf Öğretmenliği Programı
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

- 1- Okulunuzda öğrencileriniz arasında ne tür çatışmalar ve anlaşmazlıklar yaşanmaktadır?
- 2- Öğrencileriniz arasında yaşanan çatışmaların ve anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir?
- 3- Öğrencileriniz yaşadıkları çatışmaları ve anlaşmazlıkları nasıl çözmektedirler?
- 4- Öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar ve anlaşmazlıklar, derslerinizi nasıl etkilemektedir?
- 5- Öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar ve anlaşmazlıklar, öğrencilerin birbirleriyle olan ilişkilerini nasıl etkilemektedir?
- 6- Öğrencileriniz aralarındaki anlaşmazlıkları ve çatışmaları çözemeyip size söylediklerinde, siz bunları nasıl çözüyorsunuz?

- 7- Öğrencileriniz aralarındaki çatışmaları ve anlaşmazlıkları çözemediklerinde, onları rehber öğretmene yönlendirirseniz, rehber öğretmen bu çatışmaları nasıl çözer?
- 8- Öğrencileriniz aralarındaki çatışmaları ve anlaşmazlıkları çözemediklerinde, onları idareye yönlendirirseniz, idare bu çatışmaları nasıl çözer?
- 9- Okulda öğrenciler arasında yaşanan çatışmalara velilerin tepkileri nasıldır?

EK-3 : Kapalı uçlu sorulardan oluşan öğrenci anketi.

**İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF ÖĞRENCİLERİ ARASINDA YAŞANAN
ÇATIŞMALAR VE BU ÇATIŞMALARIN ÇÖZÜM YOLLARINA İLİŞKİN
ÖĞRENCİ ANKETİ**

Sevgili Öğrenciler,

Bu araştırma ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda öğrencilerin yaşadığı iletişim çatışmalarını ve bunların çözüm yollarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın amacına ulaşması, aşağıdaki sorulara vereceğiniz yanıtların doğru ve samimi olmasına bağlı olacaktır. Yanıtlarınız öğretmeniniz dahil hiç kimse tarafından bilinmeyecektir. Bu nedenle soruları rahatlıkla ve içtenlikle yanıtlayabilirsiniz. Yardımlarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Meltem İLLEEZ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sınıf Öğretmenliği Programı

Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıdaki bilgileri, size uygun seçeneğe “X” işareti yaparak, lütfen eksiksiz doldurunuz.

1- Cinsiyetiniz : Kız () Erkek ()

2- Yaşınız :

3- Kaçınıcı sınıfta okuyorsunuz? 4. () 5. ()

4- Anne ve babanın birliktelik durumu :

- (a) Annem ve babam birlikte yaşıyor.
- (b) Annem ve babam ayrı ve yalnız yaşıyorlar.
- (c) Annem başkasıyla birlikte babam yalnız yaşıyor.
- (d) Babam başkasıyla birlikte annem yalnız yaşıyor.
- (e) Her ikisi de başkasıyla birlikte yaşıyor.

5- Anne ve babanın sağ olup olmama durumu :

- (a) Anne ve baba sağ
- (b) Anne sağ, baba vefat
- (c) Baba sağ, anne vefat
- (d) Anne ve baba vefat

6- Siz kiminle yaşıyorsunuz ?

- (a) Annem ve babam birlikte
- (b) Annemle
- (c) Babamla
- (d) Akrabamla
- (e) Diğer

(Açıklayınız)

.....

7- Annenizin eğitim durumu:

- (a) Okur yazar değil
- (b) Okur yazar
- (c) İlkokul
- (d) Ortaokul
- (e) Lise
- (f) Üniversite
- (g) Lisans üstü

8-Babanızın eğitim durumu:

- (a) Okur yazar değil
- (b) Okur yazar
- (c) İlkokul
- (d) Ortaokul
- (e) Lise
- (f) Üniversite
- (g) Lisans üstü

9- Anneniz çalışıyor mu? Evet () Hayır () cevabınız evet ise ne iş yapıyor?

.....

10- Babanız çalışıyor mu? Evet () Hayır () cevabınız evet ise ne iş yapıyor?

.....

11- Kardeş sayısı (sizinle birlikte) :.....

12- Kaçınıcı çocuksunuz?.....

13- Evinizde kendinize ait odanız var mı? Evet () Hayır ()

14- Evinizin bulunduğu semt hangi bölgededir? Gecekondu () Semt merkezi ()

15- Anasınıfı eğitimi aldınız mı? Evet () Hayır ()

AŞAĞIDAKİ SORULARI KENDİ YAŞANTINIZI DÜŞÜNEREK VE İŞARETLEMEK İSTEDİĞİNİZ SEÇENEĞİN YANINDA BULUNAN PARANTEZE “X” İŞARETİ YAPARAK CEVAPLAYINIZ

1- Okulunuzda arkadaşlarınızla ne tür çatışmalar ve anlaşmazlıklar yaşıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz?)

(1) Fiziksel kavga (dövüşme)
(2) Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma
(3) İtişip kakışma
(4) Güç gösterisinde bulunma
(5) Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)
(6) Kırıcı sözler söyleme
(7) Küfretme
(8) Kız-erkek çatışması
(9) Gruplaşma
(10) Küsme
(11) Saygısız davranma
(12) Dedikodu yapma
(13) İspiyonlama
(14) Şikayet etme

2-Arkadaşlarınızla yaşadığınız çatışmaların ve anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleylebilirsiniz.)

(1) elme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	(24) Saygısız davranma
(2) İtişip kakışma	(25) Şikayet etme
(3) Küfretme	(26) Yalan söyleme
(4) Kırıcı konuşma	(27) Arkadaşının eşyasını izinsiz kullanma
(5) Lakap takma	(28) Verilen sözü tutmama
(6) Laf atma	(29) İspiyonlama
(7) İnatlaşma	(30) Ailenin terbiye vermemesi
(8) Kıskanç olma	(31) Aile içindeki iletişim eksikliği
(9) Rekabetçi olma	(32) Aile ortamında var olan şiddet
(10) Yenilgiyi kabullenmeme	(33) Anne-babanın boşanmış olması
(11) Geçimsiz olma	(34) Ailenin ekonomik durumu
(12) Hatayı kabullenmeme	(35) Oyun kurallarına uymama
(13) Alıngan olma	(36) Birbirimize zarar vermemize yol açan oyunları tercih etmemiz
(14) Duyguları kontrol edememe	(37) Oynayanların oyununu bozma
(15) Liderlik mücadelesi yapma	(38) Okul ve sınıf kurallarına uymama
(16) Gruplaşma	(39) Sırayı paylaşamama
(17) Üstünlük sağlamaya alışma	(40) Yer kavgası yapma
(18) Eleştirme	(41) Oyun alanını paylaşamama
(19) Kendini ifade edememe	(42) Grup çalışmalarında bazı öğrencilerin görevini yerine getirmemesi
(20) Kendini arkadaşının yerine koyarak duygu ve düşüncelerini anlayamama	(43) Düşüncelerimizdeki farklılıklar
(21) Sorun özme becerilerine sahip olmama	(44) Okulumuzun sosyal çevresi
(22) Doğru dinleme alışkanlığının olmayışı	(45) TV’de şiddete dayalı yayınların çokluğu
(23) Sataşma	(46) Farklı futbol takımlarını tutma

3- Arkadaşlarınızla aranızda çatışmalar ve anlaşmazlıklar ne sıklıkta yaşanmaktadır?

- ☐ Günde iki veya üç defa
- ☐ Günde bir defa
- ☐ Haftada iki veya üç defa
- ☐ Haftada bir defa
- ☐ Ayda bir veya iki defa
- ☐ Yılda dört-beş defa veya daha az
- ☐ Hiç yaşamıyorum.

4- Arkadaşlarınızla yaşadığınız çatışmaları ve anlaşmazlıkları nasıl çözüyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ (1) Karşılıklı konuşup anlaşarak
- ☐ (2) Karşılıklı özür dileyip barışarak
- ☐ (3) Kendimizi arkadaşımızın yerine koyup duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak
- ☐ (4) Espri yapıp şakalaşarak
- ☐ (5) Öğretmenden yardım alarak
- ☐ (6) Bir arkadaşımızdan yardım alarak
- ☐ (7) Kavga ederek
- ☐ (8) Küfrederek
- ☐ (9) Ağız dalaşı yaparak
- ☐ (10) Küserek
- ☐ (11) Tehdit ederek
- ☐ (12) Birbirimize karşı aynı davranışta bulunarak
- ☐ (13) Öğretmene ya da okul yönetimine şikayet ederek
- ☐ (14) Zamana bırakarak
- ☐ (15) Alttan alarak
- ☐ (16) Yaşadığımız çatışmayı unutarak hiç bir sorun yaşanmamış gibi ilişkimize devam ederek

5- Arkadaşlarınız birbirleriyle çatıştığında neler yaparsınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Ayırır, sakinleştiririm.
- (2) Karşılıklı özür diletirip barıştırırım.
- (3) Onlara çatışmadan konuşarak ve anlaşarak sorunlarını çözmelerini söylerim.
- (4) Onları dinler, haklı ve haksızı ortaya çıkarıp yapmaları gerekeni anlatırım.
- (5) Öğretmene söylerim.
- (6) Kızar, bağırırım.
- (7) Onlara küserim.
- (8) Önce ayırmaya çalışırım, ayrılmazlarsa vururum.
- (9) Bir şey yapmam.
- (10) Sevdiğim arkadaşımın yanında olurum.
- (11) Haklı olanın yanında olurum.

6-Arkadaşlarınızla yaşadığınız çatışmalar ve anlaşmazlıklar derslerinizi nasıl etkilemektedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Hırslanarak daha çok çalışmamı sağlar.
- (2) Dersi öğrenme isteğim kalmaz.
- (3) Aklım yaşadığım çatışmada ve arkadaşımda olduğu için dikkatimi toplayamam.
- (4) Sınıf ortamı gerginleştüğinden dersi dinleyemeyiz.
- (5) Dersin akışını bozar.
- (6) Öğretmene çatışmaların ve anlaşmazlıkların yapıcı ve olumlu çözüm yollarını öğretme fırsatı sağlar.
- (7) Öğretmen sinirli olduğu için dersi verimli işleyemez.
- (8) Çatışma yaşadığımız arkadaşlarımızla aynı grupta olmamız birlikte çalışmamızı zorlaştırır.
- (9) Ders saatinin belli bir kısmı sorunu çözmekle geçtiğinden zaman kaybederiz.
- (10) Hiç etkilemez.

7- Arkadaşlarınızla yaşadığınız çatışmalar ve anlaşmazlıklar, onlarla olan ilişkilerinizi nasıl etkilemektedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Çatışma çözme becerilerimizi geliştirir.
- (2) Birbirimize küser ve konuşmayız.
- (3) Barıştığımızda sorun olmaz; ancak tekrar çatıştığımızda eski anlaşmazlıklar da ortaya çıkar.
- (4) Sinirli olduğum için başka arkadaşlarımla da çatışıyorum.
- (5) Aynı öğrenciyle aramızda yaşanan çatışmalar zamanla artarak sürekli hale gelir.
- (6) Birbirimizi daha yakından tanımamız için fırsat sağlar.
- (7) Gruplaşmamıza yol açar.
- (8) Birbirimize verdiğimiz değeri anlamamızı sağlar.
- (9) Birbirimize olan güvenimiz azalır.
- (10) Birbirimizden soğuruz.
- (11) Birbirimize karşı kin ve düşmanlık gibi duygular beslememize yol açar.
- (12) Yaşadığımız çatışmaları kısa bir süre sonra unuttur hiçbir şey olmamış gibi davranırız.

8- Çatışmaları ve anlaşmazlıkları aranızda çözemeyip öğretmeninize söylediğinizde, öğretmeniniz bu çatışmaları ve anlaşmazlıkları nasıl çözmektedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Konuşur, öğüt verir, tecrübelerini aktarır.
- (2) Bizleri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yapar.
- (3) Rehberlik yaparak aramızdaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmemizi sağlar.
- (4) Bizleri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek en uygun çözümü bulur.
- (5) Birbirimizden özür dilettilererek barışmamızı sağlar.
- (6) Döver.
- (7) Tehdit eder.
- (8) Kızma, bağırma, azarlama, hakaret etme gibi sözel şiddet kullanır.
- (9) Bizleri cezalandırır
- (10) Sorunun sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunu sınıfa buldurur.
- (11) Rehberlik servisinden yardım alır.
- (12) Ailelerimizle görüşür.
- (13) Görmezden gelir, ilgilenmez.
- (14) Bizleri aynı davranışları bir daha göstermemiz konusunda uyarır.
- (15) Bizleri sınıfın dışına çıkarır, kendi aramızda sorunu çözdükten sonra sınıfa gelmemizi söyler.
- (16) Yaşadığım çatışmaları öğretmenime söylemem.

9-Çatışmaları ve anlaşmazlıkları aranızda çözemeyip müdür veya müdür yardımcısına söylerseniz, o bu çatışmaları ve anlaşmazlıkları nasıl çözmektedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Konuşur, öğüt verir.
- (2) Bizleri barıştırır.
- (3) Arabuluculuk yaparak çatışmaları çözer.
- (4) Bizlerle yazılı anlaşma yaparak sorunun tekrarlanmamasını sağlamaya çalışır.
- (5) Bizleri dinler haklıyı, haksızı bulup çatışmayı çözer.
- (6) Döver.
- (7) Bağırır ve kızar.
- (8) Tehdit eder.
- (9) Cezalandırır.
- (10) Velilerimizle görüşür.
- (11) Öğretmenimizle görüşür.
- (12) Rehber öğretmene yönlendirir.
- (13) Aile, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve öğrenci işbirliği içinde sorunu çözümler.
- (14) Başından savar, ilgilenmez.
- (15) Uyarır, bir daha yapmayın der.
- (16) Çözemez.
- (17) İdareyi söylememi gerektirecek derecede bir çatışma yaşamadım.
- (18) Çatışmalarımı okul yönetimine söylemem.

10- Okulda arkadaşlarınızla yaşadığınız anlaşmazlık ve çatışmalara velinizin tepkileri nasıldır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Benimle konuşur, öğüt verir.
- (2) Sorular sorar, sorunu anlayıp, çözüm yollarını anlatır.
- (3) Diğer öğrenciyle barışmamı ve anlaşmamı sağlar.
- (4) Sorunu dinler, haklıyı haksızı bulup çatışmayı çözer.
- (5) Beni döver.
- (6) Bağırır, azarlar ve kızar.
- (7) Bana ceza verir.
- (8) Beni tehdit eder.
- (9) Benimle çatışan öğrenciye fiziksel saldırıda bulunur.
- (10) Benimle çatışan öğrenciye sözle saldırıda bulunur.
- (11) Benimle çatışan öğrenciyi tehdit eder.
- (12) Benim velim ile diğer öğrencinin velisi birbirleriyle çatışırlar.
- (13) Önce öğretmene, sonra müdüre şikayet eder.
- (14) Diğer öğrenciyle arkadaşlığımı kesmesini ister.
- (15) Sorunun görmezden gelinmesini ister.
- (16) Diğer öğrenciye benden uzak durmasını söyler.
- (17) Beni uyarır.
- (18) Sınıf öğretmeniyle veya idare ile görüşür, işbirliği yapar.
- (19) İlgilenmez.
- (20) Sorunu kabullenmez, her zaman beni savunur.
- (21) Velime yansıtmamı gerektirecek bir çatışma yaşamadım.
- (22) Okulda arkadaşlarımla aramda yaşadığım çatışmaları velime yansıtmam.

EK-4 : Kapalı uçlu sorulardan oluşan öğretmen anketi.

**İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF ÖĞRENCİLERİ ARASINDA
YAŞANAN ÇATIŞMALAR VE BU ÇATIŞMALARIN ÇÖZÜM YOLLARINA
İLİŞKİN ÖĞRETMEN ANKETİ**

Sayın Öğretmenler,

Bu araştırma ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda öğrencilerin yaşadığı iletişim çatışmalarını ve bunların çözüm yollarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın amacına ulaşması, aşağıdaki sorulara vereceğiniz yanıtların doğru ve samimi olmasına bağlı olacaktır. Sonuçlar bilimsel amaçlar dışında kesinlikle kullanılmayacaktır.

Çalışmamıza yaptığınız değerli katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Meltem İLLEEZ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Sınıf Öğretmenliği Programı
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıdaki bilgileri, size uygun seçeneği “X” işaretiyle belirterek, lütfen eksiksiz doldurunuz.

1- Cinsiyetiniz: Bayan () Bay ()

2- Yaşınız :

3- Okuttuğunuz Sınıf : 4. () 5. ()

4- Ne kadar süredir öğretmenlik yapıyorsunuz? a.() 0-5 yıl

b.() 6-10 yıl

c.() 11 yıl ve üstü

5- Mezun olduğunuz fakülte veya yüksek okul:

6- Bitirdiğiniz bölüm:

7- Okulunuzun bulunduğu semt hangi bölgededir? Gecekodu ()

Semt merkezi ()

**AŞAĞIDAKİ SORULARI KENDİ YAŞANTINIZI DÜŞÜNEREK VE
İŞARETLEMELİK İSTEDİĞİNİZ SEÇENEĞİN BAŞINDA BULUNAN
PARANTEZE “X” YAPARAK CEVAPLAYINIZ**

1- Okulunuzda öğrencileriniz arasında ne tür çatışmalar ve anlaşmazlıklar yaşanmaktadır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

(1) Fiziksel kavga (dövüşme)
(2) Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el-kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma
(3) İtişip kakışma
(4) Güç gösterisinde bulunma
(5) Sözlü kavga (ağız dalaşı yapma)
(6) Kırıcı sözler söyleme
(7) Küfretme
(8) Kız-erkek çatışması
(9) Gruplaşma
(10) Küsme
(11) Saygısız davranma
(12) Dedikodu yapma
(13) İspiyonlama
(14) Şikayet etme

2- Öğrencileriniz arasında yaşanan çatışmaların ve anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

(1) Çelme takma, vurup kaçma, küfür içerikli el kol hareketleri gibi rahatsız edici davranışlarda bulunma	(24) Saygısız davranma
(2) İtişip kakışma	(25) Şikayet etme
(3) Küfretme	(26) Yalan söyleme
(4) Kırıcı konuşma	(27) Arkadaşının eşyasını izinsiz kullanma
(5) Lakap takma	(28) Verilen sözü tutmama
(6) Laf atma	(29) İspiyonlama
(7) İnatlaşma	(30) Ailenin terbiye vermemesi
(8) Kıskanç olma	(31) Aile içindeki iletişim eksikliği
(9) Rekabetçi olma	(32) Aile ortamında var olan şiddet
(10) Yenilgiyi kabullenmeme	(33) Anne-babanın boşanmış olması
(11) Geçimsiz olma	(34) Ailenin ekonomik durumu
(12) Hatayı kabullenmeme	(35) Oyun kurallarına uymama
(13) Alıngan olma	(36) Birbirlerine zarar vermelerine yol açan oyunları tercih etmeleri
(14) Duyguları kontrol edememe	(37) Oynayanların oyununu bozma
(15) Liderlik mücadeleleri yapma	(38) Okul ve sınıf kurallarına uymama
(16) Gruplaşma	(39) Sırayı paylaşmama
(17) Üstünlük sağlamaya çalışma	(40) Yer kavgası yapma
(18) Eleştirme	(41) Oyun alanını paylaşmama
(19) Kendini ifade edememe	(42) Grup çalışmalarında bazı öğrencilerin görevini yerine getirmemesi
(20) Kendini arkadaşının yerine koyarak duygu ve düşüncelerini anlayamama	(43) Düşüncelerindeki farklılıklar
(21) Sorun çözme becerilerine sahip olmama	(44) Okulumuzun sosyal çevresi
(22) Doğru dinleme alışkanlığının olmayışı	(45) TV’de şiddete dayalı yayınların çokluğu
(23) Sataşma	(46) Farklı futbol takımlarını tutma

3- Öğrencileriniz arasında çatışmalar ve anlaşmazlıklar ne sıklıkta yaşanmaktadır?

- ☐ Günde iki veya üç defa
- ☐ Günde bir defa
- ☐ Haftada iki veya üç defa
- ☐ Haftada bir defa
- ☐ Ayda bir veya iki defa
- ☐ Yılda dört-beş defa veya daha az
- ☐ Hiç yaşanmıyor.

4- Öğrencileriniz yaşadıkları çatışmaları ve anlaşmazlıkları nasıl çözmektedirler? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ (1) Karşılıklı konuşup anlaşarak
- ☐ (2) Karşılıklı özür dileyip barışarak
- ☐ (3) Kendisini arkadaşının yerine koyup duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak
- ☐ (4) Espri yapıp şakalaşarak
- ☐ (5) Benden yardım alarak
- ☐ (6) Bir arkadaşlarından yardım alarak
- ☐ (7) Kavga ederek
- ☐ (8) Küfrederek
- ☐ (9) Ağız dalaşı yaparak
- ☐ (10) Küserek
- ☐ (11) Tehdit ederek
- ☐ (12) Birbirlerine karşı aynı davranışta bulunarak
- ☐ (13) Bana ya da okul yönetimine şikayet ederek
- ☐ (14) Zamana bırakarak
- ☐ (15) Alttan alarak
- ☐ (16) Yaşadıkları çatışmayı unutarak hiç bir sorun yaşanmamış gibi ilişkilerine devam ederek

5- Öğrencileriniz, arkadaşları arasında yaşanan çatışmaları ve anlaşmazlıkları nasıl çözmektedirler? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

(1) Ayırır, sakinleştirirler.
(2) Karşılıklı özür diletirip barıştırırlar.
(3) Onlara çatışmadan konuşarak ve anlaşarak sorunlarını çözmelerini söylerler.
(4) Onları dinler, haklı ve haksızı ortaya çıkarıp yapmaları gerekeni anlatırlar.
(5) Bana söylerler.
(6) Kızar, bağırırlar.
(7) Onlara küserler.
(8) Önce ayırmaya çalışırlar, ayıramazlarsa vururlar.
(9) Bir şey yapmazlar.
(10) Sevdiği arkadaşının yanında olurlar.
(11) Haklı olanın yanında olurlar.

6- Öğrencileriniz arasında yaşanan çatışmalar ve anlaşmazlıklar derslerinizi nasıl etkilemektedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

(1) Öğrencilerin hırslanarak daha çok çalışmalarını sağlar.
(2) Öğrencilerin dersi öğrenme isteği kalmaz.
(3) Öğrencilerin akılları yaşadıkları çatışmada ve arkadaşlarında olduğu için dikkatlerini toplayamazlar.
(4) Sınıf ortamı gerginleştikinden öğrenciler dersi dinleyemez.
(5) Dersin akışını bozar.
(6) Öğrencilere çatışmaların ve anlaşmazlıkların yapıcı ve olumlu çözüm yollarını öğretme fırsatı sağlar.
(7) Sinirli olduğum için dersi verimli işleyemem.
(8) Çatışma yaşayan öğrencilerin aynı grupta olmaları birlikte çalışmalarını zorlaştırır.
(9) Ders saatinin belli bir kısmı sorunu çözmekle geçtiğinden zaman kaybına yol açar.
(10) Hiç etkilemez.

7- Öğrencilerinizin yaşadığı çatışmalar ve anlaşmazlıklar aralarındaki ilişkileri nasıl etkilemektedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Öğrencilerin çatışma çözme becerilerini geliştirir.
- (2) Birbirlerine küserler ve konuşmazlar.
- (3) Barıştıklarında sorun olmaz; ancak tekrar çatıştıklarında eski anlaşmazlıklar da ortaya çıkar.
- (4) Öğrenci, sinirinden başka arkadaşlarıyla da çatışır.
- (5) Aynı öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar zamanla artmakta ve sürekli hale gelir.
- (6) Birbirlerini daha yakından tanımaları için fırsat sağlar.
- (7) Öğrencilerin gruplaşmasına yol açar.
- (8) Birbirlerine verdikleri değeri anlamalarını sağlar.
- (9) Öğrencilerin birbirlerine olan güvenini azaltır.
- (10) Öğrenciler birbirlerinden soğurlar.
- (11) Öğrencilerin birbirlerine karşı kin ve düşmanlık gibi duygular beslemelerine yol açar.
- (12) Yaşadıkları çatışmaları kısa bir süre sonra unutarak hiçbir şey olmamış gibi davranırlar.

8- Öğrencileriniz aralarındaki anlaşmazlıkları ve çatışmaları çözemeyip size söylediklerinde, siz bunları nasıl çözüyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (1) Konuşur, öğüt verir, tecrübelerimi aktarırım.
- (2) Öğrencileri dinler, sorunun çözümünde arabuluculuk yaparım.
- (3) Rehberlik yaparak aralarındaki çatışmaları problem çözme tartışmalarıyla çözmelerini sağlarım.
- (4) Öğrencileri dinler, kimin haklı ya da haksız olduğuna karar vererek en uygun çözümü bulurum.
- (5) Öğrencilere birbirlerinden özür diletirerek barışmalarını sağlarım.
- (6) Döverim.
- (7) Tehdit ederim.
- (8) Kızma, bağırma, azarlama, hakaret etme gibi sözel şiddet kullanırım.
- (9) Öğrencileri cezalandırırım.
- (10) Sorunu sınıftaki diğer öğrencilerle paylaşarak tartışmaya açar, tartışma sonunda en uygun çözüm yolunun sınıfa buldururum.
- (11) Rehberlik servisinden yardım alırım.
- (12) Aileleriyle görüşürüm.
- (13) Görmezden gelirim, ilgilenmem.
- (14) Öğrencileri aynı davranışları bir daha göstermemeleri konusunda uyarırım.
- (15) Öğrencileri sınıfın dışına çıkarır, kendi aralarında sorunu çözdükten sonra sınıfa gelmelerini söylerim.
- (16) Öğrencilerim, yaşadıkları çatışmaları bana söylemezler.

9- Öğrencileriniz aralarındaki çatışmaları ve anlaşmazlıkları çözemediklerinde, onları müdür veya müdür yardımcısına yönlendirirseniz, o bu çatışmaları nasıl çözer? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

(1) Konuşur, öğüt verir.
(2) Öğrencileri barıştırır.
(3) Arabuluculuk yaparak çatışmaları çözer.
(4) Öğrencilerle yazılı anlaşma yaparak sorunun tekrarlanmamasını sağlamaya çalışır.
(5) Öğrencileri dinler haklıyı, haksızı bulup çatışmayı çözer.
(6) Döver.
(7) Bağırır ve kızar.
(8) Tehdit eder.
(9) Cezalandırır.
(10) Velileriyle görüşür.
(11) Benimle görüşür.
(12) Rehber öğretmene yönlendirir.
(13) Aile, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve öğrenci işbirliği içinde sorunu çözümler.
(14) Başından savar, ilgilenmez.
(15) Uyarır, bir daha yapmayın der.
(16) Çözemez.
(17) Öğrencilerim arasında idareye yönlendirmemi gerektirecek derecede bir çatışma yaşanmadı.
(18) Çatışmaları okul yönetimine yansıtmam.

10- Okulda öğrenciler arasında yaşanan çatışmalara velilerin tepkileri nasıldır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

(1) Çocuklarıyla konuşur, öğüt verirler.
(2) Sorular sorar, sorunu anlayıp, çözüm yollarını anlatırlar.
(3) Çocuklarının diğer öğrenciyle barışmasını ve anlaşmasını sağlarlar.
(4) Sorunu dinler, haklıyı haksızı bulup çatışmaları çözerler.
(5) Çocuklarını döverler.
(6) Bağırır, azarlar ve kızarlar.
(7) Çocuklarına ceza verirler.
(8) Çocuklarını tehdit ederler.
(9) Çocuğuyla çatışan öğrenciye fiziksel saldırıda bulunurlar.
(10) Çocuğuyla çatışan öğrenciye sözle saldırıda bulunurlar.
(11) Çocuğuyla çatışan öğrenciyi tehdit ederler.
(12) Veliler de birbirleriyle çatışırlar.
(13) Önce bana, sonra müdüre şikayet ederler.
(14) Çocuğunun diğer öğrenciyle arkadaşlığını kesmesini isterler.
(15) Sorunun görmezden gelinmesini isterler.
(16) Diğer öğrenciye çocuğundan uzak durmasını söyler.
(17) Çocuklarını uyarırlar.
(18) Benimle veya idare ile görüşür, işbirliği yaparlar.
(19) İlgilenmezler. (bu kaçınma stratejisine alınacak)
(20) Sorunu kabullenmez, her zaman çocuklarını savunurlar.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (1995). **Toplumsal, Kuramsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği**. Ankara : Pegem Yayınları.
- Açıkgöz, K.Ü. (2005). **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akpınar, B. (2005). **Yükseköğretimde Pedagojiye Karşı Androgoji**. Yaşadıkça Eğitim Dergisi. Cilt :87, Sf: 8-14, İstanbul.
- Atherton, R.Charles (1993)**. Empiricists Versus Social Constructionists: Time for a Cease-Fire", *Families in Society*, **74, (10), s. 617-624**.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, D.J. ve Hoeksema, S. N. (1996). **Psikolojiye Giriş**. Ankara: Arkadaş Yayınları. (Çeviren :Yavuz Alogan).
- Balcı, A. (2001). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler**. Ankara : Pegem A Yayıncılık.
- Batlaş, A., Batlaş, Z. (1998). **Beden Dili**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bedioğlu, M. (2001). **The Effect Of The “Program For Young Negotiators” On Preservice Elementary School Teachers’ Conflict Resolution Strategies**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, ODTÜ, Ankara.
- Bickmore, K. (1993). **Winning Against Violent Environments : High School Students Are Good Teachers Of Peace**. *Thresholds In Education*. Vol: 19, Nu : 3, pp: 34-35.
- Bickmore, K. (2001). **Student Conflict Resolution, Power Sharing in Schools and Citizenship Education**. The Ontario Institute for Studies in Education, Vol:31, Nu:2, pp: 137-162.
- Bilgin, N. (2000). **İçerik Analizi**. İzmir : Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Bloom, L. A., Perlmutter, J. Ve diğerleri (1999).**The General Educator:Applying Constructivism to Inclusive Classrooms**. *Intervention in School&Clinic*, Vol. 34, Issue 3.
- Boland, R. L. (2001). **Introducing Peer Mediation into a Low Income Elemantry School**. Department of School Psychology, Doctor of Philosophy, Indiana State University, Terre Hauta.
- Bursalıoğlu, Z. (1998). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**, Ankara : Pegem Özel Eğitim Hizmetleri, Önder Matbaacılık.

- Büyüköztürk, Ş. (2003). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Carruthers, W. L., Carruthers, B. J. B. (1996). **Conflict Resolution As Curriculum : A Definition, Description and Process For Integration In Core Curricula**. School Counselor. Vol: 43, No: 5, pp: 345-374.
- Carruthers, W.L., Sweeney, B. (1996). **Conflict Resolution : History, Philosophy, Theory And Educational Applications**. The School Counselor, Vol: 43, pp: 327.
- Chen, D. W. (2003). **Preventing Violence by Promoting the Development of Competent Conflict Resolution Skills : Exploring Roles and Responsibilities**. Early Childhood Journal. Vol:30, No: 4, pp: 203-208.
- Chetkow-Yanoov, B. (1996). **Conflict-Resolution Skills Can Be Taught**. Peabody Journal Of Education. Vol: 71, No: 3, pp: 12-28. Lawrence Erlbaum Associates.
- Coleman, P.T., Yoshida, B. F. (2004). **Conflict Resolution Across The Lifespan The Work Of The ICCCR**. Theory Into Practice, College Of Education, The Ohio A State Universty, Vol:43, Nu:1, pp: 31-38.
- Coleman, P.T., Yoshida, B.F (2001). **ICCCR Conflict Resolution at Multiple Levels across the Lifespan**. Teachers College, Columbia University, New York.
- Cüceloğlu, D. (1997). **Yeniden İnsan İnsana**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çifci, İ.; Sucuoğlu, B. (2004). **Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Daunic, A.P., Stephen, W.S., Robinson, T. R., Miller, M.D. ve Landry, K.L. (2000). **School-Wide Conflict Resolution And Peer Mediation Programs: Experiences in Three Middle Schools**. Intervention in School and Clinic, Vol:36, Nu:2, pp: 94-100.
- Davidson, J., Wood. C. (2004). **A Conflict Resolution Model**. Theory Into Practice, College Of Education, The Ohio A State Universty, Vol:43, Nu:1, pp: 6-13
- Dean, Ruth G (1993). **Constructivism: An Approach to Clinical Practice**. Smith College Studies in Social Work, 63, (2), 127-146.

- Demirel, Ö. (2003). **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2005). **Eğitimde Yeni Yönelimler**. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Dewey, J. (1996). **Demokrasi ve Eğitim, Eğitim Felsefesine Giriş**. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Dollard, N., Christensen, L. (1996). **Constructive Classroom Management**. Focus on Exceptional Children, Vol. 29, Issue 2, p1, 12p.
- Dökmen, Ü. (2001). **İletişim Çalışmaları ve Empati**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durbin, B. (2002). **School-Based Peer Mediation Program Implementation: An Exploration of Student Mediators' Attitudes and Perceptions Before and During Program Participation**. Department of Educational Psychology, Doctor of Philosophy, Texas A&M University, Texas.
- Dustin, D. ve Ehly, S.(1992). **School Consultation In The 1990s**. Elementary School Guidance&Counseling, 26, 165-175.
- Ensley, M. C. (1998). **The Impact Of Conflict Resolution Program Utilizing Peer Mediation Training On The Knowledge And Attitudes Of Fourth Grade Students At A Louisiana Elementary School**. Department of Educational Psychology, Doctor of Philosophy, Texas A&M University, Texas.
- Erdem, E. ve Demirel, Ö. (2002). **Program Geliştirmede Yapılandırmacılık Yaklaşımı**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23:81-87.
- Ersoy, A. (2005). **İlköğretim Bilgisayar Dersindeki Sınıf Yerleşim Düzeni Ve Öğretmen Rolünün Yapılandırmacı Öğrenmeye Göre Değerlendirilmesi**. The Turkish Online Journal of Educational Technology Vol: 4, Issue 4, 20.
- French,D.C., Pidada, S., Denoma, J., McDonald, K., Law, A. (2005). **Reported Peer Conflicts of Children in United States and Indonesia**. Social Development, Vol: 14, Nu:3, pp: 458.
- Gander, .M.J.; Gardiner, H. W. (2004). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. Ankara: İmge Kitabevi. (Çevirenler :Prof. Dr. Ali Sönmez, Prof. Dr. Nermin Çelen, Prof. Dr. Bekir Onur).

- Gergen, K. J. (1995). **Social Construction and the Educational Press.** Constructivism in Education, Edt. Steffe, L. P., The University of Georgia, Hillsdale, New Jersey.
- Gordon, T. (1999). **Çocukta Dış Displin mi?İç Disiplin mi?** İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gordon, T. (2000). **Etkili Ana-Baba Eğitimi.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gordon, T. (2001). **Etkili Öğretmenlik Eğitimi.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gözütok, F.D. (1993). **Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları.** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:25, 703-711.
- Guttermann, J. T. (1994). **a Social Constructionist Position For Mental Health Counseling.** Journal of Mental Health Counseling, Vol. 16, Issue 2, p. 226, 19p.
- Havighurst,R.(1972). **The Teacher and Counseling,** Simon & Schuster Education Great Britain. <http://www.geocities.com/marufbecene/gelisimselrehberlik.doc>. (27 Eylül 2005).
- Hickey , D., McCaslin, M. (2001). **Educational Psychology, Socail Constructivism, and Educational Practice:A case of Emergent Identity.** Educational Psychologist, 36(2), 133-140.
- Hortaçsu, N. (1997). **İnsan İlişkileri.** Ankara: İmge Kitabevi.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T. (1992a). Teaching Students To Be Peer Mediators. **Educational Leadership,** Vol: 50, Nu:1, pp: 10-16.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T. (1994a). **Effects of Conflict Managers in an Inner-City Elementary School.** Journal of Social Research, Vol:89, Nu:5, pp:280-286.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T.(1994b). **Effects of Conflict Resolution Traning on Elementary School Students.** Journal of Social Psychology, Vol:134, Nu:6, pp: 803-818.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T.(1995). **Teaching Students To Be Peacemakers.** Edina, Minnesota : Interaction Book Company.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T.(1996a). **Peacemakers : Teaching Students To Resolve Their Own And Schoolmates' Conflicts.** Focus On Exceptional Children, Vol:28, Nu:6, pp:1-16.

- Johnson, D. W., Johnson, R. T.(1996b). **Training Elementary School Students To Manage Conflict**. Journal Of Group Psychotherapy, Psychodrama And Sociometry, Vol: 49, Nu:1, pp:15-27.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., Dudley, B., Mitchell, J. Fredrickson, J.(1997). **The Impact Of Conflict Resolution Traning On Middle School Students**. Journal of Social Psychology, Vol:137, Nu:1, pp: 11-21
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., Dudly, B. (1992b) **The Effects of Conflict Resolution Training on Elemantry Schools Students**. Mediation Quarterly, 10, pp: 89-99.
- Kabadayı, R.(1982). **Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışları ve Öğretmenlerin Güdülenmesi**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Kaptan, S. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- Karasar, N. (1999). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karip, E. (1999). **Çatışma Yönetimi**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kavalcı, Z. (2001). **Çatışma Çözme Becerileri Eğitimi Programının Üniversite Öğrencilerinin Çatışma Çözme Biçimleri Üzerindeki Etkisi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kekler, K., A. (1998). **Resolving Conflicts in Rural Schools**. Rural Special Education Quarterly, Vol:17, Nu:3-4, pp:18-26.
- Kılbaş, Ş. (2001). **2000’li Yıllarda Etkili Öğretmen Nasıl Olmalıdır?** Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 19, Adana.
- Koç, G. ve Demirel, M. (2003). **Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, Ankara.
- Koç, S. (2004). **İletişimde Ustalaşmak**. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Korkut, F. (2000). **İletişim Becerileri ve Sendikal Eğitim. Eğitici ve Yönetici Eğitimi Seminer Notları**. Ankara Eğitim Sen Eğitim, Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası, 2. Baskı.

- Korkut, F. (2004). **Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koruklu, N.Ö. (1998). **Arabuluculuk Eğitiminin İlköğretim Düzeyindeki Bir Grup Öğrencinin Çatışma Çözme Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Koruklu, N.Ö. (2003). **Arabuluculuk Eğitiminin İletişim ve Çatışma Çözme Becerisine Etkisi: Bir Grup Üniversite Öğrencisi Üzerinde Çalışma**. Doktora Tezi, D.E.Ü., İzmir.
- Kowalski, K.M. (1998). **Peer Mediation Success Stories**. Current Helath 2, Vol: 25, Nu: 2, pp:1-3.
- Kozan, M.K., Ergin, C. (1998). **Preference For Third Party Help In Conflict Management In The United States And Turkey : An Experimental Study**. Journal Of Cross-Cultural Psychology, Nu:29, pp: 525-540.
- Köknel, Ö.(Ed.). (2001). **Ana-Baba Okulu**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Laird, J. (1995) “Family Centered Practice in the Postmodern Era”, *Families in Society*, 76, (3), s.150-162.
- Lane, P. S. ve McWhirter, J. J. (1992). **A Peer Mediation Model : Conflict Resolution For Elementry And Middle School Children**. Elementary School Guidance & Counseling. Vol: 27, pp : 15-24.
- Longaretti, L., Wilson, J. (2000). **“I’ve Sorted It Out, I Told Them What to Do” The Role of The Teacher in Student Conflict**. Paper Presented at The AARE Conference Sydney, Faculty of Education, The Universty of Melbourne.
- Lupton-Smith, H. S., Carruthers W. L., Flythe, R., Goettee, E. ve Modest, K. H. (1996). **Conflict Resolution as Peer Mediation: Programs For Elemnatry, Middle and High School Students**. School Counselor, Vol. 43 no:5, p:374, 18p.
- Martin, M., Greenwood, C.W. (2002). **Çocuğunuzun Okulla İlgili Sorunlarını Çözebilirsiniz**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Mathew, A. Ve Hoffmann, J. (2003). **Making and Remaking yhe Worlf for IR 101: Resource for Teaching Social Constructivism in Introductory Classes**. International Studies Perspevtives, 4, 15-33.
- Navaro, L.(1999). **Gerçekten Beni Duyuyor Musunuz?** İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Onur, B. (2004). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. Ankara: İmge Kitabevi. 5. Baskı.
- Opatow, S.V. (1991). Adolescent Peer Conflicts : Implications For Students And For Schools. **Education And Urban Society**. Vol: 23, Nu: 4, pp: 416-441.
- Öğülmüş, S.(2001). **Kişiler Arası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Yayın: 286.
- Öner, U. (1996). **Farklı Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Potansiyelinin İncelenmesi**. Ankara: 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset Bilgisayar Yayıncılık Ltd. Şti.
- Öner, U. (1999). **İlköğretimde Rehberlik**. Editör: Yıldız Kuzgun, Ankara: Nobel Yayınları.
- Önür, A. (1994). **A Study On Peace Education : Resolving Classroom Conflicts**. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Özer, A. K. (1998). **İletişimsizlik Becerisi**. İstanbul: Varlık /Özel Yayınları.
- Özgit, Ş. (1991). **İletişim Becerileri Konusunda Verilen Eğitimin İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimi Üzerindeki Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Pekkaya, F.B. (1994). **Arabulucu Yolu İle Çatışmalara Çözüm Bulma, Arabuluculuk Eğitiminin Okullarda Uygulanması ve Bu Eğitimin Öğrencilerin Benlik Gelişimlerine, Liderlik Becerilerine, Saldırgan Davranışlarına ve Algıladıkları Problem Miktarına Etkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Pişkin, M. A. (1989). **Empati, Kaygı ve Çatışma Eğilimi Arasındaki İlişki**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, No:2, Sf: 775-784.
- Polat, S., Arslan, H. (2004). **Yüksek Öğretim Örgütünde Görev Yapan Yöneticilerin Çatışma Yönetimi Stratejilerini Kullanma Düzeyleri**. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. Sayı:39; ss: 430-457.
- Ronan, G., Colavito, A. V., Hammontree, R. S., (1993). **Personal Problem – Solving System For Scoring Tat Responses: Preliminary Validity And Reliability Data**. Journal Of Personality Assesment, 61(1), 28-40.
- Schrumpf, F., Crawford, D. K., Bodine, R. J. (1997). **Peer Mediation Conflict Resolution in Schools**. Students Manual, Illinois: Research Press.

- Selçuk, Z., Güner, N. (2001). **Sınıf İçi Rehberlik Uygulamaları**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Shantz, C. U. (1987). **Conflicts Between Children**. Child Development, Vol: 58, pp: 283-305.
- Smith, S. W., Daunic, A. P., Miller, D. M., Robinson, T. R. (2002). **Conflict Resolution and Peer Mediation in Middle Schools: Extending the Process and Outcome Knowledge Base**. The Journal of Social Psychology, 142(5), 567-586.
- Stevahn, L. (2004). **Integrating Conflict Resolution Training Into The Curriculum**. Theory Into Practice, Vol: 43, No:1, pp: 50-58. College of Education, The Ohio State University.
- Teaching Social Skills To Kids Who Don't Have Them, <http://maxweber.hunter.cuny.edu/pub/eres/EDSCP715/MCINTYRE/SocialSkills.html>, (08.03.2001).
- Thornberg, R. (2006). **The Situated Nature of Preschool Children's Conflict Strategies**. Educational Psychology, Volume 26, Number 1, pp:109-126.
- Tice, T. N. (1994). **Conflict Resolution**. Education Digest, Vol: 60, No: 1, pp: 40-56.
- Topsever, Y. (1991). **Psikolojide Araştırma Deney ve Analiz**. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Türnüklü, A. (2002b). **İlköğretimde Rehberlik Dersi Notları**, Dokuz Eylül Üniversitesi, BEF, Sınıf Öğretmenliği ABD.
- Türnüklü, A. (2005a). **Kişiler Arası Çatışmalar ve Çözüm Stratejileri Ders Notları**. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı.
- Türnüklü, A. (2005b). **Öğrenci Çatışmaları ve Çözüm Stratejilerinin Öğrencilerin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Perspektifinden İncelenmesi**. Proje Çalışması, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Türnüklü, A.(Ed.). (2002a). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Türnüklü, A., İllez, M. (2006). **Öğretmenlerin, Öğrenci Çatışmalarını Çözüm Strateji ve Taktiklerinin Sosyal Oluşturmacılık Perspektifinden İncelenmesi**. Eğitim Araştırmaları Dergisi. Yıl:3, Sayı:22, ss: 221-232.

- Türnüklü, A., Şahin, İ. (2002a). **İlköğretim Okullarında Öğrenci Çatışmaları ve Öğretmenlerin Bu Çatışmalarla Başa Çıkma Stratejileri**. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Yıl :8, Sayı :30, ss: 283-302.
- Türnüklü, A., Şahin, İ. (2002b). **İlköğretim Okullarında Öğrenci, Öğretmen, Okul Yöneticisi ve Velilerin Çatışma Çözüm Stratejileri**. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. Yıl :8, Sayı :32, ss: 574-594.
- Türnüklü, A., Şahin, İ. (2004). **13-14 Yaş Grubu Öğrencilerin Çatışma Çözme Stratejilerinin İncelenmesi**. Türk Psikoloji Yazıları. Cilt: 7, Sayı: 13, Sf: 45-61.
- Uçar, E. (2003). **İlköğretim Okullarında Öğrenci Çatışmaları ve Öğrencilerin Bu Çatışmaları Çözmek İçin Kullandıkları Çatışma Çözüm Stratejileri**. Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü., İzmir.
- Verduyn, C., Lord, W. (1990). **Social Skills Training In Schools: An Evalcation Study**. Journal Of Adolesance. 13. 3-6.
- Vlasta Z, Darja K (2004). **Relationship Between Student Thinking Styles And Social Skills**. Psychology Science. Volume 46, P. 156-166.
- Watson, J. (2001). **Social Constructivism in the Classroom**. Support for Learning, Vol. 16, no:3.
- Witkin, Stanley L (1999). **Constructing Our Future” (Editorial)** . Social Work, 44, (14), s. 5-8.
- Yanoov, B.C. (1996). **Conflict-Resolution Skills Can Be Taught**. Peabody Journal Of Education, Vol: 71, No:3, pp: 12-28.
- Yavuzer, H. (1994). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1999). **Ana-Baba ve Çocuk**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). **Çocuk Eğitimi El Kitabı**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2004). **Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, B. (2003). **Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyurt, F.Ö. (1996). **Gençlerin Çatışma Eğilimleri ile Ana Babalarının Onlarda Algıladıkları Çatışma Eğilimlerinin Karşılaştırılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2003). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara :Seçkin Yayıncılık.

Yörükoğlu, A. (2000). **Çocuk Ruh Sağlığı Çocuk Yetiştirme Sanatı ve Kişilik Gelişimi**. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yüksel, G. (2001). **Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Davranış Olarak Sosyal Beceri**. Milli Eğitim Dergisi, Sayı 150.

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/150/yuksel.html>.